

**Marek Bednarek
Krzysztof Spychała**

OSADNICTWO CELTYCKIE na Górnym Śląsku

Opole 2020



Marek Bednarek
Krzysztof Spychała

OSADNICTWO CELTYCKIE

na Górnym Śląsku

Opracowanie: Marek Bednarek, Krzysztof Spychała

Redakcja i korekta: Krzysztof Spychała

Tłumaczenie: A. M. Bednarek

Fotografie: Marek Bednarek, Krzysztof Spychała, Paweł Uchorczak (fot. z lotu ptaka)

Na okładce: Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w rejonie Lubotynia, 2020 r., fot. Paweł Uchorczak

Projekt graficzny, skład, łamanie: Ewelina Skut

Druk: Drukarnia Zapol

@ Narodowy Instytut Dziedzictwa

Publikacja sfinansowana ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022.

ISBN: 978-83-66160-47-7



Szanowni Państwo,

Celtowie byli tą grupą ludności starożytnej, która przez ostatnie pięć wieków p.n.e. odcisnęła trwały ślad w krajobrazie kulturowym wielu regionów Europy, położonych poza obszarem cywilizacji śródziemnomorskich. Dziś nasza wiedza o tym okresie i o tym ludzie czerpana jest z wiadomości zapisanych w dawnym piśmiennictwie greckim i łacińskim, a uzupełniana o informacje uzyskiwane z badań archeologicznych. Celtowie stworzyli kulturę lateńską, niepowtarzalną i na tyle oryginalną, że możemy ją identyfikować wyłącznie z ich osadnictwem. Kulturę, która przyczyniła się do rozwoju cywilizacyjnego ludności zamieszkującej na ogromnym obszarze Europy. Patrząc na pradziejową mozaikę kulturową istniejącą na ziemiach Polski w ostatnich tysiącleciach, mamy po raz pierwszy i jedyny do czynienia z kulturą związaną z konkretnym ludem, nawet bez posiłkowania się przekazami antycznych pisarzy. Ekspansja związana ze zdobywaniem nowych ziem oraz rywalizacja rozrastającej się społeczności doprowadziły do przemieszczeń dużych grup Celtów w różnych kierunkach w obszarze Europy. Apogeum ich rozprzestrzenienia się przypada na IV w p.n.e., kiedy to jedna z grup pod wodzą Brennusa w 391 r. p.n.e. napadła na starożytny Rzym, niszcząc miasto. O ile ekspansja Celtów na tereny starych i bogatych cywilizacji antycznych przynosiła zdobycze terytorialne oraz wielkie bogactwo, to wędrówkę tego ludu w przeciwnym kierunku na północ, inspirowały zapewne nieco inne oczekiwania. Co skłoniło Celtów na początku IV wieku do przybycia na Górny Śląsk, do zakładania osad i zamieszkiwania na tym terenie przez prawie trzysta lat? Dlaczego wybrali oni m.in. ten skrawek ziem Polski? To są pytania, na które pewnie nie uzyskamy jednoznacznej odpowiedzi.

Niniejsze opracowanie, opisujące osadnictwo celtyckie na Górnym Śląsku autorstwa archeologów: Marka Bednarka - byłego adiunkta i wicedyrektora Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Krzysztofa Spychały - pracownika Narodowego Instytutu Dziedzictwa, uzupełnia i aktualizuje wiedzę o siedliskach celtyckich na terenie Górnego Śląska w obrębie województw opolskiego i śląskiego. Obaj autorzy przez ponad trzydzieści lat rozpoznawali m.in. obszar Płaskowyżu Głubczyckiego, prowadząc badania terenowe, tak powierzchniowe, jak i wykopaliskowe. Wiedza przedstawiona w opracowaniu jest głównie sumą ich własnych autorskich spostrzeżeń dokonanych w terenie oraz analiz wynikających z badań. Natomiast katalog stanowisk, na których znaleziono zabytki związane z pobytem Celtów opracowano na podstawie materiałów zawartych w archiwach muzealnych i konserwatorskich.

Przedstawione w opracowaniu preferencje siedliskowe, które decydowały o wyborze konkretnego regionu osadniczego i miejsca pod założenie osady, a także o eksploatacji lokalnego środowiska, pozwalają przybliżyć nam oczekiwania celtyckich osadników, którzy przybyli z Moraw na Górny Śląsk by zadomowić się na tym obszarze na długie wieki aż do czasu, kiedy to pod koniec II w p.n.e. wyparli ich plemiona germańskie.

Zapewne opracowanie, które otrzymaliśmy, opisujące zakres i potrzeby siedliskowe Celtów na Górnym Śląsku, jest pierwszym. Myślę, że autorzy w kolejnym tomie przedstawią nam niezwykle bogatą i interesującą kulturę lateńską, którą na tym obszarze pozostawił po sobie ten godny podziwu lud.

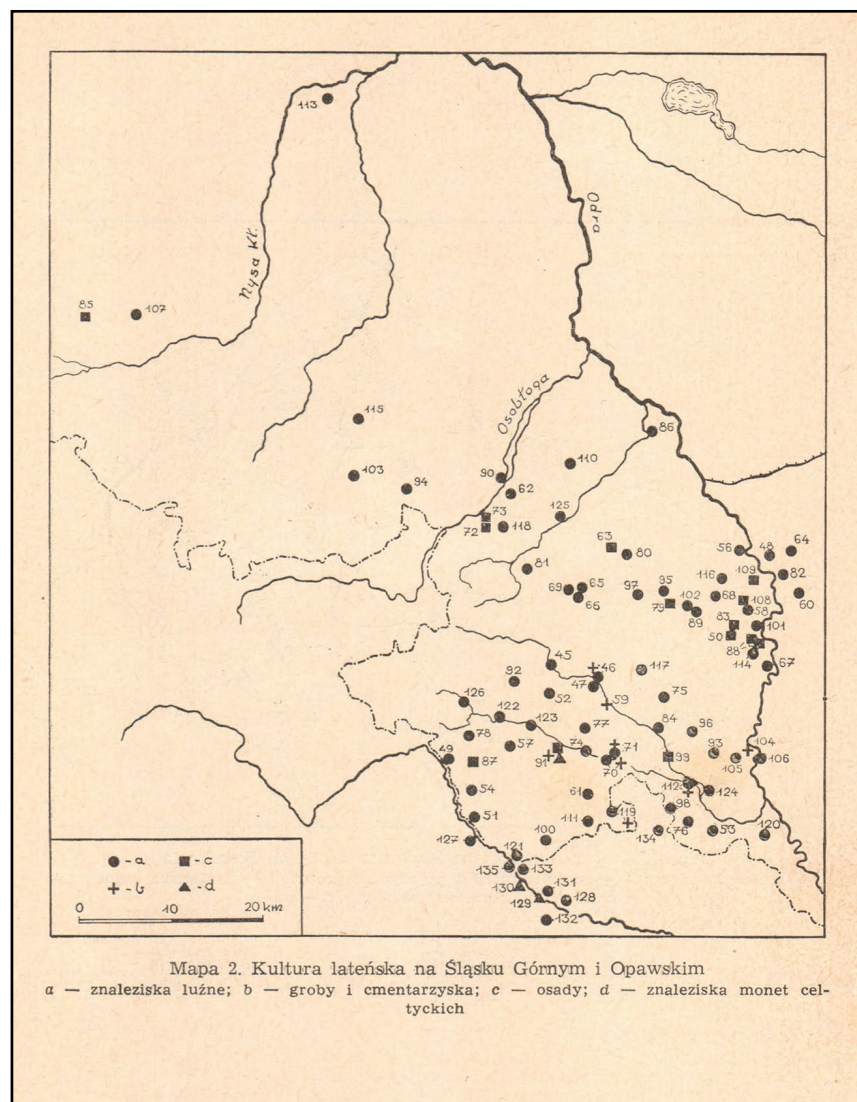
Bartosz Skaldawski

Dyrektor

Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Wstęp

Okres lateński na Górnym Śląsku należy do stosunkowo dobrze udokumentowanych odcinków naszych pradziejów. Zwłaszcza w okresie powojennym ukazało się kilka prac poświęconych jego problematyce. Obszar górnośląskiego osadnictwa ze wspomnianego wyżej okresu został w szerokim zakresie uwzględniony w monografii pt. „Osadnictwo celtyckie w Polsce”, opracowanej przez Zenona Woźniaka. Praca ta weszła w skład najważniejszych publikacji dotyczących kultury Celtów (kultury lateńskiej) w Europie. Autor ten w swym dziele zebrał i wszechstronnie opracował wszystkie dostępne materiały archiwalne do których udało mu się dotrzeć na początku lat 60. XX w. (Ryc. 1).



Ryc. 1. Stanowiska kultury lateńskiej (wg Z. Woźniaka, 1970).

Nowe źródła pozyskane w latach następnym, a szczególnie w latach 70. XX w., i później, przez innych badaczy, w trakcie badań wykopaliskowych, były sukcesywnie wykorzystywane w kolejnych jego opracowaniach, jednak nie wyczerpywały one całego potencjału informacji w nich zawartych. Niezwykle cenne są szczegółowe sprawozdania z badań wykopaliskowych oraz opracowania Barbary Czerskiej, jedynej badaczki osadnictwa celtyckiego w okresie powojennym na Górnym Śląsku. Pojawiały się również artykuły, poruszające problematykę kultury lateńskiej na Górnym Śląsku autorstwa Jana Chochorowskiego i Kazimierza Godłowskiego, które bazowały głównie na wcześniejszych ustaleniach Z. Woźniaka. Ostatnim większym opracowaniem wykorzystującym starsze materiały a przede wszystkim nowe, pozyskane w 2 połowie lat 80. XX w. i na początku lat 90. XX w. w trakcie własnych badań wykopaliskowych, była dysertacja doktorska Marka Bednarka p.t. Kultura lateńska na Górnym Śląsku (Uniwersytet Wrocławski). Od tamtego czasu przebadano i rozpoznano szereg kolejnych osad związanych z osadnictwem celtyckim (Bednarek M., 2014, tam wcześniejsza lit.).

Ważnym źródłem o dużym potencjale badawczym są materiały zebrane w ostatnich czterech dekadach w czasie przeprowadzonych na ogromną skalę badań powierzchniowych. Daje się natomiast odczuć brak nowych i kompletnych monograficznych opracowań materiałów archeologicznych z tego okresu. Niniejsza publikacja ma na celu częściowe wypełnienie tej luki, przez zestawienie i zanalizowanie wybranych materiałów kultury lateńskiej związanych z osadnictwem celtyckim pod kątem sieci osadniczej, procesów osadniczych i uwarunkowań środowiskowych, które na nie wpływały. Zawiera katalog wszystkich znanych stanowisk kultury lateńskiej z niezbędnymi informacjami o nich i o osobach prowadzących, często przez wiele lat, badania terenowe.

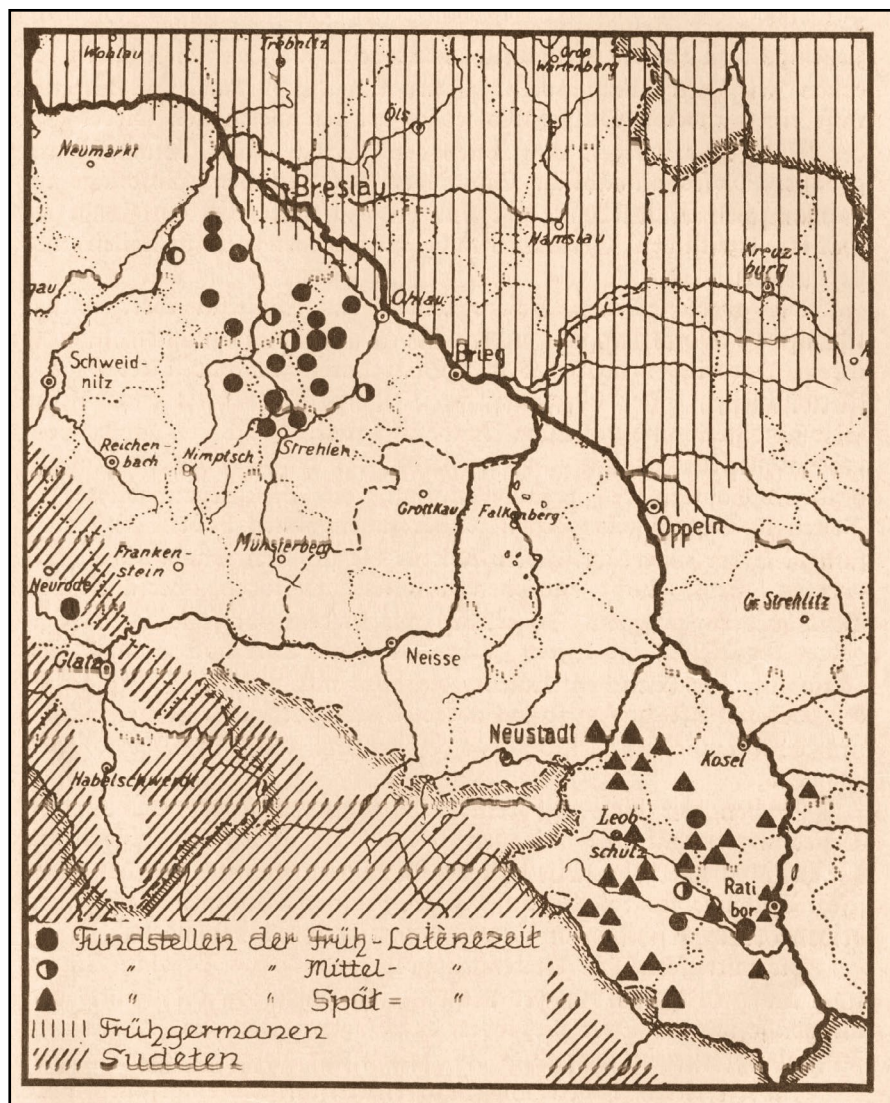
Terytorialnie opracowanie nasze obejmuje Górny Śląsk, a właściwie tylko południowo-zachodni fragment tej historycznej dzielnicy Polski, na lewym brzegu Odry, między nią, a Osobłogą i Opawą, na pograniczu województwa opolskiego i śląskiego. Uwzględniono również nieliczne stanowiska wykraczające poza tak wyznaczoną granicę, na zachodzie poza Osobłogę i na wschodzie poza Odrę. Ten stosunkowo zwarty kompleks osadniczy sam w sobie wyznacza granice regionu rozpatrywanego w niniejszym opracowaniu. Obejmuje on cały Płaskowyż Głubczycki, jak również duży fragment Kotliny Raciborskiej oraz skrawek Równiny Niemodlińskiej.

Na potrzeby opracowania uwzględniono również stanowiska zlokalizowane na Śląsku Opawskim (Czechy), których problematyka łączy się nierozdzielnie z rejonem przez nas omawianym i z którym tworzą do pewnego stopnia zwartą jednostkę geograficzną.

Ramy chronologiczne naszego opracowania obejmują okres od chwili pojawienia się osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku, do jego zaniku. W ujęciu chronologii względnej odpowiada ten okres fazom— LT B1-C2, w ujęciu chronologii absolutnej obejmuje przedział czasowy od ok. 400/390 do ok.120/115 r. p.n.e. Wykorzystujemy tu używaną w archeologii środkowoeuropejskiej nomenklaturę faz (A-D) wypracowaną przez P. Reineckego (1902) oraz korzystamy z ustaleń Z. Woźniaka (1979, s. 29) dotyczących systemu chronologii absolutnej głównych faz okresu lateńskiego, które pokrywają się z propozycjami innych badaczy (Čižmař M., 1975; Meduna J., 1980; Waldhauser J., 1987; Gerhard R., 1989; Ščukin M. B., Eremenko V.E., 1991; Čižmařová J., 2004).

Historia badań

Minęło już ponad 120 lat od ukazania się pracy H. Segera, w której badacz ten jako pierwszy zebrał wszystkie znaleziska śląskie datowane na lata od 500 r. p.n.e. do początku n.e. (Seger H., 1896, s. 401-456). Kolejny ważny etap w opracowaniu materiałów ze Śląska wyznacza monografia M. Jahna pt. „Die Kelten in Schlesien” (Jahn M. 1931), w której autor zestawiał całość znanych mu materiałów związanych z osadnictwem celtyckim i dokonał poprawnego, zgodnego z obowiązującym wówczas stanem badań, podziału tych materiałów na fazy chronologiczne w ramach okresu lateńskiego. Do dnia dzisiejszego praca ta nie utraciła dużej wartości źródłowej (Ryc. 2).



Ryc. 2. Stanowiska kultury lateńskiej (wg M. Jahna, 1931).

Oprócz wymienionych wyżej zbiorczych opracowań ukazały się do 1945 roku nieliczne informacje o badaniach wykopaliskowych w Nowej Cerekwi (Richthofen B., 1926, s. 190-191; 1927, s. 8-9; 1928, s. 25; Petersen E., 1935, s.140) oraz wzmianki o pojedynczych grobach odkrytych w Ściborzycach Wielkich (Raschke G., 1933, s. 11) i Baborowie (Raschke G., 1934, s. 17).

Przedstawione wyżej publikacje nie oddają potencjału działań terenowych jakie miały miejsce praktycznie do zakończenia II wojny światowej. Niestety nie były to planowe badania wykopaliskowe, lecz poszukiwawcze. Osiągnięciem tego okresu było prowadzenie planowej akcji konserwatorskiej i poszukiwawczej opartej o sieć informatorów i amatorów-miłośników archeologii (zwłaszcza nauczycieli) donoszących o przypadkowych odkryciach i niszczeniu stanowisk archeologicznych, oraz prowadzących badania powierzchniowe. W wyniku tego odkryto olbrzymią ilość nowych stanowisk archeologicznych na Górnym Śląsku, w tym należących do kultury celtyckiej (lateńskiej). Było to m.in. zasługą powołanego w 1925 r. urzędu konserwatorskiego w Raciborzu, i z nim wiąże się okres największego rozkwitu badań terenowych w południowej części Górnego Śląska przed 1945 r. Niestety robiły to w znacznej większości osoby nie związane zawodowo z archeologią, rola zaś służb konserwatorskich sprowadzała się do inspekcji oraz do podejmowania ewentualnych badań ratowniczych (osada w Nowej Cerekwi niszczone przez kamieniołom bazaltu).

Bardzo często w zgłoszeniach pojawiało się m.in. nazwisko nauczyciela z Roszowic – Wilhelma Wiczorka. Ale byli też gospodarze, urzędnicy, młodzież szkolna. Z zachowanych raportów wynika, że na poszukiwania wybierano się w różnych porach roku i wielokrotnie na to samo stanowisko wcześniej już odkryte, zbierając z powierzchni pól zabytki archeologiczne, głównie ceramikę. To właśnie dzięki fragmentom charakterystycznych naczyń wykonanych z masy garncarskiej zawierającej dużą domieszkę grafitu identyfikowano bezbłędnie stanowiska związane z kulturą lateńską, czyli z osadnictwem celtyckim. Ilościowy wzrost odkrywanych stanowisk nie szedł jednak w parze z jakościowym wzbogaceniem wiedzy o okresie lateńskim. Pomijając zupełny brak systematycznych badań wykopaliskowych (wszystkie podejmowane prace miały charakter ratowniczy), nie ogłoszono drukiem pełnych wyników eksploracji jedynej badanej osady celtyckiej w Nowej Cerekwi, a dokumentacja z badań w dużej części uległa zagubieniu lub zniszczeniu.

Skąpe wzmianki o nowych znaleziskach były umieszczane głównie w wychodzącym od roku 1926 czasopiśmie „Altschlesische Blätter”. Rzadziej możemy doszukać się informacji o odkryciach w czasopiśmie „Altschlesien” (od 1922 r.) i „Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit” (od 1925 r.). Miały one jednak bardzo lakoniczny charakter i często bez konfrontacji z danymi zachowanymi w archiwach nie nadawałyby się do wykorzystania.

Gromadzona przez dziesięciolecia wiedza w postaci dokumentacji oraz materiałów zabytkowych uległa w wyniku II wojny światowej znacznemu uszczupleniu. Zniszczeniu uległo archiwum urzędu konserwatorskiego w Raciborzu. Tylko dzięki temu, że kopie dokumentów trafiały również do muzeum w Bytomiu (utworzone w 1910 r.) duża ich część ocalała. Niestety zbiory muzealne, szczególnie cenniejsze zabytki, w dużej części zostały rozproszone, zniszczone, rozszabrowane. Częściowo zostały ewakuowane (m.in. materiały z osady celtyckiej w Nowej Cerekwi) najprawdopodobniej do Brna na Morawach, skąd wróciły do Bytomia z czeskimi metryczkami.

Tylko dzięki temu, że prowadzono podwójną dokumentację, a odpisy sprawozdań z urzędu konserwatorskiego trafiały do muzeum w Bytomiu, zachowały się prawie w komplecie. W związku z tym, tak

sporządzone i zachowane notatki, pozwoliły wiele stanowisk dość precyzyjnie lokalizować na podstawie opisu miejsca znalezienia zabytków. Niestety, najważniejsza część sporządzonej dokumentacji prawdopodobnie przepadła bezpowrotnie. Chodzi o mapy w skali 1:25000 (tzw. "Messtischblatt"), na które nanoszono z bardzo dużą dokładnością zgłaszane stanowiska archeologiczne wraz z numeracją. Tylko przypadkowo natrafiono na ich pojedyncze kopie. Jedną z takich map rozpoznano na diapozytywie wykonanym na szkle (Zbiory Instytutu Archeologii UW), jest to Messtischblatt Birawa nr 3349. Dzięki niej można było dokładnie powiązać stanowiska w Roszowickim Lesie, Roszowicach, Cisku, z raportami zachowanymi w muzeum bytomskim. Fragment drugiej mapy pojawił się w publikacji poświęconej przedwojennym dziejom Nowej Cerekwi, a pochodził z archiwum prywatnego Georga Stiblera, miłośnika archeologii i dawnego mieszkańca Nowej Cerekwi (Räker J., 2006). Obie mapy pozwoliły, na niewielkim fragmencie omawianego regionu, bardzo precyzyjnie ustalić położenie archiwalnych stanowisk związanych m.in. z osadnictwem celtyckim oraz zweryfikować je w czasie badań prowadzonych w ramach AZP.

Rozpatrując terenowe prace badawcze przeprowadzone przed 1945 rokiem na Górnym Śląsku, widzimy zupełny brak planowych badań wykopaliskowych. Prowadzono badania powierzchniowe, lustrację odkrytych stanowisk, natomiast jeśli chodzi o prace wykopaliskowe, to miały one głównie charakter ratowniczy i przeprowadzono je dorywczo w miarę potrzeb ochrony zabytków. Tym sposobem częściowo przebadano, a właściwie uratowano część osady w Nowej Cerekwi, niszczonej przez kamieniołom bazaltu. Znane zespoły grobowe odkryto przypadkowo przy wykonywaniu prac ziemnych zupełnie nie związanych z archeologią.

Nie będziemy szerzej omawiali opracowań przedwojennych oraz dokonań archeologów w tym okresie z uwagi na to, że były one już wielokrotnie oceniane (Czerska B., 1959, s. 26-29; 1970, s. 150-154; Woźniak Z., 1970, s. 21-28; Tomczak E., 2014, s. 243-298).

W okresie powojennym postęp badań nad okresem lateńskim na Górnym Śląsku był związany z działalnością naukową Barbary Czerskiej z Katedry Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego. To dzięki źródłom pozyskanym przez wspomnianą badaczkę, która przez prawie 25 letni okres prowadziła prace wykopaliskowe z jednoczesnym zaangażowaniem w prowadzenie poszukiwań powierzchniowych, możliwe są nasze rozważania nad wieloma problemami związanymi z pobytom Celtów na Górnym Śląsku.

Badania terenowe B. Czerskiej rozpoczęły się od wznowienia wykopalisk w Nowej Cerekwi, stan. 4, w 1957 roku, które trwały z przerwami do 1973 r. Kolejne wykopaliska miały miejsce w Sułkowie, stan. 14 (1969-70) – pracownia hutnicza; w Łanach, stan. 24 (1978-79) – osada, oraz rozpoznawcze w Roszowickim Lesie, stan. 25 (1977). Badaczka ta jako jedyna prowadziła badania wykopaliskowe programowo ukierunkowane na rozpoznanie osadnictwa celtyckiego i związanej z nim kultury lateńskiej. To dzięki jej badaniom oraz materiałom odkrywanych przez ponad dwudziestoletni okres działalności wykopaliskowej, nastąpił przełom w poznawaniu okresu lateńskiego na Górnym Śląsku. B. Czerska publikowała wyniki swoich badań w obszernych i szczegółowych opracowaniach. Nie zdecydowała się jednak na przygotowanie szerszego studium dotyczącego tego tematu.

Nowych danych do poznania omawianego okresu dostarczyły badania M. Bednarka prowadzone sukcesywnie od 1986 do 2020 r., kolejno na osadach w Roszowickim Lesie stan. 25, 28 i 29, w Łanach, stan. 17, w Polskiej Cerekwi, stan. 10, w Dzierżysławiach, stan. 10, w Szonowie, stan. 22 i w Nowej Cerekwi, stan. 4. Wspomniane wyżej badania wykopaliskowe prowadzono w ramach prac badawczych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz w ramach programów resortowych. Bardzo mocno wspierał je również Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

W poznanie kultury lateńskiej na Górnym Śląsku swój udział wnieśli również M. Gedl, który badając cmentarzysko w Kietrze, stan. 1, natrafił na 37 grobów celtyckich (Ryc. 7). oraz J. Chochorowski odsłaniając pojedynczy grób w Kornicach, stan. 11. Obaj badacze związani byli z Instytutem Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Były to odkrycia niezwykle ważne, do których doszło przy okazji badań związanych z osadnictwem ludności innych kultur archeologicznych.

Ważnym uzupełnieniem prac wykopaliskowych w okresie powojennym były badania powierzchniowe dzięki którym odkryto m.in. kolejne stanowiska z okresu lateńskiego. Jedne z pierwszych przeprowadził w latach 50. XX w. Marek Gedl w południowej części Płaskowyżu Głubczyckiego. W drugiej połowie lat 60. XX w. włączając się do badań: Barbara Czerska, Zbigniew Bagniewski, Stanisław Pazda, Andrzej Kudła, a w latach 70. XX w. do tego grona dołączają Jan Chochorowski i Wojciech Bajer. Aktywnie też wzięli udział w pracach poszukiwawczych pracownicy Biura Dokumentacji Zabytków w Opolu – Klemens Macewicz, Sylwia Wuszkán, Krzysztof Spychała.

Jednak dopiero ogólnopolska akcja pt. Archeologiczne Zdjęcie Polski (prowadzona od końca lat 70. XX w.) pozwoliła na uporządkowanie wcześniejszych informacji o znanych już stanowiskach i doprowadziła do odkrycia nowych, nieznanych wcześniej. W regionie omawianym w opracowaniu prace z tym związane rozpoczęły się od początku lat 80. XX w. Kierowali nimi: Klemens Macewicz, Krzysztof Spychała, Sylwia Wuszkán, Joanna Domańska, Elżbieta Noworyta, Jerzy Gołubkow, Andrzej Dwilewicz, Jarosław Radkiewicz, Wiesław Piszczalowski, Karol Bykowski. W latach 90. XX w. dołączyli: Marek Gedl, Marek Bednarek, Ewa Matuszczyk, Elwira Holc, Mirosław Furmanek, a po roku 2000 Marta Połtowicz-Bobak. W czasie całej akcji AZP prowadzonej do 2014 roku na kartach KESA zapisano informacje o 388 stanowiskach związanych z osadnictwem celtyckim. Zweryfikowano informacje archiwalne i potwierdzono występowanie zabytków na 278 stanowiskach, do tej liczby zaliczono również nowo odkryte. Na 79 stanowiskach archiwalnych z dokładną lokalizacją w czasie badań AZP nie znaleziono materiału archeologicznego. W źródłach archiwalnych natrafiono także na informacje o 31 stanowiskach, lecz bez wskazówek dotyczących ich lokalizacji, przypisano je do miejscowości w obrębie których dokonano odkryć. Największą aktywnością w badaniach AZP wykazali się M. Bednarek – 130 stanowisk zweryfikowanych i nowo odkrytych oraz M. Gedl -104 stanowiska. Obaj badacze odznaczyli się także największą determinacją w weryfikacji znanych wcześniej stanowisk, często wracając na nie wielokrotnie.

Należy skomentować fakt braku pozytywnej weryfikacji dla 79 wspomnianych już wyżej stanowisk. Przeglądając przedwojenne raporty powstałe w urzędzie konserwatorskim w Raciborzu widzimy brak informacji o ilości dostarczonych zabytków oraz widzimy, że na stanowiska już raz odkryte wielokrotnie wracano nawet w tym samym roku. Na tych stanowiskach mogło dojść do wybierania z warstwy ornej wszystkich zabytków. Z podobną sytuacją mamy do czynienia w czasach prawie nam współczesnych. Przykładem może być sytuacja na stan. nr 50 w Lubotyniu, odkrytym przez M. Gedla. W czasie badań AZP zebrano z powierzchni 244 fragmenty ceramiki celtyckiej. Inspekcje tego stanowiska w latach 2010-2013 pozwoliły stwierdzić występowanie, na tym wielohektarowym stanowisku, jedynie pojedynczych i do tego bardzo małych ułamków naczyń glinianych. Z podobną sytuacją spotykamy się w Nowej Cerekwi na stan. 4. Tam, od ponad 150 lat, zbierano wszystko co było na powierzchni pola. Gdyby nie głęboka orka wykonywana przez coraz większe maszyny rolnicze, na powierzchni trudno byłoby cokolwiek znaleźć.

Pewną ilość badań AZP przeprowadzono w latach 80. ubiegłego wieku. Czy na obszarach badanych w tamtym okresie jakość prowadzonych poszukiwań była zadowalająca? Niewątpliwie tak. Z tym, że na

początku XXI w. zmieniły się maszyny do uprawy ziemi, doszło też do komasacji pól. Małe ciągniki zastąpiono monsturalnymi maszynami rolniczymi, które głęboką orką niszczą warstwę kulturową wyrzucając na powierzchnię materiał zabytkowy w miejscach, gdzie wcześniej nikt się tego nie spodziewał. Należy przypuszczać, że ilość dotychczas zarejestrowanych stanowisk związanych z osadnictwem celtyckim nie jest wartością stałą. Potrzebni są tylko kolejni archeolodzy, którzy wyruszą w teren, a nie będą się ograniczali do kontestowania w zaciszu muzeów i gabinetów zebranych już artefaktów archeologicznych. Na pewno też pewna liczba stanowisk została zabudowana i jest niedostępna do badań. Cieszyć się tylko należy z faktu, że omawiany region ma charakter rolniczy, a nie przemysłowy. Dlatego potencjalne niszczenie stanowisk nigdy nie nabrało masowych rozmiarów i zapewne nie wpłynie na jakość wyciąganych wniosków związanych z analizą osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku.

Materiały z badań powierzchniowych oraz z badań wykopaliskowych znajdują się w zbiorach i archiwach: Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu, Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Muzeum w Raciborzu, Powiatowym Muzeum Ziemi Głubczyckiej w Głubczycach, Muzeum Miejskim Wrocławia, Muzeum Regionalnym w Prudniku, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach, Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu oraz Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Na koniec omawiania historii badań należy wyrazić szacunek i złożyć podziękowanie osobom uczestniczącym zarówno w badaniach wykopaliskowych, jak i w badaniach powierzchniowych. Poza kierownikami zespołów prowadzących badania AZP w terenie, wymienionymi w katalogu stanowisk, brała w nich udział liczna rzesza osób towarzyszących. Wśród nich były dziesiątki roczników studentów archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, czy przy końcu badań także z Uniwersytetu w Rzeszowie. Brali oni w nich udział także w czasie praktyk wakacyjnych, ucząc się technik prowadzenia badań terenowych oraz wykonywania dokumentacji.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego doliny Osobłogi w rejonie Klisina, 2020 r., fot. P. Uchorzczak



K. Spychała i M. Bednarek na wykopie w Nowej Cerekwi (stan. 4), w 2014 r., fot. archiwum autora



Południowy fragment osady w Nowej Cerekwi (stan. 4). Badania w 2017 r., fot. M. Bednarek

Zarys historii i obraz osadnictwa celtyckiego

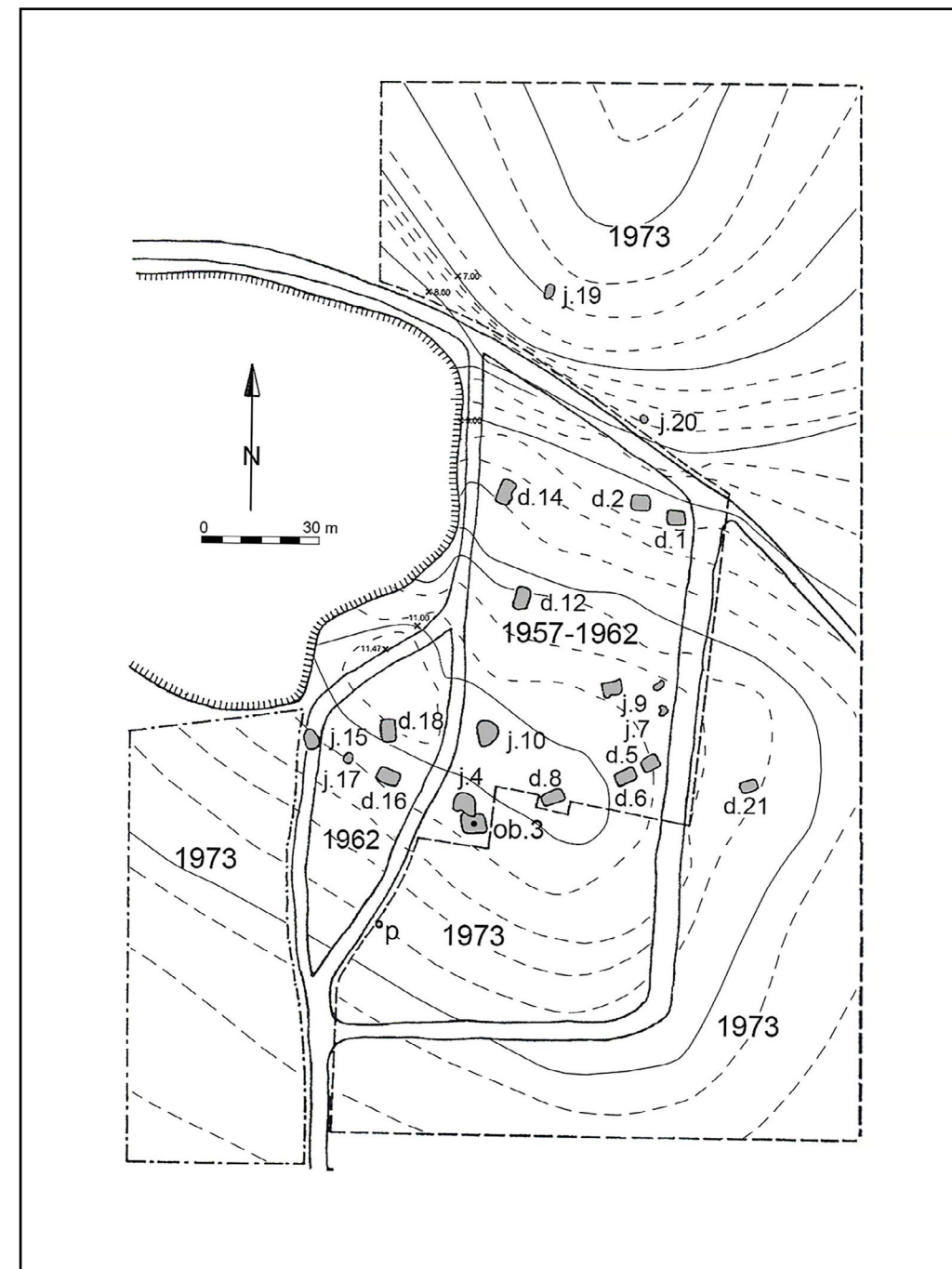
Na przełomie VI/V w p.n.e. na dużych przestrzeniach Europy, na podłożu tradycji kultury halsztackiej, przy dużym udziale impulsów płynących z cywilizacji greckiej i etruskiej, kształtuje się nowa jakość - krąg kulturowy, który wiązany jest z ludnością celtycką (galijską), a w literaturze przedmiotu nazwany kulturą lateńską. Nazwa przyjęła się od stanowiska La Tène, położonego nad jeziorem Neuchâtel w Szwajcarii, gdzie po raz pierwszy, w połowie XIX wieku, natrafiono na typowy dla tej kultury materiał archeologiczny. Po okrzepnięciu i dość szybkim rozwoju w przeciągu V w p.n.e. dochodzi do szerokiej ekspansji zarówno zjawisk kulturowych, jak i osadniczej. IV w p.n.e. w historiografii rzymskiej zwany jest wiekiem galijskim, wiekiem dominacji militarnej plemion celtyckich, które opanowują tereny od dzisiejszej Francji na zachodzie, po Kotlinę Karpacką na wschodzie, na południu zaś wdzierają się w głąb Półwyspu Apenińskiego (ok. 390 r. p.n.e. - złupienie i spalenie Rzymu). W tym samym mniej więcej czasie - początek IV w p.n.e. - grupa ludności celtyckiej dociera również na Śląsk, kolonizując dwa obszary: na południe od Wrocławia między rzekami Bystrzycą i Olawą (grupa dolnośląska) oraz teren Płaskowyżu Głubczyckiego z przyległą od niej częścią Kotliny Raciborskiej na lewym brzegu Odry (grupa górnośląska). W przeciwieństwie do terenów położonych na południu Europy (m.in. Italii), na „dalekich” północno-wschodnich peryferiach nie była to, jak się wydaje, kolonizacja zbrojna. Tereny te już wcześniej były wyludnione po załamaniu się osadnictwa grupy śląskiej kultury łużyckiej pod koniec okresu halsztackiego. Eksterminacja ludności miejscowej nie jest brana tu pod uwagę, a raczej przyjmuje się, że ta grupa, która pozostała, uległa szybkiej asymilacji z nowymi przybyszami, którzy dotarli tu przez Bramę Morawską z terenu dzisiejszych Moraw lub Czech, i do końca pobytu na tym terenie zachowali pewne tradycje i silne więzi kulturowe z terenami macierzystymi, należącymi do plemienia Bojów (Bohemia-Czechy).

Dotychczasowe badania archeologiczne prowadzone na Górnym Śląsku wykazały, że jedynym rodzajem były osady otwarte, pozbawione jakichkolwiek trwałych umocnień obronnych. Pierwsze z nich (m.in. osada w Roszowickim Lesie, stan. 25) powstały na początku IV w. p.n.e., a ostatnie funkcjonujące zostały opuszczone pod sam koniec II w. p.n.e. (m.in. osada w Roszowickim Lesie, stan. 29, w Nowej Cerekwi, stan. 4).

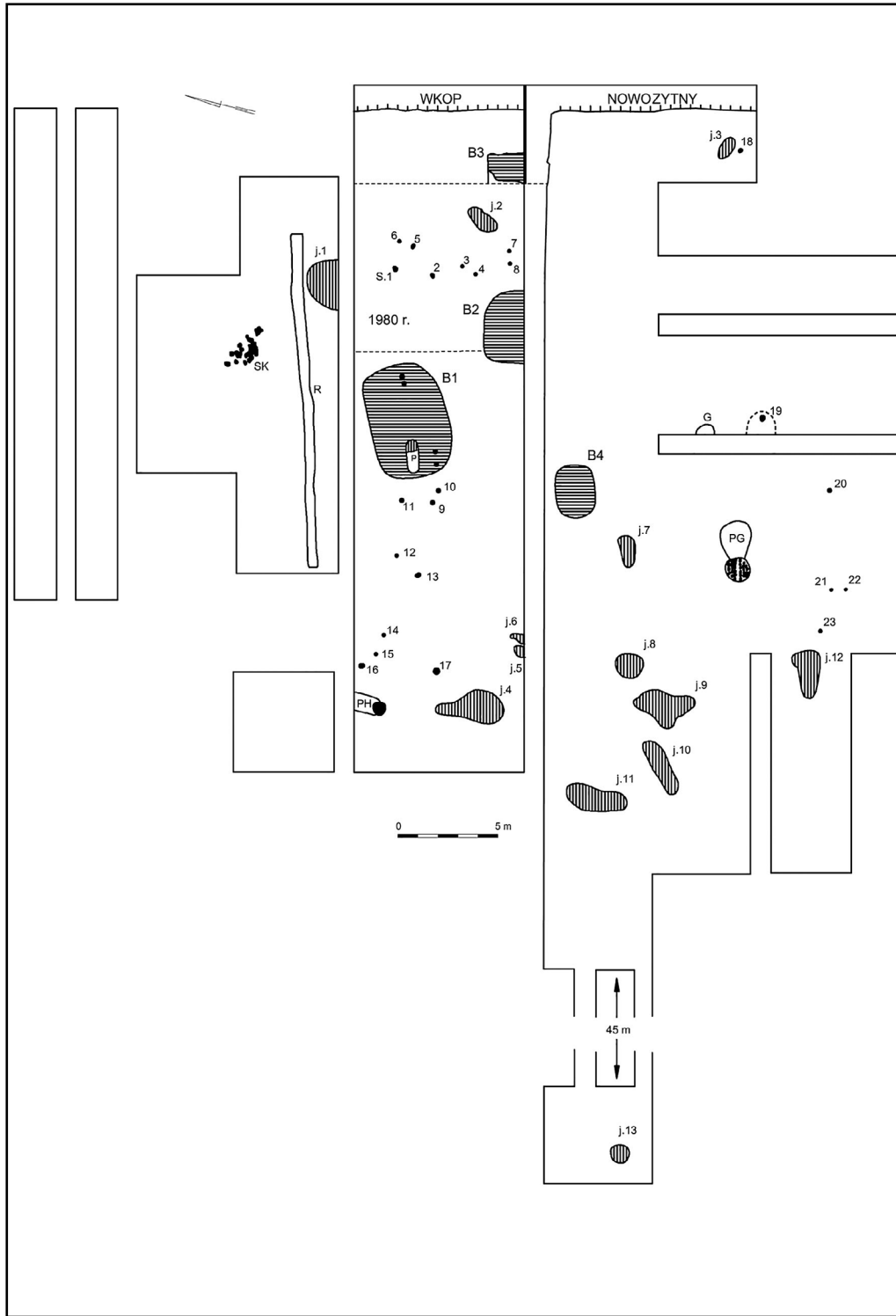
O wielkości osad występujących na Górnym Śląsku możemy wnioskować ze źródeł pochodzących z badań powierzchniowych oraz wykopaliskowych. Oczywiście należy zdawać sobie sprawę, że powierzchniowa penetracja stanowiska w poszukiwaniu głównie ułamków ceramiki daje nam wynik pośredni nie zawsze adekwatny do rzeczywistości, a zależny w dużej mierze od stopnia zniszczenia warstwy kulturowej np. głęboką orką, melioracją. J. Chochorowski prowadząc badania w dorzeczu Cyny i Troi wspomina o istnieniu kilku dużych osad (Chochorowski J., 1980). Są to m.in.: Boguchwałów, stan. 32 (dawne F), Lubotyń, stan. 50. Przymiotnik „duży” jest określeniem bardzo subiektywnym, nie odpowiadającym realiom osadnictwa celtyckiego na obszarze Europy Środkowej. Na sąsiadujących z Górnym Śląskiem Morawach mamy osadę w Němčice nad Hanou, okr. Prostějov, która ma 34 ha (Čižmářová J., 2004, s. 258). Natomiast największe osady rozpoznane w czasie badań powierzchniowych na Górnym Śląsku są wielokrotnie mniejsze.

Danych bezpośrednich o wielkości, zabudowie i rozplanowaniu osad dostarczyły metodycznie prowadzone szeroko płaszczyznowe archeologiczne badania wykopaliskowe. Dotychczas prowadzono je w: Dzierżysławiach, stan. 10, Łanach, stan. 24, Nowej Cerekwi, stan. 4 (Ryc. 3), Roszowickim Lesie, stan. 25 (Ryc. 4), stan. 28 (Ryc. 5) oraz stan. 29 (Ryc. 6); Sułkowie, stan. 14; Szonowie, stan. 22. Badania wykopaliskowe

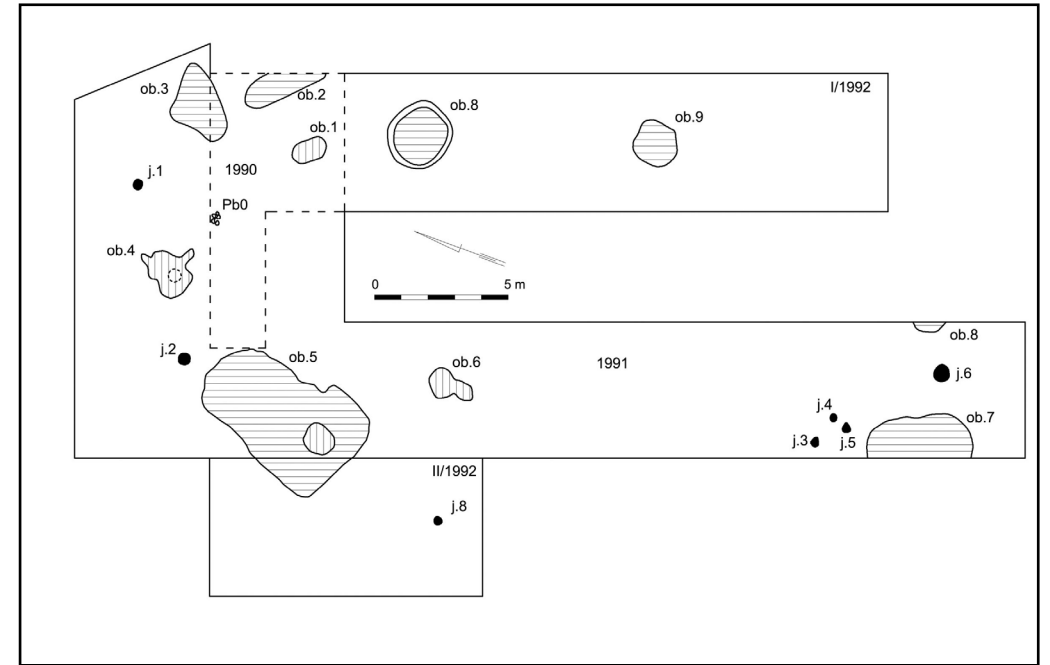
skowe wykazały, że mamy dwa rodzaje osad: duże typu Nowa Cerekwia oraz małe w rodzaju m.in. osad w Roszowickim Lesie, Łanach czy w Szonowie. Ta druga grupa jak się wydaje, zdecydowanie dominowała w krajobrazie osadniczym Górnego Śląska.



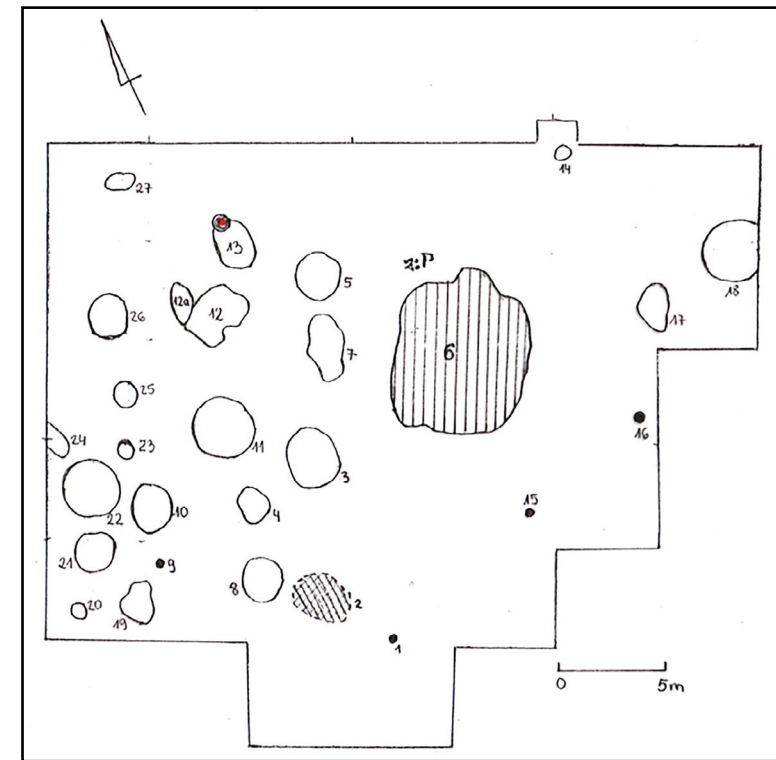
Ryc. 3. Nowa Cerekwia, gm. Kietrz, (stan. 4). Plan osady (wg B. Czerskiej).



Ryc. 4. Roszowicki Las, gm. Cisek, (stan. 25). Plan osady (wg M. Bednarka).



Ryc. 5. Roszowicki Las, gm. Cisek, (stan. 28). Plan osady (wg M. Bednarka).



Ryc. 6. Roszowicki Las, gm. Cisek, (stan. 29). Plan osady (wg M. Bednarka).

Z rozpoznanych wykopaliskowo tylko osada w Nowej Cerekwi należy do typowo wielodworczych. Z badań z okresu międzywojennego zachowały się wzmianki o odkryciu pieca garncarskiego, 11 domów, 6 jam i jednego paleniska. Po wojnie odkryto kolejnych 10 domów, ziemiankę, 7 jam, jedno wolno stojące palenisko, czworoboczny obiekt kultowy z grobem popielnicowym wewnątrz. Obszar, który zajmowała osada pod siedlisko możemy szacować na maksymalnie 2,5-3 ha. Analizując rozplanowanie zabudowy zwrócono uwagę na ukształtowanie terenu. Osadę w Nowej Cerekwi założono na długim wzgórzu o szerokim i stosunkowo płaskim wierzchołku. Jest to położenie wyjątkowe w porównaniu z innymi znanymi osadami. Pod zabudowę wybrano część przywierzchołkową oraz łagodnie opadające górne partie stoków. Dopatrywanie się jednak regularnych kształtów całej osady na dostępnym dla nas wycinku terenu wydaje się niemożliwe. Wynika to głównie z tego, że odkryto jedynie obiekty zagłębione w calec, natomiast nie znamy ani jednego obiektu posadowionego na powierzchni ziemi, a zakładamy, że dysponujemy niekompletnymi danymi dotyczącymi zabudowy osady. Dalszą trudność stanowią różnice chronologiczne, które mogą istnieć pomiędzy poszczególnymi budynkami. W wypadku, gdy wynosiły one tylko kilkadziesiąt lat, mogą być trudne do uchwycenia w materiale archeologicznym, niemniej jednak są istotne dla oceny ilości równocześnie zamieszkiwanych domostw i ich rozplanowania. Dodatkową trudność stanowi brak pewnych kryteriów dla rozróżnienia budynków mieszkalnych i gospodarczych. Dużym minusem przy naszych rozważaniach jest brak kompletnej dokumentacji terenowej z badań z okresu międzywojennego.

Analizując zabudowę osady w Nowej Cerekwi należy przyjąć, że między domostwami musiały przebiegać ciągi komunikacyjne, których fragmentu możemy się dopatrywać przy zewnętrznej stronie obszaru zabudowanego w południowo-wschodniej partii osady. Widać tu pewną prawidłowość w liniowym układzie budynków, które były podobnie zorientowane dłuższą osią. Jak się przypuszcza ich ściany frontowe były zwrócone w kierunku ewentualnej drogi. W innej części osady, na północnym wschodzie zabudowa sprawia wrażenie rozproszonej.

Patrząc na plan zabudowy tej osady należy zwrócić uwagę na bliskie sąsiedztwo niektórych budynków, a mianowicie nr 1 i 2 oraz nr 5 i 6. Bardzo mała odległość (5m) między nimi może sugerować istnienie różnic chronologicznych w ich powstaniu. Być może mamy tu do czynienia z dwoma fazami budownictwa. Niestety mało charakterystyczny materiał zabytkowy znaleziony w ich obrębie nie daje podstaw by tę hipotezę uzasadnić. Pewną przesłankę na stosowanie praktyki budowania nowego domu w bliskim sąsiedztwie starego, mogą dostarczyć budynki nr 16 i 18. Materiał zabytkowy z wypełniska budynku 16 wskazuje, że mógł on być wybudowany pod koniec IV stulecia p.n.e. i użytkowany jeszcze w III stuleciu p.n.e., natomiast budynek nr 18 generalnie funkcjonował w II stuleciu p.n.e. Mamy więc do czynienia z dwoma fazami zabudowy. Oczywiście można byłoby wskazać jeszcze inne przykłady różnic chronologicznych w powstaniu i użytkowaniu obiektów odkrytych na osadzie w Nowej Cerekwi. Przy uwzględnieniu różnic czasowych zabudowa osady w Nowej Cerekwi wydaje się dość rzadka i w sumie nieregularnie rozrzucona. Rozważania na temat pełnego oblicza tej osady komplikują zniszczenia jakich dokonano w okresie międzywojennym przez eksploatację bazaltu. Nie wiadomo na jakim etapie dokonanych już zniszczeń przystąpiono do ratowania pozostałych relikwów. Pośpiech i metody badawcze, stosowane w tym okresie, też budzą nasze obawy co do kompletności znalezisk. Osada ta przez dziesięciolecia była traktowana, ze względu na wielkość, a także bogactwo i różnorodność znalezionych na niej zabytków ruchomych, jako wyjątkowa. Przypisywano jej wiele funkcji: m.in. centrum politycznego, gospodarczego, a był długi okres, w którym widziano w niej niesłusznie nawet oppidum. Dziś można jej jeszcze dodatkowo przypisać, na

podstawie ostatnich odkryć, rolę ośrodka kultowego, po którym pozostały miniaturowe wotywno figurki zoomorficzne – głównie ptaków. Nikt nawet nie podejrzewał, że pełniła ona również funkcję ważnego ośrodka handlowego w wymiarze europejskim. Prawie 300 monet znalezionych dotychczas na stanowisku dobitnie za tym przemawia. Były to złote statery typu Nike (głowa bogini w hełmie) oraz ich pocięte fragmenty: mniejsze nominały 1/3; 1/8; 1/24 część statera typu Atena Alkidemos z postacią bogini trzymającą w jednej ręce tarczę, a w drugiej oszczep, srebrne obole, głównie typu Roseldorf I i II z wizerunkiem galopującego konia oraz pojedyncze, typu „mit Stern”, z koniem oraz widoczną nad nim gwiazdą. Niezwykle cenne są znaleziska monet greckich z Sycylii i południowej Italii, a nawet z dalekiej nadczarnomorskiej Olbi. Z Sycylii są to zdawkowe monety brązowe Hierona II, tyrana Syrakuz oraz Pentonkion Mamertynow z Messyny. Z południowej Italii pochodzi moneta wybita w mieście Kroton. Listę monet greckich jak na razie zamyka fragment tetradrachmy Filipa II. Złote i srebrne monety celtyckie pochodziły prawie wyłącznie z mennic plemienia Bojów. Warto również wspomnieć o znalezieniu kilkudziesięciu niewielkich fragmentów sztabek złotych, czasami odpowiadających wagowo nominałom monet wykonanych z tego surowca. Może był to kruszec przygotowany do produkcji monet, a może stosowany zamiennie z monetami srodek płatniczy, który w zestawieniu z tajemniczymi półkolistymi krążkami z brązu, znalezionymi również na osadzie w Nowej Cerekwi, spełniał taką samą rolę jak one. Podobieństwo znalezisk, charakter i położenie osad w Nemčicach na Morawach i w Roseldorf w Dolnej Austrii, wręcz idealnie pasuje do osady w Nowej Cerekwi. Mielibyśmy tu więc do czynienia z najdalej na północ wysuniętą małą faktorią kontrolującą szlak handlowy (tzw. bursztynowy) łączący południe Europy (Italiją), przez Bramę Morawską, z północą zdominowaną przez plemiona germańskie. Żałować tylko należy, że nastąpiły wydarzenia, które zmusiły celtyckich mieszkańców do opuszczenia terenu Górnego Śląska. Może rozbudowana już osada w Nowej Cerekwi rozrosłaby się z upływem czasu w oppidum podobnie, jak to było np. w Manching w Bawarii.

Obserwacje poczynione podczas kilku ostatnich sezonów badawczych, pozwalają przyjąć, że wokół centralnej osady na wzgórzu istniał rodzaj przysiółków. Jeden z nich położony jest ok. 300m na północny wschód, na cyplu tego samego wyniesienia co przebadana osada. Na polach występuje duża ilość fragmentów naczyń glinianych porzuconych przez mieszkańców mających tam swoje domostwa. Może istnieją kolejne takie miejsca, jednak wyjaśnienie tego wymaga podjęcia dalszych badań wykopaliskowych, zarówno na głównej osadzie, jak i w jej najbliższym zapleczu.

Pozostałe, badane na Górnym Śląsku osady, należą do niewielkich założeń o czytelnym układzie przestrzennym. W Łanach wystąpił jeden obiekt mieszkalny oraz towarzyszące mu dwa mniejsze słabiej zachowane. Tworzyły one zwarty kompleks i stanowiły rodzaj zagrody. Zakres prac wykopaliskowych przeprowadzonych w Roszowickim Lesie, stan. 25, pozwolił na uchwycenie praktycznie wszystkich elementów zabudowy (Ryc. 4).

Analiza ich rozmieszczenia wskazuje na przemyślany i z góry założony układ poszczególnych obiektów. Wydzielają się one w zespoły powiązane funkcjonalnie. Generalnie możemy wydzielić część mieszkalną z dużym budynkiem (25m²) z jamą paleniskową wewnątrz oraz dwoma znacznie mniejszymi w sąsiedztwie. Część zachodnią i południową osady przeznaczono na działalność produkcyjną. Do najważniejszych obiektów, które tu wystąpiły, należał piec garncarski z jamą przypieczową. Z działalnością pracowni garncarskiej związana też była jama – magazyn gliny, kolejny mały budynek oraz jamy, które kopano najprawdopodobniej w celu zdobycia potrzebnych składników do masy garncarskiej. Analiza elementów zabudowy pozwala na stwierdzenie, że osada w Roszowickim Lesie, stan. 25, należała do typu osad

jednodworczych o rozbudowanym zapleczu gospodarczo-produkcyjnym. Podobny układ z podziałem na część mieszkalną z wyróżniającym się wielkością budynkiem oraz na część gospodarczą stwierdzono na sąsiednich stanowiskach: nr 28 (Ryc. 5) oraz nr 29 (Ryc. 6).

Do rzadkich odkryć w skali nie tylko Śląska, ale i Europy środkowej, należy pracownia hutnicza w Sułkowie. W skład jej zabudowy wchodził budynek mieszkalny oraz leżący na północ od niego kompleks jam związanych z produkcją żelaza. Między nimi istniała wyraźna przerwa. Taki układ przestrzenny narzucały wymogi technologiczne i potrzeby produkcyjne.

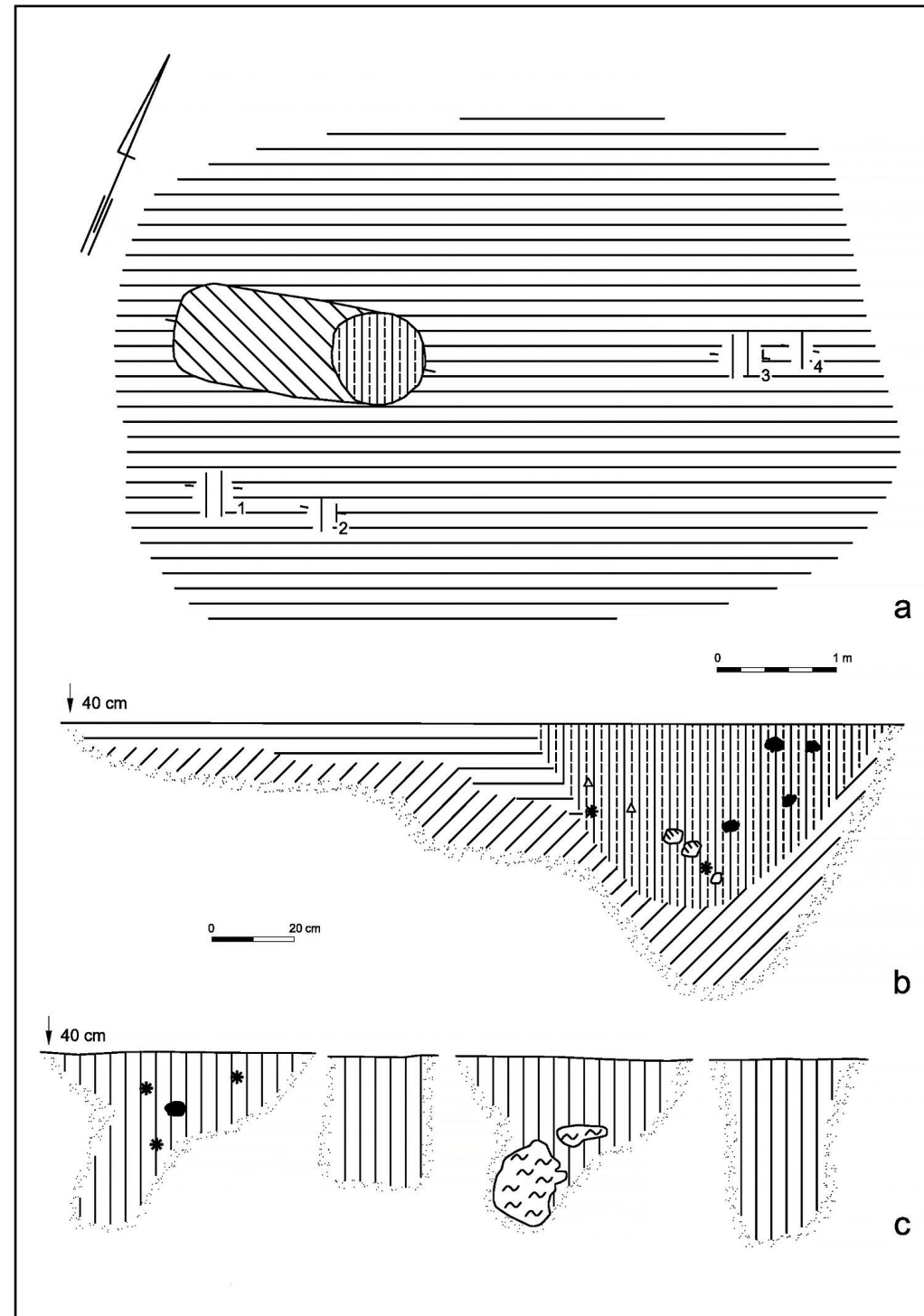
Najciekawszą kategorią źródeł związanych z zabudową osad stanowią budynki. Na obszarze Górnego Śląska przeprowadzono jak dotąd badania na 8 osadach kultury lateńskiej, gdzie uchwycono wyraźne ślady zabudowań. Stwierdzono występowanie budynków w mniejszym lub większym stopniu wgłębionych w ziemię (calec). Stwierdzono, że głębokość ich mogła wynosić od kilku do kilkunastu cm i traktujemy je jako naziemne, ponieważ taka głębokość nie miała znaczenia konstrukcyjnego. Do nich zaliczymy m.in. budynek 2 na stanowisku nr 25 (Ryc. 7) oraz budynek 1 na stanowisku nr 29 w Roszowickim Lesie. Obok wspomnianych wystąpiły również i takie, które wkopane były w calec na głębokość od 30 do 70 cm. Obiekty tego typu dominują na osadach górnośląskich. Traktowane są one jako półziemianki. Dotychczas odkryto tylko jedną ziemiankę wkopaną w calec na głębokość 1.3m (1,7m licząc od współczesnej powierzchni pola). Miała ona dach w formie szalasu. Był to obiekt nr 4 w Nowej Cerekwi.

O stopniu zagłębienia budynków w dużej mierze decydowało środowisko – poziom wód gruntowych oraz charakter utworów stanowiących calec. Daje się zauważyć pewną prawidłowość, mianowicie na terenach dolinnych (Dzierżysławice, Roszowicki Las) dominują obiekty nieznacznie zagłębione w calec, natomiast w okolicach wyżej położonych (Nowa Cerekwia, Sułków, Szonów) widzimy dowolność w zagłębieniu. W drugim przypadku pozwalała na to nie tylko niski poziom wód gruntowych, ale głównie calec, który stanowiły utwory lessowe. Nie było problemu z osuwaniem się ścian po wysuszeniu.

Budynki miały podłogi płaskie i wypoziomowane. Powierzchnia ich wynosiła średnio od 17 do 25 m² (Ryc. 7). Tylko budynek w Roszowickim Lesie, na stan. 29, miał ponad 40 m² powierzchni użytkowej i należy on do grona największych w skali Europy środkowej. Kształt wszystkich budynków jest prostokątny. Ośią dłuższą były one orientowane po linii wschód-zachód, a tylko nieliczne po linii północ-południe.

Na osadach kultury lateńskiej badanych na Górnym Śląsku jako jedyna wystąpiła konstrukcja zrębowa ścian, co jest potwierdzeniem prawidłowości zauważonych dla budownictwa na innych terenach omawianej kultury. Za taką konstrukcją przemawia fakt, że na linii ścian nie zaobserwowano śladów po słupach. Poza tym ślady pozostawione po konstrukcji zrębowej występują dość powszechnie w wypełniskach obiektów w postaci klinowatych odcisków na polepie, którą wypełniano szczeliny między belkami. Dachy były dwuspadowe, wsparte na sochach po których zachowały się negatywy jam postłupowych na osi budynku. W II wieku p.n.e. pojawia się konstrukcja dachu, która nie pozostawiła po sobie śladu. Zaobserwowano to w Nowej Cerekwi (budynek nr 16) i w Roszowickim Lesie, stan. 29. Domyślać się tu można konstrukcji dachu na półsochy lub krokwiowej.

Możemy przypuszczać, że w gospodarce ludności kultury lateńskiej na Górnym Śląsku dominującą rolę odgrywało rolnictwo. Przyjmuje się tak na podstawie walorów środowiska geograficznego i przyrodniczego charakteryzujących rejony osadnictwa tej kultury. Zbieżność występowania najżyźniejszych gleb i osad nie była przypadkowa. Wyboru dokonano kierując się przede wszystkim potrzebami rolnictwa, głównie uprawy ziemi.



Ryc. 7. Roszowicki Las, gm. Cisek, (stan. 25).

Plan budynku: a - zarys budynku, b - przekrój paleniska, c - przekroje słupów (wg M. Bednarka).

Niestety, materiały archeologiczne łączące się z rolnictwem są stosunkowo skąpe. Są to tylko trzy radlice znalezione w Nowej Cerekwi (1 egz.) i w Roszowickim Lesie (2 egz.). Wzmacniały one pracującą drewnianą część radła, chroniąc je przed szybkim zużyciem – stępieniem. Stosowanie sprzężajnego systemu obróbki ziemi za pomocą tego narzędzia poświadczono jest dla mieszkańców osady w Nowej Cerekwi. Stwierdzono tam zmiany patologiczne na kościach bydła, powstałe na skutek używania niektórych zwierząt do pracy. Stosowanie radła ciągnionego przez zwierzęta było możliwe na terenach trwale odlesionych lub odpowiednio przygotowanych tzn. pozbawionych systemów korzennych drzew i krzewów. W przeciwnym razie ulegały one złamaniu przy natrafieniu na przeszkody. Karczunek lasów i usuwanie korzeni było możliwe dzięki siekierom powszechnie stosowanym w kulturze lateńskiej. Z Górnego Śląska siekiery takie znamy z Nowej Cerekwi. Na tej osadzie poświadczona jest także na mniejszą skalę uprawa ziemi tzw. ogrodowa. Była ona możliwa dzięki małym żelaznym motykom i odpowiednio przyciętym porożom jelenia. Do ścięcia zbóż służyły sierpy i półkoski. U Celtów na Śląsku największym powodzeniem cieszyła się uprawa pszenicy w kilku odmianach, jęczmienia, prosa, żyta oraz owsa. Siano i zbierano także groch, wykę i tatarkę. Bogaty wachlarz uprawianych roślin oraz stosowanie ulepszonych narzędzi dowodzi wysokiego poziomu tej najważniejszej dziedziny gospodarki ludności celtyckiej, jaką było rolnictwo.

Również interesujących danych dostarczają nam szczątki zwierząt, zarówno udomowionych jak i dzikich. Wśród materiałów kostnych, związanych z osadami kultury lateńskiej na Górnym Śląsku, na pierwszym miejscu plasują się kości bydła. Wymiary kości wskazują na dwie jego rasy: bydła małego krótkorogiego oraz większego o rogach wygiętych do przodu, będącego krzyżówką bydła krótkorogiego z pochodnym od tura. Zachowane kości pochodzą ze zwierząt dorosłych, rzadziej z 4-6 miesięcznych. Taka struktura uboju wskazuje, że hodowano je dla mleka i jego przetworów, pozbywając się sztuk dopiero wtedy, gdy spadała ich wydajność. Na drugim miejscu plasują się szczątki świni, a dalej drobnych przeżuwaczy – owcy i kozy. Owce szczególnie były cenione z tego powodu, że obok mięsa i mleka dostarczały wełny i skór na kozuchy. Stwierdzono również pozostałości dwóch ras koni – małego pochodnego od tarpana i większego, który wymiarami odpowiadał dzisiejszym arabom. Połamane kości udowe, miednicy i inne znajdujące na osadach świadczą, że mięso konia było spożywane. Reprezentowane są również dwie odmiany psów różniące się wielkością. Z ptactwa domowego zachowały się bardzo nieliczne szczątki gęsi i kur. Codzienną dietę uzupełniano okazjonalnie polując na dzikie zwierzęta. W materiale kostnym na osadach w Nowej Cerekwi i w Roszowickim Lesie reprezentowanych jest siedem gatunków tych zwierząt: jeleni, żubr lub tur, sarna, dzik, lis, wydra i wiewiórka. Polowanie na zwierzęta dzikie miało na celu nie tylko zdobycie mięsa, ale również surowców – futer, skór i poroża. Znalezione w Nowej Cerekwi haczyki do wędek wskazują na znajomość rybołówstwa, chociaż pozostałości złowionych ryb nigdzie na badanych wykopaliskowo osadach nie stwierdzono.

Pożywienie codzienne prawdopodobnie uzupełniane było sezonowo zbieraniem owoców roślin dziko rosnących. Z dość szerokiej gamy roślin nadających się do spożycia w materiale archeologicznym poświadczono są jedynie orzechy laskowe, których resztki odkryto w urnach na cmentarzysku w Kietrze. Łowiectwo, rybołówstwo i zbieractwo nie odgrywało znaczącej roli w całokształcie gospodarki, pełniło rolę uzupełniającą, urozmaicało codzienne pożywienie mieszkańców omawianych ziem.

Obok rolnictwa również produkcja rękodzielnicza spełniała ważną rolę w gospodarce na terenach zajętych przez osadnictwo celtyckie. Wytapianie żelaza i wyrób przedmiotów żelaznych miał w okresie lateńskim niewątpliwie największe znaczenie ze wszystkich gałęzi wytwórczości. W tej dziedzinie wskazuje

się na działanie wyspecjalizowanych grup rzemieślników: hutników-dymarzy oraz kowali.

Do czynników mających wpływ na lokalizację stanowisk związanych z produkcją dymarską należą warunki środowiska naturalnego, w tym przede wszystkim obecność dostępnych złóż rudy żelaza, lasów, z których czerpano drewno na paliwo oraz złóż gliny wykorzystywanej do budowy pieców dymarskich.

Na Górnym Śląsku, w obrębie zwartego osadnictwa kultury lateńskiej, złoża rud limonitowych występują m.in. w dolinie rzeki Cyny oraz w dolinie Odry. Do budowy pieców dymarskich wykorzystywano miejscowe złoża gliny. Obszar Wysoczyzny Głubczyckiej w rejonach stwierdzonej działalności dymarskiej jest dziś zasadniczo bezleśny, ale w okresie lateńskim powierzchnia lasów była na tyle wystarczająca, że nie ograniczała tej wytwórczości. Ślady produkcji żelaza wystąpiły dotychczas na wszystkich badanych osadach w postaci żużla. Jest to zjawisko typowe dla większości osad w Małopolsce, w Czechach i na Morawach. Natomiast ze śladami bezpośredniej działalności produkcyjnej mamy do czynienia w Sułkowie, w postaci pracowni z urządzeniami dymarskimi, w Roszowickim Lesie, na stan. 25, gdzie odkryto pojedynczy piec oraz w Nowej Cerekwi, gdzie natrafiono na piec z dużą ilością żużla. Na Śląsku i na terenach sąsiednich charakterystyczny dla hutnictwa celtyckiego, był gliniany piec szybowy z kotlinką wkopaną w grunt, z którego żużla nie spuszczano, wskutek czego możliwe było uzyskanie jedynie porowatej i zanieczyszczonej łupy żelaza. Z tego powodu wymagana była dalsza obróbka oparta głównie na wielokrotnym przekuwaniu łupy żelaza odbitej od kłosa żużla. Ten typ pieca charakterystyczny dla kultury lateńskiej z Europy środkowo-wschodniej ma niewyjaśnione do końca pochodzenie. R. Pleiner wywodził go z kręgu celtyckiego, ale nie jest wykluczone, że koncepcja tego pieca była przedceltycka i mogła być dziełem plemion miejscowych, zamieszkujących w okresie halsztackim tereny środkowej i zachodniej Europy.

W okresie lateńskim doszło do oddzielenia zajęć dymarza i kowala od pracy na roli. Z terenu Górnego Śląska nie posiadamy jednak narzędzi reprezentujących rzemiosło kowalskie. Wydaje się jednak, że większość wyrobów metalowych, znajdujących na osadach i cmentarzyskach, była efektem działalności miejscowych kowali wykorzystujących lokalną produkcję żelaza. Warsztaty kowalskie i hutnicze prawdopodobnie produkowały na potrzeby lokalnego rynku. Wielką zasługą ludności celtyckiej było rozpowszechnienie znajomości wytopu żelaza oraz produkcji z niego gotowych wyrobów daleko poza światem śródziemnomorskim. Obecnie nie każdy zdaje sobie sprawę, że większość narzędzi pracy, stosowanych w rzemiośle do XIX wieku, a w gospodarstwach domowych do dnia dzisiejszego, już w okresie lateńskim używali Celtowie. Były to m.in. siekiery, dłuta, piły, pilniki, wiertła. Dostępność surowca i stosunkowo łatwa obróbka, dzięki Celtom, pozwoliły w krótkim czasie zrobić krok milowy w rozwoju barbarzyńskiej części Europy: przejść z epoki brązu do właściwej epoki żelaza.

Należy również wspomnieć o śladach brązownictwa, które stwierdzono w Nowej Cerekwi, a był to m.in. fragment formy odlewniczej, oraz w Roszowickim Lesie - tygielek wykonany z gliny z domieszką grafitu. Asortyment wyrobów z brązu jest w zasadzie ograniczony do ozdób (zapinki, bransolety, naszyjniki), części stroju (kółka, klamry, elementy pasów, okuć itd. oraz zwierzęcych figurek wotywnych, głównie ptaków. Część ich była z pewnością wytworem miejscowych odlewników, a część mogła pochodzić z importu. Patrząc na te wyroby możemy po raz pierwszy w pradziejach mówić o prawdziwej sztuce. Artyści - rzemieślnicy umieszczali na nich wyrafinowane motywy zdobnicze nie związane z ich funkcją użytkową. Robili to dla własnej i odbiorcy przyjemności, wykorzystując różne techniki np. grawerowanie, azur, inkrustację, granulację. Zdecydowana większość zabytków znalezionych na osadach i cmentarzyskach górnośląskich reprezentuje tzw. styl plastyczny. Jest to rodzaj „baroku” w sztuce celtyckiej: motywy są wypukłe, plastycz-

nie uformowane, czasami odczuwa się ich nadmiar, szczególnie widać to na bransoletach noszonych zarówno przez mężczyzn jak i kobiety.

Ważnym działem wytwórczości rzemieślniczej u Celtów było garncarstwo. Na stanowiskach kultury lateńskiej na Górnym Śląsku występują naczynia wykonane przy użyciu koła garncarskiego obok naczyń wykonanych tylko przy pomocy rąk. Powszechnie przyjmuje się, że ten drugi rodzaj był lepiony przez kobiety w ramach gospodarki domowej. Natomiast pierwszy rodzaj naczyń wiązany jest z produkcją w wyspecjalizowanym warsztacie garncarskim, wykorzystującym koło oraz specjalne piecisko do wypału. Odkrycie dwukomorowego pieciska garncarskiego w Nowej Cerekwi, stan. 4 oraz podobnego pieciska z obiektami towarzyszącymi w Roszowickim Lesie, stan. 25, wskazuje na miejscowy rzemieślniczy charakter produkcji naczyń. Znajomość koła garncarskiego i technika formowania naczyń przy jego pomocy, jak również sam piecisko do wypału, zapożyczone zostały od Greków. Urządzenia te, po raz pierwszy w pradziejach, były wykorzystywane na dużych przestrzeniach Europy, poza światem śródziemnomorskim, właśnie przez Celtów.

Naczynia produkowane przez rzemieślników na Górnym Śląsku są niezwykle łatwe do identyfikacji. Wykonywane były w dwu odmianach, jako ceramika stołowa oraz gorszej jakości, kuchenna. Pierwsza odmiana charakteryzowała się tym, że naczynia były lepione z gliny odpowiednio przygotowanej, wyszlamowanej, bez wyraźnej domieszki schudzającej. Ścianki ich były cienkościennie, starannie wygładzone, a czasami prawie wyświecone przez obtaczanie na szybkoobrotowym kole garncarskim. Były bardzo dobrze wypalone w specjalnych piecach, w których temperatura dochodziła czasami do ponad 800 °C. Drugą kategorię stanowiły naczynia o ściankach znacznie grubszych, masywniejszych, mniej starannie wykończonych. Wśród nich najbardziej charakterystyczne są te, które wykonano z gliny z domieszką grafitu. To właśnie te tzw. naczynia grafitowe pozwalają archeologom na szybką identyfikację kulturową zespołów w kontekście których występują. Wśród nich najbardziej typową formą były naczynia situlowate (wiadrowate) o szerokim wylewie i prostych zwężających się w kierunku dna ściankach bocznych. Miały one wałeczkowato pogrubioną krawędź wylewu, były zdobione w górnej części poziomym pasmem odciśniętym wykonanych najczęściej C-kształtnym stempelkiem, poniżej którego brzusiec na całej wysokości był pokryty pionowymi liniami rytmu, wykonanymi narzędziem grzebykowym. Gdy do tych cech dodamy błyszczącą metalizującą powierzchnię, jaką uzyskiwano dzięki grafitowi dodanemu do masy garncarskiej, to mamy niepowtarzalne naczynia, jednoznacznie kojarzone z produkcją celtycką w środkowej Europie. Te naczynia były również bardzo dobrze wypalone w tych samych piecach co naczynia stołowe, które zwane były też tzw. ceramiką siwą. Nie wykluczamy także produkcji na osadach górnośląskich drewnianych naczyń klepkowych, które uzupełniały asortyment naczyń glinianych. Wynaleziono je i chętnie używano właśnie w świecie celtyckim.

W dotychczasowych wynikach badań na osadach mamy poświadczone tkactwo (ciężarki i przęśliki), obróbkę poroża, rogów i kości, obróbkę drewna. Wytwórczości tych nie traktuje się w kategoriach rzemieślniczych, a raczej jako produkcję na potrzeby własne – domowe. Nie możemy wykluczyć również zajmowania się eksploatacją solanek w rejonie Ściborzyc Wielkich, gdzie występują źródła słone. Wymagane są jednak dalsze badania, by to potwierdzić.

Ludność kultury lateńskiej na Górnym Śląsku nie była samowystarczalna w produkcji dóbr materialnych. Zaspokajanie własnych potrzeb drogą importu wynikało często z braku niektórych surowców. Żaden badacz nie będzie dopatrywał się miejscowej produkcji np. bransolet z sapropelitu wiedząc, że najbliższe dostępne złoża tego minerału były eksploatowane w okresie lateńskim głównie w rejonie Pragi

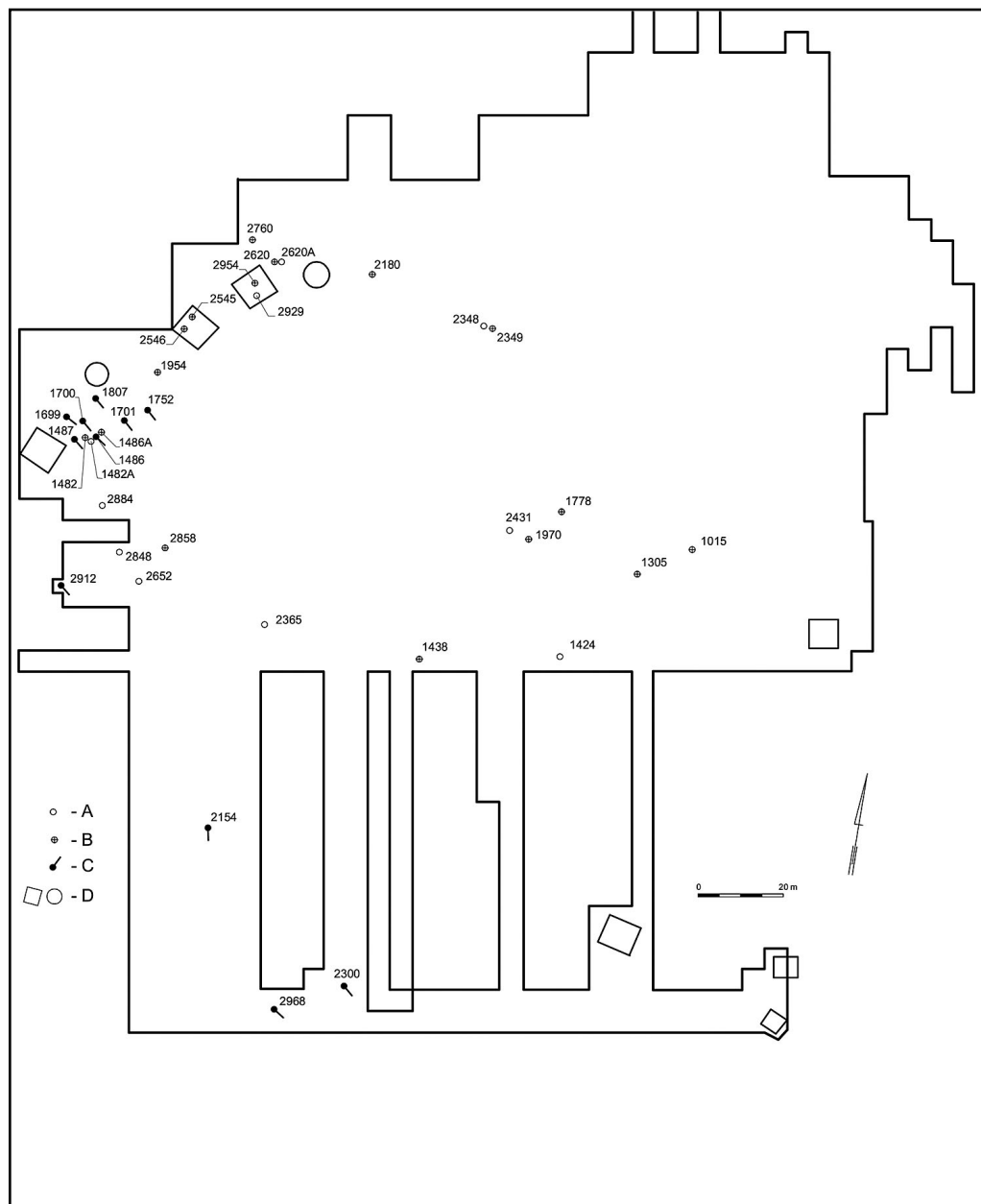
(Czechy). Tam odkryto pracownię obróbki tego surowca z dużą ilością odpadów produkcyjnych, półsurowca i gotowych wyrobów. Sprawa się trochę komplikuje, gdy zaczynamy rozpatrywać np. wykorzystanie grafitu do produkcji naczyń. Najprościej byłoby przyjąć, że importowano go również z południa. Z takim wnioskiem często możemy spotkać się w literaturze. Na Wysoczyźnie Głubczyckiej złoża zawierające grafit występują na północy w rejonie Gościęcina i Borzysławic, a na południu w okolicy Dzierżysławia. Czy korzystano z miejscowych złóż, czy też przywożono surowiec z odległych rejonów Moraw lub Czech? Bez badań terenowych i specjalistycznych analiz prowadzonych w tym kierunku nie da się na to pytanie dziś wiarygodnie odpowiedzieć. Szacowana w tonach ilość grafitu, potrzebnego do produkcji naczyń na Górnym Śląsku, raczej przemawia za wykorzystaniem miejscowych złóż tego surowca.

Zdecydowana większość wyrobów kultury materialnej ma charakter interregionalny. Kultura ta była bardzo silnie zunifikowana, na dużych przestrzeniach Europy znajduje się podobne, czy też prawie identyczne wyroby. Były one produkowane na dużą skalę dla masowego odbiorcy, głównie dla szybko bogaczącej się arystokracji - wojowników. Fibule, bransolety, broń, czy też inne wyroby znajdowane powszechnie w grobach, rzadziej na osadach, znalazły się w obiegu handlowym bez udziału ich wytwórców, ale też brana jest pod uwagę wędrówka specjalistów - producentów, z jednego ośrodka do drugiego. Szybko zmieniająca się moda, głównie na ozdoby stroju, powodowała, że ich wytwórcy masowo je produkowali, a obecnie archeolodzy dzięki nim mają podstawę do ustaleń chronologicznych. Każdy nowy sezon badań archeologicznych dostarcza informacji dotyczących udziału Celtów górnośląskich w tworzeniu niezwykle bogatego oblicza kultury, którą stworzyli w tym regionie.

Niezwykle ciekawym przejawem pobytu Celtów na Górnym Śląsku jest obrządek pogrzebowy. Dla archeologa odsłonięty grób jest tylko materialnym przejawem panującego obrządku. W przeważającej mierze stanowi on wyraz ostatniego aktu całej ceremonii, a mianowicie złożenie zmarłego w grobie i odpowiedniego jego urządzenia. Czasami tylko czytelne są pewne czynności poprzedzające moment powstania grobu, jak choćby proces ciałopalenia, który stanowi etap obrządku poprzedzający sam pochówek. Sfera wierzeń i wyobrażeń związanych ze śmiercią pozostaje poza zasięgiem naszych możliwości interpretacyjnych. Dzięki temu, że Celtami stosunkowo wcześniej zainteresowali się pisarze starożytni, dotrwały do naszych czasów krótkie przekazy o ich poglądach na te sprawy. Wierzone w reinkarnację duszy i jej nieśmiertelność. Cezar pisał, że według nauki druidów „dusze nie umierają, lecz wchodzą w inne ciała”. Lukan natomiast zanotował, że „...śmierć jest tylko środkiem drugiego życia”. Widział on w tym w tym główne źródło odwagi wojowników celtyckich. Głęboka wiara w nieśmiertelność duszy, połączona z wizją wiecznego szczęśliwego bytu w zaświatach, sprzyjała pobudzeniu odwagi i pogardy śmierci u Celtów. Odbijała zapewne swe piętno także na obrządku pogrzebowym, formie grobu, stanie zachowania jego wyposażenia, a także na charakterze całego cmentarzyska.

Odkryte groby leżą w południowo-wschodniej części Wysoczyzny Głubczyckiej, nad rzekami Psiną i Troją oraz ich niewielkimi dopływami. Występują na obszarze dość zwartej osadnictwa omawianej kultury. Te koncentracje występowania pochówków w tym właśnie terenie, a zupełny ich brak na innych, gdzie osadnictwo jest równie intensywne, tłumaczyć trzeba stanem badań oraz specyfiką panującego w tym czasie obrządku. Groby praktycznie są nierozpoznawalne w czasie badań powierzchniowych. Na wszystkie znane dotychczas natrafiono przypadkowo podczas prac ziemnych. O cmentarzysku, w prawdziwym tego słowa znaczeniu, możemy mówić jedynie w Kietrze, gdzie odkryto 37 grobów (Ryc. 8). W pozostałych miejscach np. w Baborowie, Dzielowie, Kornicach, Samborowicach, natrafiono jedynie na pojedyncze groby.

Analiza cmentarzyska w Kietrze oraz pochówków z innych miejscowości pozwala przyjąć, że na Górnym Śląsku istniał pewien system wierzeń i złożony obrządek pogrzebowy. Od samego początku pojawienia się osadnictwa celtyckiego występują groby szkieletowe (znany 18 takich grobów) oraz ciałałpalne popielnicowe- znanych 19 pochówków (spalone szczątki zmarłego składano do naczynia-popielnicy). Nieco później w ujęciu chronologicznym pojawiają się również groby ciałałpalne jamowe - 8 sztuk (resztki stosu i przepalone kości były rozsypywane na dnie jamy grobowej).



Ryc. 8. Kietrz, gm. loco, (stan. 1). Plan cmentarzyska z grobami kultury lateńskiej (wg M. Gedla).

W grobach szkieletowych zmarłego układano w jamie w pozycji wyprostowanej na wznak z rękoma ułożonymi wzdłuż ciała. Głowa prawie zawsze skierowana była na północ, a nogi na południe. Jama grobowa była z reguły głębsza od jam grobów ciałałpalnych, częste są głębokości poniżej 1m, a w Samborowicach głębokość dochodziła do 2m. Jamy miały w zarysie kształt prostokątów o zaokrąglonych narożnikach. Wielkością często odbiegały od wzrostu zmarłego. Grób 1486 w Kietrze miał wymiary 130 x 260 cm, a grób 1700 na tym samym cmentarzysku odpowiednio 130 x 290 cm. Większość jednak jam grobowych odpowiadała potrzebom wynikającym ze wzrostu zmarłego. W niektórych grobach zachowały się ślady wskazujące, że zmarłych chowano w trumnach (cztery groby na cmentarzysku w Kietrze). Zmarli byli wyposażeni w kompletny strój, z którego zachowały się części metalowe – zapinki, bransolety, nagolenniki, elementy pasa, a wojownicy ponadto w broń. Ilość tych przedmiotów zależała w głównej mierze od stopnia zamożności zmarłego, a tym samym od jego pozycji społecznej oraz płci. W grobach kobiecych znajdujemy więcej ozdób, głównie zapinek, natomiast nigdy nie znaleziono w nich broni. Do niektórych grobów włożono jedno lub dwa naczynia. Składano je w pobliżu głowy zmarłego. W dwóch grobach w Kietrze odkryto celowo włożone kości świni, a w jednym przypadku psa.

Wśród 27 grobów ciałałpalnych na Górnym Śląsku najliczniejszą grupę stanowią groby popielnicowe, których jest 19. W grobach popielnicowych szczątki ciałałpaleń i wyposażenie zmarłego składano do naczyń, które następnie zakopywano w jamie o średnicy 40-50 cm i głębokości 45-65 cm. Zdarzały się również jamy płytsze, w których dno sięgało 31 cm głębokości (grób 1438 w Kietrze) i głębsze dochodzące do ok. 100 cm (grobby 1305 i 1438 w Kietrze). Część popielnic przed zasypaniem przykrywano misami. Wśród tej grupy pochówków zaobserwowano dużą ilość grobów bez wyposażenia innego niż ceramika (popielnica). Występuje tu również duże zróżnicowanie majątkowe. Obok już wspomnianych grobów bez wyposażenia występują takie, które mają dodaną jedną zapinkę, ale są i takie które w wyposażeniu mają 5 zapinek i 5 bransolet (grób nr 1305 w Kietrze).

Poza elementami stroju w grobach popielnicowych, podobnie jak w szkieletowych, zachowały się kości zwierzęce, były to szczątki świni. W dwóch popielnicach natrafiono na łupinki orzechów laskowych.

Ostatnim rodzajem pochówków stwierdzonych na Górnym Śląsku są groby jamowe. Wszystkie odkryte na cmentarzysku w Kietrze, było ich osiem. Jamy tych grobów były owalne lub czworokątne i miały wymiary: od 55 x 75 cm do 70 x 150 cm w zarysie poziomym a głębokości wahały się od 50 do 83 cm. Groby te czasami wielkością, kształtem i orientacją jamy grobowej zbliżone były do szkieletowych, co może sugerować zmiany w obrządku pogrzebowym w kierunku ciałałpaleń w takiej właśnie formie pochówku. Należy tu podkreślić fakt, że pojawienie się grobów jamowych na Śląsku było nieco późniejsze niż szkieletowych i popielnicowych.

Na początku II w p.n.e. na większości obszarów występowania osadnictwa celtyckiego w Europie dochodzi do przemian w obrządku pogrzebowym zmierzających do całkowitego zaniku grobów z jakąkolwiek postacią pochówku. Przyjmuje się, że kremacja zwłok była regułą, a spalone szczątki zmarłego trafiały do rzek, rozsypywane były na powierzchni w wybranych miejscach, mogły też być przechowywane w pojemnikach w domach. Domysłów jest wiele, ale żadnego niestety nie możemy uznać za pewny z uwagi na brak odkryć archeologicznych.

Omawiając groby kultury lateńskiej trudno pominąć związane z nimi czworoboczne i koliste obiekty rowkowe, które występują praktycznie na całym obszarze występowania tej kultury. Jeden taki obiekt odkryto na osadzie w Nowej Cerekwi. Jego umiejscowienie odbiega nieco od innych tego typu obiektów.

Miał on kształt czworokątny i wymiary 6 x 6 m. Był to rowek o szerokości ok. 1 m i głębokości 55-60 cm licząc od powierzchni pola. W obrębie rowka odkryto ciałopalny grób popielnicowy. Zabytki znalezione w urnie w postaci trzech zapinek (fibul) wskazują, że była tam pochowana kobieta, która zmarła w okresie odpowiadającym początkom funkcjonowania osady. Poza Nową Cerekwią podobnej wielkości obiekty rowkowe, zarówno czworokątne jak i koliste, wystąpiły na cmentarzysku w Kietrze. Odkryto tam 3 obiekty czworokątne i dwa koliste. W obrębie dwóch wystąpiły po dwa groby ciałopalne. Pozostałe nie zawierały śladów pochówków.

Sposób zaznaczania miejsc kultowych rowkami znany już od neolitu, ma on swe pochodzenie niewątpliwie w religijnych wyobrażeniach. Lateńskie groby otaczane czworobocznymi, ewentualnie kolistymi rowkami są związane z kultem przodka – herosa, a także mogą być określeniem panujących stosunków społecznych. Występujące w Europie środkowej obiekty rowkowe otaczały groby wojowników oraz osób „cywilnych”, zarówno mężczyzn jak i kobiet. Może nie jest kwestią przypadku znalezienie małych wotyw-nych zoomorficznych figurek odlanych z brązu na terenie osady w Nowej Cerekwi.

Przybyła na Śląsk ludność była już zapewne po przemianach społecznych, które nastąpiły na przełomie V/IV w. p.n.e. Od IV wieku p.n.e. mamy już do czynienia ze społeczeństwem, w którym panuje ustrój demokracji wojennej, ustrój który wykształcił się w czasie wielkiej ekspansji celtyckiej. Najwyższą pozycję społeczną ma w nim nowa arystokracja, czyli wojownicy. Oni na wiecu wybierają władcę (księcia-rixa), który ma nimi kierować przez określony czas, a który nie ma jednak, uchwytnej dla archeologa, jednoznacznych atrybutów podkreślających jego pozycję w hierarchii społecznej. Przyjmując wyniki badań osad, przeważnie trudno jest spekulować o pozycji społecznej mieszkańców, patrząc na wielkość i wyposażenie domostw. Na cmentarzyskach hierarchia jest bardziej widoczna, widzimy wyraźnie pochówki wojowników wyróżniające się bogatym wyposażeniem zmarłego w broń i ozdoby stroju. Obok takich grobów są i ubogo wyposażone, czasami w grobie, poza popielnicą i resztkami stosu, nic nie znajdujemy. Czy w takim razie są to groby najuboższej części społeczeństwa? Jeżeli tak, to kogo, rolników czy rzemieślników? Wiemy z przekazów Cezara, że obok wojowników najwięcej do powiedzenia w społeczeństwie celtyckim mieli druidzi. Zakładamy, że na omawianym terenie ta grupa społeczna też istniała. Jak w takim razie szukać ich grobów, domostw? Takie i inne dylematy ma archeolog do rozwiązania badając osady i cmentarzyska. Nie możemy tu też wykorzystać w pełni wiedzy Cezara o społeczeństwie galijskim (celtyckim) zawartej w jego pamiętnikach napisanych w połowie I wieku p.n.e. Wtedy społeczeństwo to było już o krok do ustroju niewolniczego.

W początkach wczesnej epoki żelaza obszar Górnego Śląska objęty był osadnictwem grupy śląskiej kultury łużyckiej. W okresie halsztackim C grupa ta przeżywała zapoczątkowany jeszcze w epoce brązu ożywiony rozwój. Jednak już w okresie halsztackim D sytuacja uległa do tego stopnia radykalnej zmianie, że mówi się o załamaniu kultury łużyckiej. Jakie czynniki wpłynęły na zaistniałą sytuację? Dotychczasowe studia oraz liczne dyskusje nie doprowadziły do wypracowania jednolitej odpowiedzi na to pytanie.

Gwałtowny zanik osadnictwa kultury łużyckiej łączony jest w literaturze głównie z wypadkami natury politycznej, utożsamianymi z najazdami scytyjskimi, które szczególnie miały dotknąć najbardziej zaawansowane w rozwoju regiony zajmowane przez ludność grupy śląskiej kultury łużyckiej (Gedl M., 1985, s. 9), a które nałożyły się na przemiany gospodarczo - społeczne (Woźniak Z., 1970, s. 188). Podobna sytuacja jak na Górnym Śląsku, a mianowicie porzucenie po okresie halsztackim C długotrwałe użytkowanych cmentarzysk i osad, miała miejsce w północnych Morawach, na obszarze występowania kultury łużyckiej.

Do wytłumaczenia tego zjawiska możemy użyć argumentów badaczy ukraińskich, badających dzieje i zachowanie ludów stepowych w pradziejach. Według nich każdy najazd koczowników pochodzenia azjatyckiego kończył się eksterminacją większej części ludności miejscowej, która stanęła na ich drodze. Wynikało to z przyczyn „praktycznych”. Posuwając się wciąż do przodu, bez chęci osiedlenia się na stałe, nie mogli najeźdźcy pozwolić sobie na pozostawienie wroga „za plecami”. Taktyka ta, okrutna w swym wymiarze, jak widać, bardzo się sprawdzała. Nie oznacza to, że wyniszczeniu ulegała cała populacja mieszkańców przez który przeszła nawałnica scytyjska.

Na omawianym obszarze Górnego Śląska znany jedynie jedno stanowisko datowane na okres halsztacki. Jest nim cmentarzysko w Kietrze, które wg M. Gedla funkcjonowało jeszcze na początku okresu lateńskiego. Jeżeli było cmentarzysko, to musiały funkcjonować współczesne mu osady, z których pochodzili zmarli na nim pochowani. Ostatnio dokonane ustalenia pozwalają przyjąć, że część populacji ludności kultury łużyckiej przetrwała do V wieku p.n.e. Nie wykluczamy dłuższego przetrwania w okresie lateńskim grup przedstawicieli kultury łużyckiej w czasie, gdy zjawili się już nowi osadnicy celtyccy. Niestety nie ma wiarygodnych przesłanek źródłowych by to przypuszczenie potwierdzić.

Pojawienie się kultury lateńskiej na Górnym Śląsku nie jest wynikiem rozwoju miejscowego, lecz następstwem osiedlania się ludności przybyłej z południowego zachodu czy też z południa. Analiza obrządku pogrzebowego oraz materiałów archeologicznych z osad i cmentarzysk wskazuje na bliskie pokrewieństwo Śląska z Morawami i Czechami. I jednocześnie na wyraźne różnice widoczne w obrządku pogrzebowym omawianego obszaru w odniesieniu do terenu Słowacji, czy też Austrii.

Jednym z czynników sprzyjających przybyciu nowej grupy ludzi był fakt wcześniejszego poważnego osłabienia osadnictwa kultury łużyckiej na Wysoczyźnie Głubczyckiej i terenach sąsiednich. Osadnictwo celtyckie na Górnym Śląsku utworzyło zwarty ośrodek zajmujący prawie 1600 km² powierzchni, otoczony ze wszystkich stron terytoriami, na których w tym czasie nie stwierdzono śladów intensywniejszego osadnictwa zarówno kultury lateńskiej, jak również kultury łużyckiej czy też pomorskiej (Mierzwiński A., 1992, s. 72-73).

Posiadamy stosunkowo skromną bazę źródłową by mówić o mobilności bądź stabilności osadnictwa celtyckiego w granicach grupy górnośląskiej. Dysponujemy w zasadzie tylko niewielką liczbą poznanych grobów, do tego pochodzących w większości z cmentarzyska w Kietrze oraz ośmioma rozpoznanymi osadami (Dzierżysławice, Łany, Nowa Cerekwia, Roszowicki Las, stan. 25, 28 oraz 29, Sułków, Szonów). Wyniki uzyskane w toku prac wykopaliskowych pozwalają w zasadzie na wykreślenie ram czasowych pojawienia się i zaniku omawianej kultury na Górnym Śląsku. Należy tu dodać, że najstarsze ślady kultury lateńskiej pochodzą z grobów i datowane są na fazę LT B1 (początek IV wieku p.n.e.) - Ściborzyce Wielkie, Kietrz, Kornice), najmłodsze zaś pochodzą z osad w Nowej Cerekwi, stan. 4 i z Roszowickiego Lasu, stan. 29, opuszczonych pod koniec fazy LT C2 (schyłek II wieku p.n.e.)

Cmentarzyska kultury lateńskiej zgrupowane są w południowej części Wysoczyzny Głubczyckiej, na pozostałym terenie Górnego Śląska objętym osadnictwem tej kultury jest ich zupełnie brak. Uważamy, że jest to obraz nie odpowiadający rzeczywistości, a będący wynikiem stanu badań. Dysponując danymi pochodzącymi głównie z badań powierzchniowych trudno wypowiadać się o przebiegu procesu zasiedlania omawianego regionu. Wydaje się, że mógł to być proces, który objął cały omawiany przez nas obszar Górnego Śląska jedną akcją osiedleńczą. Przemawiać za tym może datowanie najstarszych osad położonych prawie na przeciwległych krańcach skupienia górnośląskiego na ten sam okres. Chodzi tu

o osadę w Roszowickim Lesie, stan. 25 oraz w Nowej Cerekwi. Z obu tych osad pochodzą zabytki (zapinki), które początki powstania tych osad datują na fazę LT B1 (IV wiek p.n.e.).

Należy tu dodać, że strefa północna omawianej grupy kultury lateńskiej w pewnym etapie rozwoju weszła przypuszczalnie w kontakt z ludnością reprezentującą inne, obce kulturze lateńskiej elementy kulturowe. Chodzi tu o część ceramiki z Roszowickiego Lasu, która ma odpowiedniki w zakresie pewnych cech formalnych w zespołach pomorsko-kloszowych. Mogło do tego dojść nawet jeszcze w IV wieku p.n.e. Świadczy to o tym, że nowi przybysze celtycy byli otwarci na kontakty z sąsiadami. Mogło do nich dochodzić np. w czasie wypraw handlowych. W Roszowickim Lesie musiała pojawić się osoba, która przyniosła obcą tradycję i wtopiła ją w wytwórczość osady. Prawdopodobnie była to kobieta, gdyż to prawdopodobnie one trudniły się tym zajęciem. Ciekawostką jest obecność w tej samej zagrodzie garncarza, który produkował naczynia w sposób rzemieślniczy w obowiązującym stylu lateńskim.

Osady celtyckie na Górnym Śląsku przeżywały okres niezakłóconego rozwoju aż do końca środkowego okresu lateńskiego (do ok. 120/115 roku p.n.e.). Przypuszcza się, że pod koniec tej fazy musiały nastąpić jakieś wydarzenia, które doprowadziły do zaniku na Górnym Śląsku osadnictwa kultury lateńskiej. Wydarzenia te nie były związane z obcą kolonizacją, ale „zmusiły” miejscową ludność celtycką do opuszczenia swych siedzib. Powstała na tym terenie pustka osadnicza, obejmująca co najmniej fazę LT D (I wiek p.n.e.), z którego to okresu brak jest jakichkolwiek materialnie uchwytanych śladów jakiegokolwiek trwałego pobytu ludności.

Na czasy załamania się osadnictwa celtyckiego, nie tylko na Śląsku, ale również na sąsiednim terenie Moraw, przypada wielka wędrówka ludów germańskich, wywodzących się gdzieś z Jutlandii - Cymbrów i Teutonów, na południe Europy. Początki tej ekspansji przypadają na okres ok. 120 roku p.n.e. Na pytanie czy ludność celtycka sama wcześniej opuściła te tereny na wieść o nadciągającej nawałnicy, czy została zbrojnie usunięta, na obecnym etapie badań nie można odpowiedzieć. Faktem jest jednak, że na ostatnich, najpóźniej datowanych osadach, w Nowej Cerekwi i w Roszowickim Lesie, nie zaobserwowano zniszczeń, choćby w postaci pożarów. Ten potencjał ludzki, jaki znajdował się na Śląsku, raczej nie mógł przeciwstawić się tysiącom wojowników germańskich. W takiej sytuacji rozsądek nakazywał wycofanie się do pobratymców gdzieś na południe za Bramę Morawską. Nie można też wykluczyć i takiej sytuacji, w której ludność miejscowa, pomimo odrębności językowej i etnicznej, przyłącza się do plemion germańskich w ich wędrówce na południe. Po przejściu Cymbrów i Teutonów osadnictwo kultury lateńskiej na Górny Śląsk już nie powróciło. Inaczej wyglądała sytuacja na Morawach. Tam po przejściu nawałnicy germańskiej osadnictwo celtyckie powróciło, powstały nowe osady, w tym i osady obronne, jak choćby oppidum w Starym Hradisku (Čižmář M., 2002). Na nowo teren zajmowany wcześniej przez Celtów został zasiedlony przez ludność kultury przeworskiej w okresie wczesnorzymskim, przy czym na fazę B1 (1 połowa I w n.e.) można datować, i to w sposób nie całkiem pewny, jedynie niezbyt liczne i znane głównie z badań powierzchniowych materiały osadowe, natomiast najstarsze zespoły grobowe (m.in. w Kietrze) pochodzą dopiero z wczesnego stadium fazy B2, czyli najwcześniej z ostatniego ćwierćwiecza I wieku n.e.

Wcześniejsze kontakty obu kultur, lateńskiej i przeworskiej, w okresie lateńskim nie rysują się zbyt imponująco. Materiały ceramiczne (naczynia) przypisywane dawniej kulturze przeworskiej, a pochodzące m.in. z zespołów w Nowej Cerekwi czy Roszowickiego Lasu, w świetle nowych analiz stanowią w istocie integralny składnik kultury lateńskiej. Nie tylko ceramika wykonana przy użyciu koła garncarskiego była domeną tej kultury. Obok niej produkowano dużą ilość naczyń tylko przy użyciu rąk w obrębie zagród

w miarę potrzeb ich mieszkańców. Kontakty ludności kultury lateńskiej i przeworskiej oczywiście musiały istnieć, ale miały one ograniczoną skalę. Niewielka część ceramiki z Nowej Cerekwi ma cechy zbliżone z ceramiką przeworską produkowaną w innych rejonach Polski. Z osady w Szonowie pochodzi tylko jeden taki fragment naczynia, a chodzi tu o specyficzny sposób wykańczania krawędzi wylewów. Nie można tych śladów wiązać z jakimiś wyraźnymi procesami osadniczymi, jak to miało miejsce na Dolnym Śląsku. Wynikały one zapewne z kontaktów handlowych w których Górny Śląsk (m.in. osada w Nowej Cerekwi) zapewne brał aktywny udział. Ślady te giną wraz z zanikiem osadnictwa celtyckiego.

W okresie lateńskim datowanym w Europie na ostatnie pięć wieków p.n.e. przybycie Celtów na Śląsk przyniosło nową jakość kulturową. Po raz pierwszy wiele osiągnięć z kręgu cywilizacji śródziemnomorskich znalazło zastosowanie na naszych ziemiach. Koło i piec garncarski, żarna rotacyjne, wyrób ozdób szklanych, udoskonalone techniki obróbki żelaza, cała gama różnego rodzaju narzędzi, to tylko niektóre przejęte zdobycze. Celtowie byli pierwszym ludem, który potrafił je podpatrzeć i umiejętnie wykorzystać dla zaspokojenia własnych potrzeb. Po ich odejściu, na ponowny powrót wielu wspomnianych zdobyczy cywilizacyjnych trzeba było czekać na Śląsku kilka stuleci.



Widok z lotu ptaka na osadę w Nowej Cerekwi (stan. 4), 2020 r., fot. P.Uchorczak

Środowisko geograficzne

Właściwości środowiska naturalnego są zespolonym układem wielu czynników, takich jak rzeźba terenu, gleba, zasoby wodne, klimat, roślinność i świat zwierzęcy. W procesie powstawania prahistorycznych zjawisk osadniczych odgrywały one istotną rolę. Warunki środowiska naturalnego z jednej strony ograniczały możliwości zasiedlania - zwłaszcza w okresach słabszego opanowania przyrody i człowiek musiał się do nich dostosować, z drugiej zaś mogły mieć decydujące znaczenie jako siła napędowa przebiegu i kierunku procesów osadniczych, np. w wypadku zajmowania łatwych do uprawy i urodzajnych gruntów lub miejsc obfitujących w złoża surowców (Jankuhn H., 2004, s. 44).

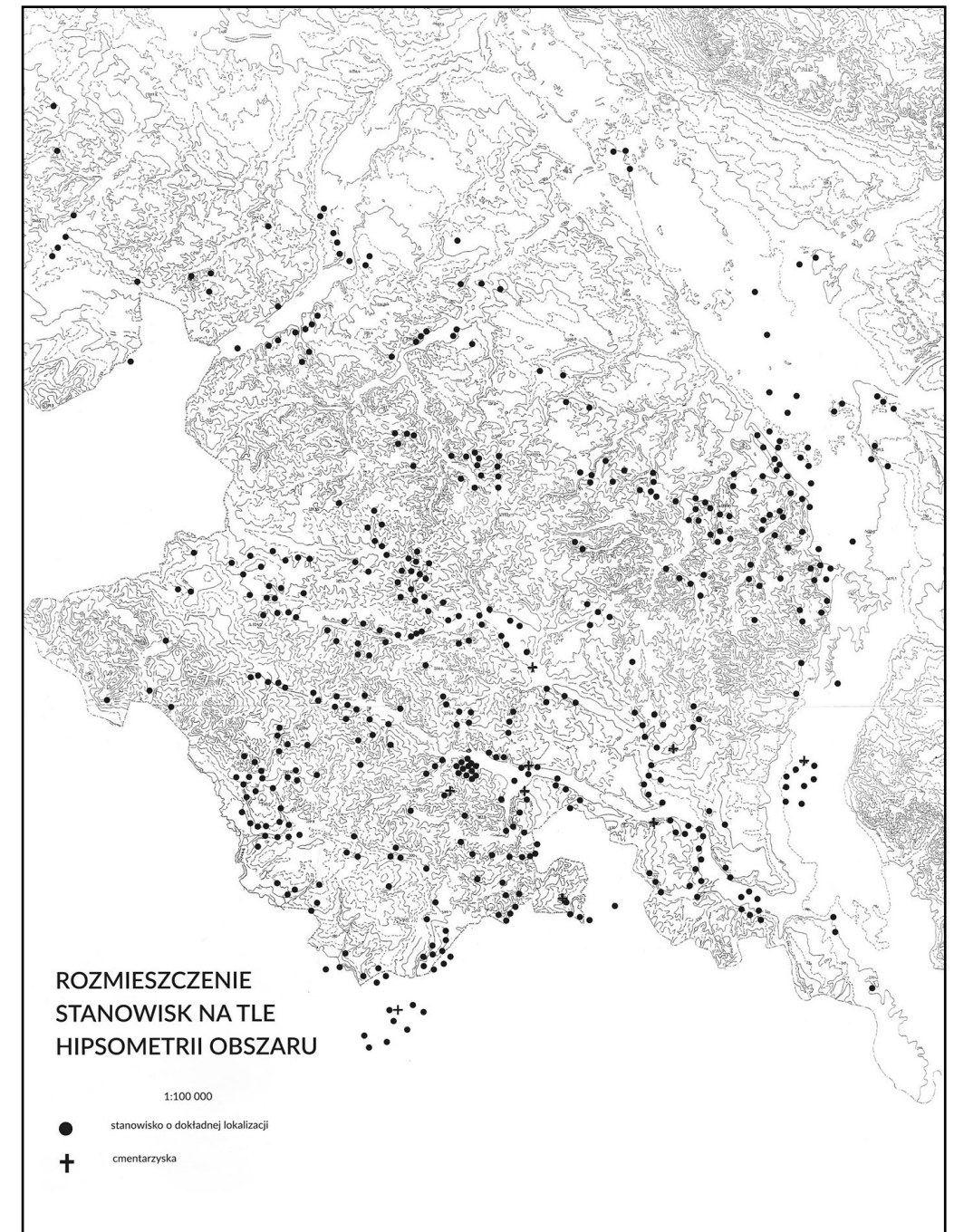
W ostatnich dziesięcioleciach rozwój dyscyplin uczestniczących w badaniach środowiska naturalnego przyczynia się do poznania coraz bardziej zróżnicowanego środowiska i jego przeobrażeń naturalnych w zakresie gleby, zasobów wodnych, klimatu i roślinności. O wiele łatwiej niż przed kilkudziesięciu laty można dziś zaprezentować obraz dawnego osadnictwa na tle ówczesnych warunków środowiska naturalnego, lecz trzeba pamiętać, że i na tym polu pozostało wiele do zrobienia. Na terenie Górnego Śląska zajęty pod osadnictwo ludności kultury lateńskiej (Celtów) wyróżniono jednostki krajobrazowe, których charakterystyka jest niezbędna do analizy związków tego ludu z ukształtowaniem terenu i jego walorami. Nasze zainteresowania ograniczone zostały tylko do tych krain, które znajdują się w zasięgu omawianego w pracy regionu osadniczego.

Charakterystyka regionu oparta została na literaturze fachowej, głównie o charakterze sumującym, w której obserwujemy różny stopień opracowania zagadnień geomorfologicznych poszczególnych jednostek krajobrazowych. Pomocna jest też w tym zakresie mapa geomorfologiczna (Starkel L., 1982, mapa 10). Nie zawsze daje się ona w zadowalającym stopniu skonfrontować z istniejącymi w literaturze opisami ukształtowania terenu. Stanowi ona bowiem rezultat określonego spojrzenia badawczego i dlatego też wymaga właśnie znacznego jeszcze komentarza w postaci regionalnej charakterystyki, aby można było wykorzystać ją do analizy relacji osadniczo-geomorfologicznych.



Nurt rzeki Opawy w rejonie Boboluszek, 2020 r., fot. K. Spychała

Przydatne w nakreśleniu tej charakterystyki i do późniejszej analizy jest również ujęcie sytuacji hipsometrycznej (Ryc. 9). Wzbogacają one znacznie wyrazistość cech orograficznych na mapie geomorfologicznej (Ryc. 10).



Ryc. 9. Rozmieszczenie stanowisk na tle hipsometrii obszaru.

Budowa geologiczna i ukształtowanie powierzchni

Obszar Górnego Śląska na którym wystąpiło osadnictwo celtyckie zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski (Kondracki J., 1998) leży w południowej części podprowincji Niziny Środkowopolskiej, w obrębie makroregionu Nizina Śląska. Największa jego część należy do mezoregionu noszącego nazwę Płaskowyż Głubczyckiego, który usytuowany jest u podnóża Gór Opawskich. Jest to jednostka należąca do Niziny Śląskiej, będąca jednak tworem wysoczyznowym i posiadająca cechy wyżynne, w szczególności w części południowej tzw. Worka Głubczyckiego, gdzie mamy do czynienia z terenem wysoko wyniesionym nad poziom morza oraz zróżnicowaną, pofałdowaną rzeźbą terenu. Niewielki skrawek w części zachodniej należy do wspomnianych Gór Opawskich, które są częścią składową makroregionu Sudetów Wschodnich. (Kondracki J., Richling A., 1994). Od północnego zachodu do Płaskowyżu przylega Równina Niemodlińska, a od północy i wschodu przechodzi w rozległą dolinę Odry zaliczaną przez J. Kondrackiego (2000) do Kotliny Raciborskiej.

Płaskowyż Głubczycki posiada swoiste cechy morfologiczne i stanowi wyraźnie wyodrębniającą się orograficznie krainę (Jahn A., 1968, s. 5-15, Kondracki J., 1994, 1998, 2000).

J. Kondracki charakteryzuje Płaskowyż jako wysoko wzniesioną równinę lessową. Wskazuje ponadto, że ma charakter wyżynny i właściwie powinien być zaliczony do Przedgórze Sudeckiego. W Czechach jednostka nosi nazwę Opawska Pohorkatina, co wskazuje na jej większe powiązanie strukturalne z górami, niż nizinami.

Płaskowyż Głubczycki jest to wyniosłość o wysokości 200-320 m n.p.m., w postaci dwu garbów rozdzielonych doliną rzeki Psiny. Północną i wschodnią granicę wyniosłości tworzy podwójna krawędź, wysokości 220 i 240 m n.p.m., biegnąca od Mionowa przez Błażejowice, Mochów, Głogówek, Stare Kotkowice, Biedrzychowice, Zwiastowice, skręcająca w kierunku wsi Urbanowice i dalej na południe wzdłuż wyraźnej granicy, którą stanowi zbocze doliny Odry. Granicę zachodnią określa dolina Osobłogi i krawędź Sudetów. Ku południowi wysoczyzna opada w kierunku Kotliny Opawskiej.

Trzon Płaskowyżu Głubczyckiego zajmuje obszar ok. 1500 km². Budują go trzy wały wododzielne, przebiegające w układzie NW-SE. Spośród nich najważniejszy jest wał północny. Stanowi on powierzchnię wododzielną pomiędzy bezpośrednimi dopływami Odry a dolinami rzek, uchodzącymi do Psiny. Pas grzbietowy działu biegnie środkiem wału, od Debrzycy koło Głubczyc przez Dobieszów i Maciowakrze, w wysokości 270-280 m. n.p.m. Największe wzniesienie sięga 294 m n.p.m. Wysokości względne wynoszą 50-70 m (Ryc. 9). Wał środkowy, między doliną Psiny a Troją jest nieco węższy i wyższy. U nasady swojej sięga wysokości 300 m n.p.m., potem przechodzi w podsudecką powierzchnię podgóorską w wysokości 320 m n.p.m. (Jahn A., 1968, s. 5-6). Na południu trzeci wał występuje w międzyrzeczu Troi (dalej na wschód Troi wraz z Psiną) i Opawy.

W budowie geologicznej omawianego obszaru brały udział utwory pochodzące z różnych okresów. Najstarsze skały pochodzą z dolnego karbonu. Zalegają one w zachodniej części regionu, od granicy państwa do Braciszowa, Zubrzyc i Gołuszowic, tworząc pokłady piaskowców szarogłazowych lub szarych piaskowców. Wspomniane utwory powstały w wyniku osadzania się skał na dnie ówczesnego morza, które tu niegdyś występowało. Znacznie młodszego pochodzenia są ility mioceńskie, wytworzyły się one w trzeciorzędzie, w którym miały miejsce ruchy górotwórcze systemu alpejskiego. Wspomnianym ruchom

towarzyszyła działalność wulkanów, które m.in. występowały na tym terenie. Pozostałością po tej działalności są pokłady bazaltu - zachowane w postaci żył m.in. na południe od Nowej Cerekwi. Wymienione utwory pokryte są stosunkowo grubą warstwą materiału skalnego, który powstał w okresie polodowcowym. Badania geologiczne wykazały obecność licznych śladów dwóch zlodowaceń, które wpłynęły na obecną budowę warstw powierzchniowych oraz na ich ukształtowanie. Starsze utwory pochodzą ze zlodowacenia krakowskiego, młodsze ze zlodowacenia środkowopolskiego, stadiału Odry (Lewandowski J., 1988, s. 465-474). W związku ze zlodowaczeniami doszło do powstania Płaskowyżu Głubczyckiego w jego obecnej postaci. Już w czasie starszego zlodowacenia istniała sieć dolin, podobna do dzisiejszej. Dolina Odry - forma przedczwartorzędowa - była wcześniej aniżeli obszary podsudeckie wypełniona lodem. Rzeźba starszego zlodowacenia uległa rozmyciu. Zachowały się resztki glin morenowych, ility i żwirów. Drugie z kolei zlodowacenie stworzyło formy, które zachowały się do dzisiaj (Jahn A., 1968, s. 9). Powstały wówczas szerokie powierzchnie akumulacyjne, żwirowo-piaszczyste, tak charakterystyczne dla całej wysoczyzny. Podobnie, jak w poprzednim zlodowaceniu, lodowiec zajął dolinę Odry i miał charakter stosunkowo szerokiego jezora. Możemy zrekonstruować boczne narastanie tego jezora w kierunku Sudetów, śledząc formy odpływu krawędziowego lodowca. Główną rynną marginalną była dolina Psiny. W niej powstało jezioro zastoisowe, czego dowodem są dużej miąższości ility warwowe, których strop układa się w wysokości 220 m. Do doliny Psiny uchodziły skośne strugi wód lodowcowych, dostosowane do etapowego położenia krawędzi lodowca. Dzięki tym potokom powstały tak charakterystyczne doliny boczne Psiny. Spiętrzone utwory morenowe znajdują się po lewej (wschodniej) stronie doliny, co dobitnie świadczy o marginalnym charakterze formy.

W związku ze zlodowaceniem zaznaczyła się intensywna akumulacja żwirowisk sudeckich. Główna powierzchnia wierzchowinowa płaskowyżu opada na zewnątrz od gór, co świadczy o wielkim zasięgu stożków usypiskowych, osadzonych przez wody wypływające z Sudetów. Świadczy o tym również materiał stożków, składający się głównie ze skał sudeckich.

A zatem przyczyny wielkiej akumulacji, która doprowadziła do powstania dużej miąższości utworów wysoczyznowych, możemy wyjaśnić zatamowaniem ujść rzek sudeckich przez nasuwające się stożki wód glacialnych. Sedymentacja przebiegła dwukrotnie, od zachodu przez rzeki sudeckie, od wschodu przez potoki lodowcowe. Płaskowyż powstał w pasie zetknięcia się obu kierunków sedymentacji, co tłumaczy nam stosunkowo wysokie położenie jej powierzchni (Jahn A., 1968).

Z powyższych opisów wynika, że Płaskowyż Głubczycki nie jest moreną czołową, lecz bardzo złożoną jednostką morfologiczną, powstałą wprawdzie w strefie marginalnej lodowca, ale nie przez akumulację glacialną, lecz głównie przez działanie sedymentacyjne wód.

Sieć dolin wysoczyzny jest odzwierciedleniem historii jej plejstoceniowego rozwoju (Ryc. 10). Aczkolwiek kierunek dolin głównych (Psina, Troja) jest zgodny z nachyleniem przedtrzeciorzędowego stoku depresji Odry i taki zapewne jest wiek tych dolin (osady trzeciorzędowe w dolinie Psiny), niemniej kierunek ten utwierdził się w plejstocenie w związku z pozycją krawędzi lądolodu. Na mapie wysoczyzny wysuwa się on na plan pierwszy. Kierunek NW-SE (lub WNW-ESE) posiadają nie tylko wymienione główne doliny, śledzimy go również w dolinach mniejszych rzek w północnej części wysoczyzny. Ten kierunek posiadają grzbiety wysoczyznowe i jej krawędź północna (w wysokości 240 m). Genezę form wiążemy z tymi zlodowaczeniami, które dotarły do obszaru wysoczyzny. System ów charakteryzują doliny podłużne, marginalne i skośne do nich zorientowane doliny etapowej krawędzi lodowca.

Drugi kierunek morfologiczny, zaznaczony dobitnie w północnej części płaskowyżu, widoczny jest w postaci dolin, biegnących z SW na NE. Są to doliny rozcinające krawędź wysoczyzny i wrzynające się głęboko w jej trzon. Nie ulega wątpliwości, że ten system jest młodszy od poprzedniego. Doliny te są wypełnione piaskami warstwowanymi, sięgającymi do wysokości 220 m. Piaski budują terasę. Fakt ten powtarza się we wszystkich dolinach. Piaski nie są przykryte moreną, dlatego wiąże się ich akumulację z młodszym zlodowaczeniem, które nie dotarło już do wysoczyzny. W zestawieniu ze znanymi terasami doliny Odry (Jahn A., 1968) piaski te odpowiadają zapewne stadiałowi Warty. W ten sposób wyjaśnia się powstanie i wiekowe następstwo charakterystycznej dla sieci dolin wysoczyzny. Starsze doliny marginalne mają przebieg podłużny. Młodsze doliny, NE-SW, wytworzone przez rzeki, które wcinają się w wysoczyznę od północy, mają w stosunku do osi wałów przebieg poprzeczny.

Płaskowyż Głubczycki posiada znamienne rzeźbę, na którą składają się nieckowate (przeważnie suche) doliny tworzące stosunkowo gęstą sieć. W środkowej części wysoczyzny sieć ta osiąga powyżej 4 km dolin na 1 km² powierzchni. Doliny te są przeważnie dość głębokie i suche, o zboczach zwartych, bez wyraźnych śladów zniszczenia erozyjnego. Względna deniwelacja terenu między szczytami pagórków a dnem suchych dolin, sięga do 40 m. Strone zbocza dolin osiągają spadki 8-20°. Wyścielone lessem, są niewątpliwie starsze od lessu.

A zatem Płaskowyż Głubczycki, który jako wyniosłość akumulacyjna (częściowo spiętrzona przez nacisk lodu) powstał w czasie maksymalnego zasięgu zlodowacenia (dwu zlodowaceń?), został rozcięty dolinami, do dziś dobrze zachowanymi, już w okresie ustępowania lodowca środkowopolskiego zlodowacenia. W każdym razie w strefie peryglacialnej stadiału Warty rozpoczęła się konserwacja dolin przez akumulację piasków i żwirów na ich dnie, oraz prawdopodobnie przez osadzenie lessu na zboczach. Pozornie bardzo młody krajobraz dolin wysoczyzny powstał przypuszczalnie w czasie zlodowacenia środkowopolskiego i tylko nieznacznie został zmieniony przez osadzanie się w dolinach materiału pochodzącego ze zbroczy w wyniku procesów erozyjnych. Rozwiązanie problemu wieku leży w prześledzeniu pokrywy lessowej i w poznaniu jej stratygrafii. Miąższość lessu jest bardzo zmienna, osiąga w obniżeniach 10 m, przeważnie jednak jest dużo mniejsza i nie przekracza 4-5 m. Zaznacza się wyraźnie akumulacyjna krawędź lessowa wzdłuż północnej granicy wysoczyzny, w wysokości 220 m (na północ od Głogówka lessu nie ma). Doliny wysoczyzny są na pewno starsze od lessu, który je pokrywał. Przedlessowy krajobraz wysoczyzny zachował się do dziś.

Tak znakomitą konserwację morfologiczną powierzchni wysoczyznowej zapewniała duża przepuszczalność budujących ją utworów (Jahn A., 1968, s. 13). Należy bowiem pamiętać, że piaski i żwiry zasypiania podgórnego i fluwiogłacialnego tworzą główny horyzont w budowie wysoczyzny. Poziom wód gruntowych jest niski, wody opadowe głęboko przesiakają w spód i nie niszczą powierzchni. Działanie wód opadowych ograniczało się do powierzchniowego zmywania gleby w jej górnym poziomie. Nieckowate dolinki wysoczyzny są zamulone u dołu pylastym materiałem, pochodzącym ze zbroczy. Często spotyka się subfosylne gleby, przykryte namytym utworem pylastym (Łany, Baborów). Wydaje się, że postglacialna denudacja miała charakter takich właśnie procesów powierzchniowych. Zmywaniu ulegał less oraz pylasty utwór wietrzeniowy na piaskach i morenach. Stwierdzono, że w pokrywach stokowych procent frakcji pyłowej konsekwentnie wzrasta w dół, co należy tłumaczyć wymywaniem tych cząstek przez wody opadowe i ich przemieszczaniem się po stoku.

Na obszarach występowania pokryw lessowych dominują 2 elementy rzeźby: rozległe płaskie lub słabo nachylone (2° - 5°) powierzchnie wierzchwinowe i nieckowate doliny. Niemal nie występują na-

tomiast formy erozji liniowej typu parowów i wąwozów, co należy wiązać z większą odpornością lessów Płaskowyżu Głubczyckiego na erozję (zwiększona zwięzłość skały, będąca wynikiem większej zawartości frakcji drobniejszych od 0,02 mm) (Badora K. 2003, s. 19).

Kolejną jednostką fizjograficzną jest Kotlina Raciborska (Kondracki J., 2000, s. 307-308). Zbudowana jest ona w przeważającej części z utworów plejstoceńskich pochodzących ze zlodowacenia Odry i Warty (środkowopolskiego) - glin zwałowych, piasków i żwirów. Kulminację stanowią tu utwory gliniaste, natomiast w obniżeniach występują utwory akumulacji wodnej - piaski i żwiry dobrze przemyte. Dzisiejszy, mało urozmaicony wygląd powierzchni kotliny jest w dużej mierze rezultatem „maskującej” sedimentacji pokryw glin napływowych. Są one najmłodszymi elementami rzeźby terenu. Znajduje się je w kilku poziomach, hipsometrycznie mało zróżnicowanych. Miąższość glin napływowych jest zmienna, od max 3 m do kilkunastu centymetrów. Są to głównie gliny pylaste, osadzone przez rzekę Odrę podczas wysokich wodostanów. Ich znaczne rozprzestrzenienie wskazuje na dawniejszy zasięg wód powodziowych w obrębie powierzchni dennej. Powierzchnia terasy zalewowej zbudowana jest z namułó, na których wykształciły się dość urodzajne gleby madowe. Pokrywy lessowe wkraczają na wyższe terasy odrzańskie w Niece Kozielskiej, a więc na plejstoceńskie i najstarszą holoceniową. Tak dzieje się jednak tylko u podnóża Płaskowyżu Głubczyckiego, a w pozostałej części lewobrzeża niecki rozpowszechnione są formy dennomorenowe oraz nałożone na nie wzdłuż krawędzi doliny Odry formy kemowe (Szczepankiewicz S., 1972, s. 227-228; Czerwiński 1968, s. 50-51). W morfologii Kotliny Raciborskiej uderza kontrast krajobrazowy pomiędzy rozległym płaskim dnem doliny Odry i stromymi na ogół stokami, które stanowią jej obramowanie. Takie ukształtowanie krajobrazu wiąże się w dużym stopniu z charakterem budowy podłoża (Szczepankiewicz S., 1968, s. 71). Kotlinę Raciborską (170-200 m n.p.m.) cechuje krajobraz równinny, o mało urozmaiconej rzeźbie terenu (płaskorówninnej, niskopagórkowej i niskofalistej). Spadki terenu nie przekraczają przeważnie 0,5%, z wyjątkiem dolin rzecznych, gdzie dochodzą do 10%. Elementami ożywiający krajobraz są łagodnie wcięta, płaska dolina Straduni oraz silnie wcięta zachodnią krawędzią dolina Osobłogi.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy Łanów, 2020 r., fot. P. Uchorcza

Hydrografia

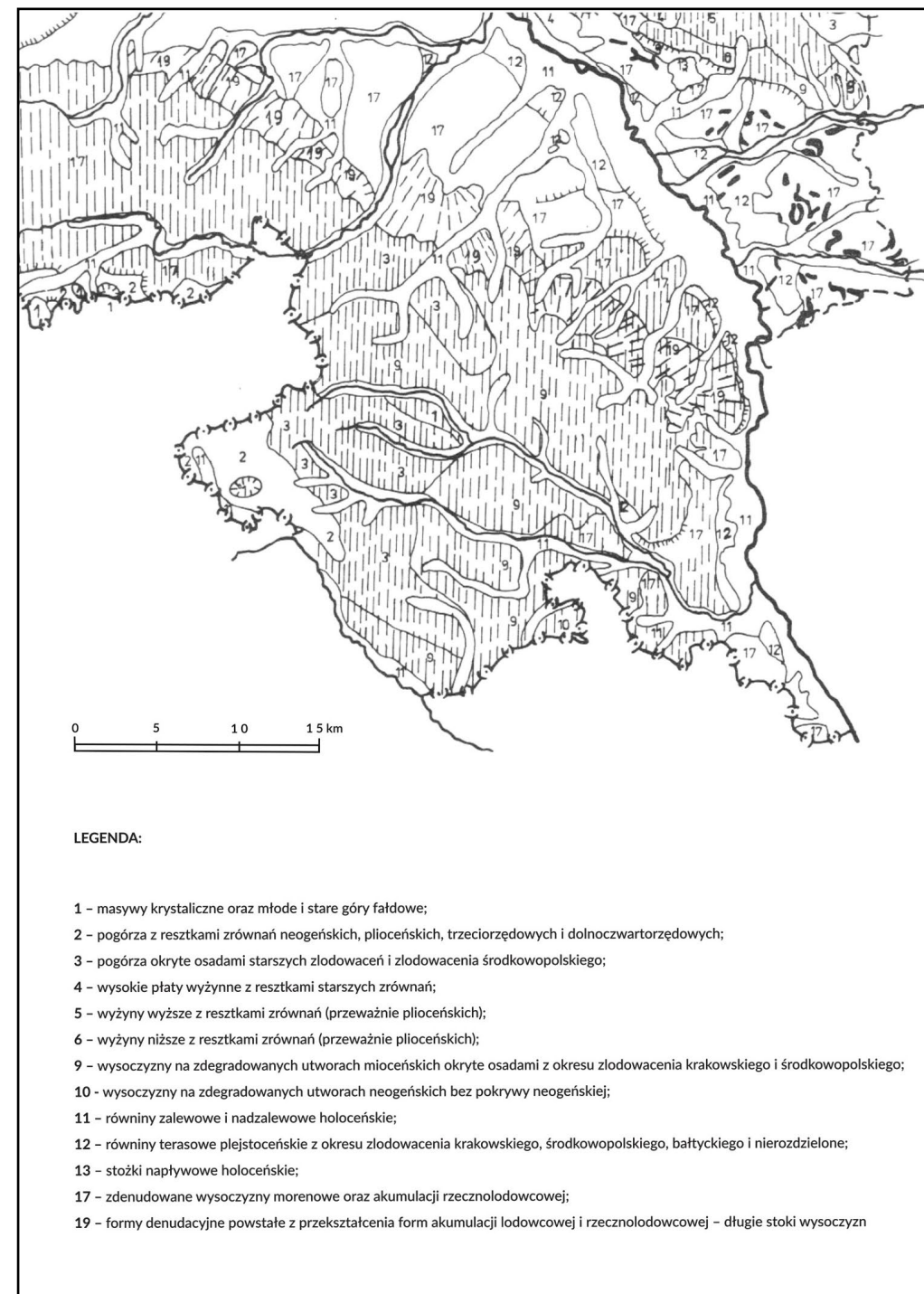
Obszar Górnego Śląska objęty osadnictwem celtyckim charakteryzuje się niezbyt bogatym systemem wód powierzchniowych i odwadniany jest przez rzeki będące lewymi dopływami Odry. Należy też dodać, że obszar ten pozbawiony jest dużych, naturalnych zbiorników wód powierzchniowych w postaci jezior, jedynie w wyniku działalności człowieka powstały zbiorniki retencyjne (Komar T. 1968, s. 160).

Odra do której spływają wszystkie wody stanowi oś hydrologiczną tego terenu. Rzeka ta, poczynając od Raciborza, posiada charakter rzeki nizinnej o bardzo słabym spadku. Szerokość jej doliny waha się pomiędzy 5 a 10 km. W dolinie Odry wchodzącej w skład Kotliny Raciborskiej rozwinięty jest system czterech tarasów: dwóch zalewowych i dwóch nadzalewowych.

Niewielki spadek oraz ulokowanie Odry w szerokiej dolinie sprzyjało zawsze meandrowaniu, rozgałęzianiu i przerzucaniu koryta rzeki, szczególnie w bardziej suchych fazach klimatycznych (Starkel L., 1977, s. 247). Ślady starych zakoli zachowały się do dziś. Trzeba dodać, że współczesny stan hydrografii Śląska jest wynikiem podejmowanych prac regulacyjnych na Odrze i niektórych jej dopływach już od XVIII wieku. Trzeba o tym wspomnieć ze względu na fakt, że za tło dla naniesienia osadnictwa kultury lateńskiej wykorzystana została współczesna mapa hydrograficzna (mapa wklejka). Prace regulacyjne doprowadziły, poprzez zbyt skrócenie biegu Odry, do przyspieszenia jej nurtu i zwiększenie przepływu, co z kolei spowodowało nasilenie erozji wgłębnej rzeki, obniżenie poziomu lustra wód powierzchniowych i gruntowych w całym dorzeczu, a w konsekwencji zbyt przesuszenie obszaru całego Śląska (Walczak W., 1970, s. 153-155), (Ryc. 11).



Ryc. 11. Fragment Kotliny Kozielsko-Raciborskiej między Roszowickim Lasem i Ciskiem wzdłuż rzeki Odry, 2020 r., fot. P. Uchorzak



Ryc. 10. Geomorfologia (wg Starkel L., 1982).

Cieki wodne na omawianym przez nas terenie należą do trzecio- i czwartorzędnych dopływów Odry. Są one wprawdzie niewielkie, ale za to posiadają silnie rozbudowane dorzecza, o licznych, choć stosunkowo niskich i wąskich wododziałach, nie stwarzających barier dla osadnictwa, bo w typie cokołów wysoczyznowych, powstałych na skutek rozcięć V-kształtnymi dolinami.

Na zachodzie i w pasie przygranicznym na południu, swe wody odprowadza do Odry rzeka Opawa, która powstaje z połączenia trzech potoków górskich mających swe źródła w Wysokim Jesionku. Są to Czarna Opawa, Środkowa Opawa i Biała Opawa. W miejscowości Vrbno na wysokości ok. 540 m n.p.m. wszystkie trzy potoki się łączą, tworząc rzekę Opawę, która w okolicy Krnowa wychodzi z górskiej doliny i staje się rzeką nizinną. Od Krnowa do Opawy, na odcinku 21,5 km, w/w rzeka stanowi granicę między Polską i Czechami. Wpada do Odry na terenie Ostrawy w Kotlinie Ostrawskiej. Ma ona słabo rozbudowane dorzecze po polskiej stronie granicy, jedynie dopływ o nazwie Ostra wyraźniej zaznacza się w krajobrazie.



Ryc. 12. Fragment doliny Opawy w okolicy Boboluszek i Wysoką, 2020 r., fot. P. Uchorczak

Na nizinnym odcinku, przy granicy z Polską, Opawa jest rzeką silnie meandrującą (Ryc. 12). Dolina przez którą płynie jest aktualnie zabezpieczona wałami przed jej wodami, a brzegi koryta na dużych odcinkach umocnione kamieniami. Na dnie doliny Opawy widoczne są ślady działalności rzeki w postaci starorzeczy wyraźnie rysujących się w terenie. Natrafić można też na połacie terenu na powierzchni którego występuje duża ilość żwiru oraz otczaków różnej wielkości naniesionych przez wodę. Świadczy to o dużym potencjale tej rzeki, zarówno w czasie niskich stanów wody, jak również w okresach wezbrań, które mają miejsce po każdym większych opadach deszczu.

Centralne partie Płaskowyżu Głubczyckiego odwadniają Psina (nazywana również Cyną) i jej główny dopływ Troja (Komar T., 1968, s. 158). Psina wpada do Odry na południe od Raciborza. Całkowita długość Psiny wynosi 49,3 km, a jej źródła znajdują się na terenie Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy Gołuszowic, na wysokości około 270 m n.p.m. Płyne m.in. przez Głubczyce, Baborów, Grobniki. Dolina Psiny biegnąca od Baborowa do Raciborza ma szerokość od 200m do 1500 m w dolnym biegu, a jej głębokość wynosi około 13 m. Ponad płaskie dno doliny wznoszą się terasy o wysokości dochodzącej do 2,5 m. Rzeka Troja wypływa w obrębie Przedgórze Sudeckiego i łączy się z Psiną w pobliżu Samborowic, a jej całkowita długość wynosi 35,2 km. Dolina Troi ma szerokość 150 do 600 m i głębokość około 10m. Wysokości bezwzględne w dolinie Psiny wynoszą od 188,8 do 220 m n.p.m., natomiast w dolinie Troi od 200,8 do 221 m n.p.m. Te dwie rzeki, Psina i Troja, oddzielone od siebie garbem wododziałowym, mają silnie rozbudowaną sieć dopływów, szczególnie prawobrzeżnych. Dopływy lewobrzeżne są stosunkowo krótkie i o prostym przebiegu koryta. Szereg mniejszych strumyków, zwłaszcza w części zachodniej wykazuje charakter górski. W pewnym stopniu taki charakter posiada również Psina i Troja. W dolinie Opawy oraz w dolinach Troi i Psiny występują terasy akumulacyjne o wysokości 0,5-2,0 m n.p. rzeki. W dolinie Morawki, na wschód od Dzierżysławia, terasa ma charakter erozyjno-akumulacyjny.

Na północy omawianego obszaru, wody swoje do Odry odprowadzają wraz z mniejszymi dopływami Stradunia i Osobłoga. Rzeki te mają silnie rozbudowaną sieć małych bezimiennych dopływów.



Ryc. 13. Fragment doliny Osobłogi pomiędzy Klisinem a Dzierżysławicami, 2020 r., fot. P. Uchorczak

Doliną o szerokości ok. 1 km, płynie kręta i kapryśna (zwłaszcza wiosną) rzeka Osobłoga (Osoblaha) (Ryc. 13). Rzeka ta powstaje z połączenia dwóch górskich potoków, których źródła znajdują się na zboczu góry Kutny Vrch (866 m n.p.m.), a łączą się w pobliżu miejscowości Petrovice i to właśnie tam początek ma rzeka Osobłoga. Pomiędzy miejscowościami Dobra, a Nowym Młynem do Osobłogi wpada rzeka Biała. W Raclawiczkach Biała zasilana jest przez duży dopływ z południa – Młynówkę.

Dalej na wschód od dorzecza Osobłogi przepływają niewielkie dopływy Odry, Swornica i Stradunia. Ta ostatnia ma długość ok. 38 km. Źródła jej występują w pobliżu wioski Lwowiany w Lesie Głubczyckim.

Do mniejszych cieków, które bezpośrednio odprowadzają swe wody do Odry należy Potok Dzielniczka, Cisek i Olszówka.

Potok Dzielniczka płynie przez wsie gminy Cisek: Błazejowie, Łany, Dzielnicę, Roszowicki Las i w okolicy Ciska łączy się z wodami Odry. Zbiera wodę z pól i łąk leżących wzdłuż niej dzięki licznym rowom melioracyjnym i małym dopływom. Szerokość nurtu wynosi 1,2 – 2.0 m. (Ryc. 14).



Ryc. 14. Lewobrzeżny dopływ Potoku Dzielniczka przy (stan. 25) w Roszowickim Lesie, 2020 r., fot. M. Bednarek

Rzeki badanego obszaru należą do rzek podgórskich o niwalno-fluwialnym reżimie zasilania. Pod względem charakterystyk hydrologicznych przepływów typowa jest bardzo wysoka amplituda między wezbrzeniami i niżówkami. Rzeki, które podczas suszy mogą niemal całkowicie wyschnąć w bardzo krótkim czasie po gwałtownym opadzie mogą stanowić poważne zagrożenie powodziowe. Charakterystyczną cechą systemu hydrologicznego omawianego regionu jest również występowanie licznych suchych dolinek erozyjnych, którymi niegdyś, podczas obfitych opadów, płynęły okresowo cieki. W chwili obecnej większość z nich jest ustabilizowana poprzez porośnięcie roślinnością drzewiastą, krzewiastą i murawową. Nieliczne z nich są aktywne w okresie intensywnych opadów.

Pod względem sieci rzecznej obszar opracowania charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem. Największą gęstością systemu hydrograficznego charakteryzują się tereny w obniżeniu Osobłogi i Opawy obejmujące dno dolin rzek oraz dopływające do nich od północy i południa krótkie dopływy. Występująca tu gęstość sieci rzecznej dochodzi do 1,00 km/km² (Komar T., 1968). Mniejszą gęstością sieci charakteryzuje się obszar początkowego biegu Straduni i Psiny zlokalizowany na północ i zachód od Głubczyc. Wynosi ona tu od 0,5 do 0,75 km/km². Na obszarach garbów i wysoczyzn cieki nie występują lub występują w krótkich odcinkach. Gęstość sieci rzecznej na tych obszarach dochodzi zaledwie do 0,5 km/km².

Stosunkowo małą rolę w hydrografii omawianego regionu spełniają obecnie tereny podmokłe i torfowiska, spotykane wyłącznie w obrębie doliny Odry, których powierzchnia ulega stopniowo zmniejszaniu na skutek obniżania się poziomu lustra wody w całym dorzeczu Odry.



Płaskowyż Głubczycki w okolicy Boboluszek i Wysokiej, 2020 r., fot. P. Uchorczak

Klimat, czyli typowy dla określonego obszaru układ zjawisk atmosferycznych, był i jest stałym warunkiem życia społeczeństw ludzkich (Kostrowicki J., 1968, s. 281-282). To one kształtują środowisko do którego dociera człowiek i po zastaniu optymalnych dla siebie warunków kolonizuje je. Od zjawisk atmosferycznych zależała zarówno rzeźba powierzchni ziemi, nawodnienie, procesy glebotwórcze, jak i cały świat zwierzęcy i roślinny. Zależność ta jest niezmienna, niemniej w miarę postępu cywilizacji stawała się coraz bardziej pośrednia.

Rekonstrukcja klimatu na terenie omawianym w opracowaniu nie jest możliwa na podstawie źródeł uzyskanych z tego obszaru, ponieważ badań palynologicznych, które uwzględniałyby okres, w którym na Górnym Śląsku pojawiło się osadnictwo celtyckie, na tym obszarze nie prowadzono. Nasze ustalenia muszą pójść w kierunku skorzystania ze źródeł z innych terenów, możliwie bliskich i skorzystania z ogólnych prawidłowości przemian klimatycznych oraz wykorzystać wiedzę o dzisiejszych warunkach klimatycznych pod kątem wyodrębnienia mikroregionów mniej lub bardziej korzystnych dla osadnictwa.

Na ostatnie 500 lat p.n.e. przypadają w Europie dwa okresy klimatyczne, schyłkowa faza okresu subborealnego i starsza subatlantyckiego (Starkel L., 1977, s. 77-78). Przejście od jednego okresu do drugiego jest różnie datowane. Starkel L. za Nilssonem T. podaje daty absolutne:

1750 BC - 300 BC - okres subborealny młodszy.

300 BC - 650 AD - okres subatlantycki starszy.

K. Godłowski przyjmuje początek okresu subatlantyckiego na VII-VI w. p.n.e. (Godłowski K., 1983, s. 286), Podobne datowanie przyjmują Walanus A, Nalepka D., 2005, s. 360 oraz Marks L., 2016, s. 60).

Niestety, prawie we wszystkich opracowaniach spotykamy się z bardzo schematycznym obrazem zróżnicowania klimatu dużych obszarów, i to opartym głównie na ogólnych kryteriach jakościowych (zimny, wilgotny, oceaniczny, kontynentalny itp.). Próbę przedstawienia wartości ilościowych klimatu zaproponował M. Hess (Hess M., 1968, s. 21 n.). Badacz ten uważa, że w holocenie czynniki klimatyczne Europy Środkowej (paleogeografia, cyrkulacja atmosfery) nie różniły się zbytnio od współczesnych. Proponuje on przyjęcie średniej temperatury roku dla wysokości względnych n.p.m. Dla omawianego przez nas obszaru wynosiła by ona 8,2°C (200 m n.p.m.) i byłaby wyższa od dzisiejszej średniej temperatury rocznej wynoszącej w rejonie Głubczyc 7,5°C (Badora K., 2003, s. 32).

M. Hess prowadząc swe obserwacje na obszarze Karpat uważa, że można je przyjąć również dla Sudetów, a nawet Alp (Hess M., 1968, s. 27). Takie postępowanie zakładające istnienie powiązań pomiędzy średnimi temperaturami roku, a zasięgiem górnej granicy lasu i hipsometrią dla tak dużego obszaru budzi pewne wątpliwości. Proponowane średnie temperatury roku również nam nie precyzują bliżej klimatu, dalej nie znamy średniej temperatury lata i zimy. Uzyskane przez tego badacza wyniki zakładają statyczny obraz termiki w poszczególnych okresach klimatycznych, potwierdzają tylko ogólną tendencję stopniowego oziębiania klimatu po okresie atlantyckiego optimum. Tak więc na obecnym etapie badań musimy zadowolić się jedynie mało precyzyjną jakościową charakterystyką klimatu i jego zmian w I tys. p.n.e.

Przyjmuje się, że w okresie subatlantyckim klimat uległ ochłodzeniu i zwilgotnieniu. W starszej jego części zwilgotnienie klimatu wywołało powszechny wzrost torfowisk, w których świeżą subatlantycką masę torfową oddziela od warstw starszych wyraźny poziom graniczny. Podnosi się wielokrotnie notowany

poziom wód w rzekach oraz dochodzi do zatarasowania dolin mięszymi osadami akumulacyjnymi, ze śladami katastrof powodziowych w postaci pni drzew (czarne dęby) i warstwy grubych żwirów (Środoń A., 1972, s. 569). Niewątpliwie na warunki klimatyczne w omawianym regionie wpływała bliskość obniżenia Bramy Morawskiej przez którą podczas ogólnoeuropejskiej cyrkulacji mas powietrza docierało słabo modyfikowane przez wpływy górskie Sudetów i Karpat Zachodnich cieplejsze powietrze śródziemnomorskie od południa i łagodniejsze masy atlantyckie z północnego zachodu. Te ostatnie zwłaszcza w okresie zimowym łagodziły nieco warunki pogodowe. Jednak, gdy porównamy klimat omawianego regionu z centralną częścią Niziny Śląskiej to musimy stwierdzić, że jest on mniej korzystny. Zimy są dłuższe i ostrzejsze niż np. w dolinie Odry koło Opolą, lata są krótsze i zimniejsze. Późniejszy jest też okres nadejścia wiosny i lata (Badora K., 2003, s. 33).

Współczesny klimat omawianego regionu cechuje się oddziaływaniem czynników zarówno oceanicznych, jak i kontynentalnych. Średnie roczne temperatury wahają się w granicach od 6°-8° na Pogórze Sudeckim do mniej więcej 8° na terenie Płaskowyżu oraz Kotliny Raciborskiej; ta ostatnia jest minimalnie cieplejsza od Płaskowyżu (Schmuck A., 1968, s. 206). Okres wegetacyjny trwa najdłużej (ponad 32 tygodnie) w dolinie Odry, nieco krócej na Płaskowyżu, natomiast w strefie podgórze Sudetów bezpośrednio sąsiadującej z Płaskowyżem trwa tylko 29 tygodni (Straszewicz L., 1970, s. 30). Na samym obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego najkorzystniejsze warunki mają jego północne i wschodnie części, gdzie wiosna i lato zaczynają się wcześniej i kończą później niż na terenach przylegających do Sudetów (Schmuck A., 1968, Ryc. 2-8). Najwyższe opady występują w okolicach podgórskich, natomiast wewnętrzna część Płaskowyżu Głubczyckiego otrzymuje stosunkowo mało opadów (ok. 800 mm rocznie), co jest zapewne spowodowane osłonięciem tej krainy przez góry od niosących deszcz wiatrów zachodnich (Straszewicz L., 1970, s. 30). Przeważają wiatry południowo-zachodnie i południowe.



Widok Płaskowyżu Głubczyckiego na zachód od (stan. 4) w Nowej Cerekwi, 2020 r., fot. P. Uchorcza

Gleby

Pokrywa glebowa jest wielofunkcyjnym elementem środowiska przyrodniczego, ponieważ pełni ważne funkcje m.in. funkcję produkcyjną, krajobrazową, sanitarną i jest ważnym elementem obiegu wody w zlewni. Gleby nie są elementem statycznym środowiska geograficznego i ulegają stałym zmianom i przeobrażeniom w zależności od oddziaływania na nie innych czynników tego środowiska. Zróżnicowanie gleb na Śląsku, wobec położenia w obrębie jednej strefy klimatycznej, związane jest przede wszystkim ze zróżnicowaniem geologicznym podłoża. Nie bez znaczenia dla przebiegu procesów glebowych są również stosunki hydrologiczne i rzeźba terenu. Największy jednak wpływ na kształtowanie się gleb wywierają czynniki biotyczne: rośliny wyższe, fauna zwierząt i mikroorganizmy (Pyrgała J., 1972, s. 33). Obecne gleby są mimo nie zmienionego podłoża inne niż były pierwotnie, ulegały przez wieki przeobrażeniom w następstwie zabiegów agrotechnicznych (Uggla H., 1983, s. 18 n.; Lazar J., 1976, s. 134).

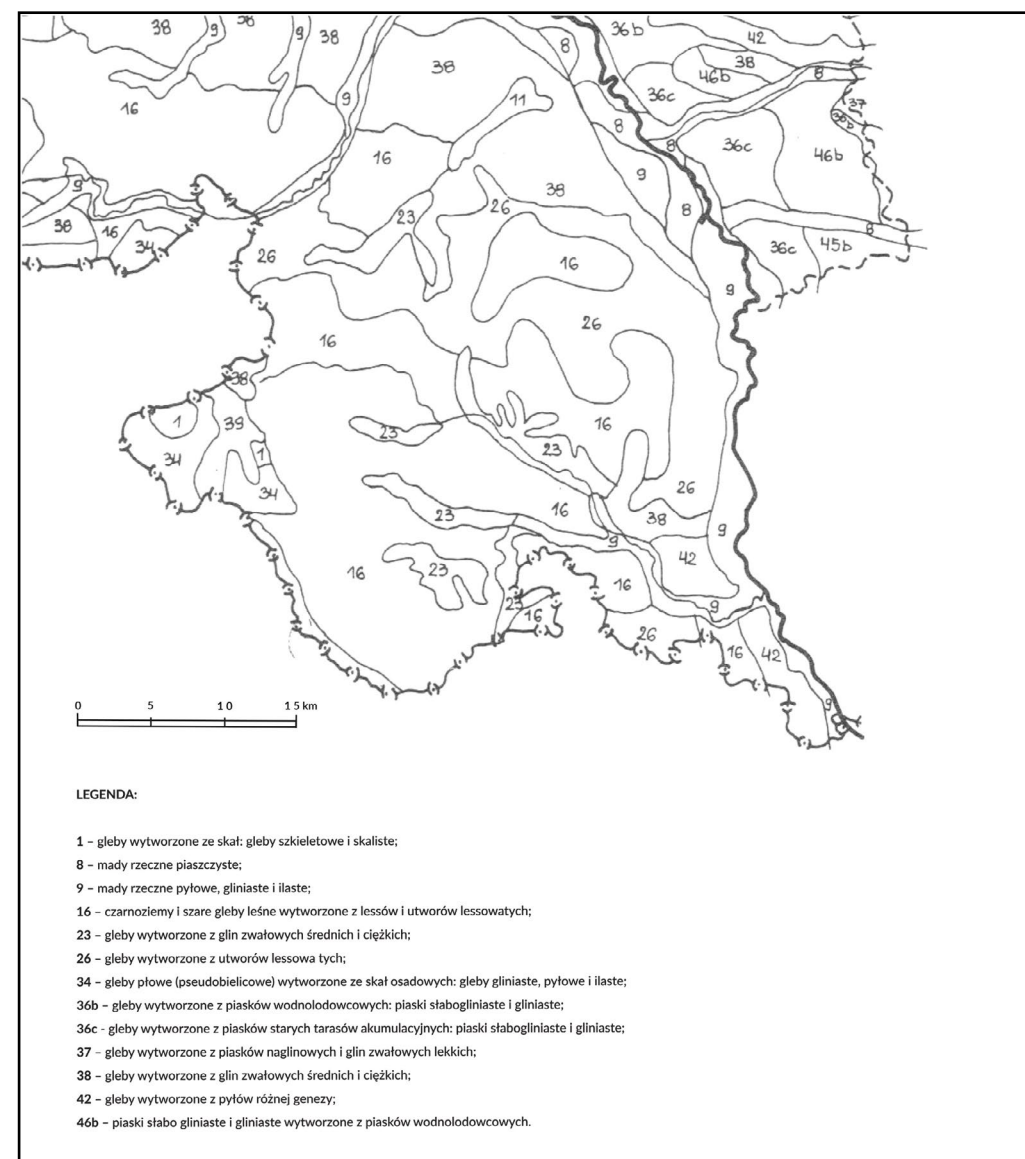
W pokrywie glebowej omawianego regionu dominują kompleksy czarnoziemne w mozaice z szarymi glebami leśnymi wytworzone na podłożu utworów lessowatych i lessów. Powstały one w warunkach klimatu umiarkowanego wilgotnego przy udziale roślinności leśno-stepowej (Lazar J., 1976, s. 357). Okres subatlantycki charakteryzował się dalszym oziębieniem klimatu i większą jego wilgotnością od okresu subborealnego, co z kolei było bardziej korzystne dla rozwoju lasów, których wpływ na gleby czarnoziemne musiał odbić się w kierunku ich mniejszej lub większej degradacji, przy czym w miejscach, gdzie skały lessowe były silnie odwapnione, a roślinność leśna występowała dłużej, mogły powstać szare gleby leśne (Uggla H., 1976, s. 382, 388; Licznar M., 1976, s. 139).

Czarnoziemy oraz szare gleby leśne w największym nasileniu występują w południowej partii regionu, po północny garb wododziałowy, który rozdziela dorzecze Psiny i lokalnych dopływów Odry w Niece Kozielskiej. Strefa tych gleb nie dochodzi jednak na wschodzie do doliny Odry, oddzielona jest bowiem od niej pasem o przewadze gleb brunatnoziemnych. Ten podstawowy kompleks glebowy regionu nie jest zresztą rzadkością także w jego północnej partii, gdzie określa niemal w pełni charakter pokrywy glebowej na zachód od doliny Osobłogi, a duże jego płaty notowane są równie pomiędzy nią i Stradunią oraz na wschód od tej ostatniej rzeki.

Drugą pozycję zajmują kompleksy z przewagą gleb brunatnoziemnych, dominujące na wierzchołkach północnej partii Płaskowyżu Głubczyckiego oraz w Niece Kozielskiej. Ciągłą się one ponadto, jak już wspominaliśmy, pasem wzdłuż całego zaplecza doliny Odry. Są one reprezentowane głównie przez kompleksy z przewagą gleb brunatnych nalessowych, a tylko w Niece Kozielskiej notowane są liczniej słabsze, a zarazem cięższe ich odmiany, bo z przewagą gleb pyłowych w mozaice z brunatnymi wylugowanymi, wytworzone na podłożu skał glacialnych, średnich i ciężkich glin. Geobotaniczny czynnik glebotwórczy reprezentowały lasy liściaste i mieszane (Stankowski W., 1976, s. 126).

Znaczącą pozycję na omawianym obszarze zajmują mady rzeczne powstałe z namulów pozostawionych przez wylewy na terasach zalewowych. Gleby te towarzyszą zdecydowanej większości rzek. Najlepiej wykształcone są one w dolinie Odry, której towarzyszą w postaci ciągłej. Niewielkie ich płaty ciągną się także wzdłuż Osobłogi, w dorzeczu Białej, nad dolnymi biegami Psiny i Troi oraz w dolinie Opawy. Są to przede wszystkim mady cięższych odmian (gliniastych), a jedynie większa enklawa mad piaszczystych znajduje się w dolinie Odry, w miejscu gdzie przecina ona Niece Kozielską. Natomiast w dolinach innych cieków

lub wzdłuż wyższych odcinków dolin i biegów cieków już wymienionych rozciągają się gleby pokrewne występującym na wysoczyznach. Nie wyklucza to obecności bardzo niewielkich powierzchni madowych przy samych ciekach. W sytuacjach, gdy stopień rozcięcia wysoczyzny bywał znaczny, sięgając poniżej poziomu zalegania pokryw lessowych, jak ma to miejsce w przypadku dolin górnej Straduni, środkowej Psiny i Troi, następowało odsłonięcie podścielających je glin morenowych lub utworów o starszej, trzeciorzędowej genezie, na których tworzyły się kompleksy gleb brunatnoziemnych, formujące enklawy wśród rozległej strefy czarnoziemów i szarych ziem (Jahn A., 1968, s. 12; Baraniecki L., 1968, s. 37; Szczepankiewicz S., 1972, s. 235)



Ryc. 15. Gleby (wg Dobrzański B., 1972).

Szata roślinna

Elementem środowiska geograficznego ściśle powiązanim z glebami jest szata leśna. Las jest składnikiem krajobrazu naturalnego najłatwiej ulegającym działalności człowieka i na przestrzeni tysiącleci został już do tego stopnia przeobrażony, że jego struktura oraz rekonstrukcja zasięgu do stanu pierwotnego jest w zasadzie niemożliwa do wykonania (Buczek K., 1960, s. 15 n.; Persowski F., 1964, s. 226).

Rekonstrukcja szaty roślinnej powinna być oparta na badaniach palinologicznych danego obszaru lub jego sąsiedztwa, a także na obserwacji współczesnych reliktyw dawnej roślinności oraz cech podłoża glebowego (Godłowski K., 1969, s. 21; Tyszkiewicz J., 1976). Ponieważ odpowiednich analiz pyłkowych nie przeprowadzono z uwagi choćby na brak stałych zbiorników wodnych, czy też torfowisk, rozwiązań należy szukać wśród pozostałych wyżej wymienionych czynników.

Lasy zajmują niewielki procent na omawianym obszarze i skupiają się na glebach „najuboższych”. Natomiast na glebach urodzajnych brakuje ich prawie zupełnie. Obecność urodzajnych gleb oraz korzystne warunki klimatyczne przyczyniły się do szybkiego rozwoju osadnictwa oraz intensywnej uprawy ziemi. Obecnie przyroda żywa jest wynikiem odwiecznej działalności człowieka, który przede wszystkim na skutek uprawy ziemi zmieniał naturalne zbiorowiska roślin i zwierząt na znacznej części obszaru, wprowadzając na ich miejsce zbiorowiska antropogeniczne. Jednak tu i ówdzie pozostawały fragmenty zbiorowisk mniej zmienionych. Te ocalałe do dziś fragmenty świadczą o istnieniu na omawianym obszarze bardzo interesującej roślinności, która panowała tu przed pojawieniem się człowieka. Przykładem takiego zbiorowiska roślinnego może być rezerwat roślinności kserotermicznej Góra Gipsowa k/Kietrza i Dzierżysławic z roślinnością ciepłolubną, często nazywaną także stepową. Wymieniony rezerwat jest miejscem występowania wielu gatunków kserotermicznych, przywiązanych do ciepłych i słonecznych siedlisk, zasobnych w związki wapnia lub też w gleby lessowe (Licznar M., 1976, s. 110). Rosną tu m.in. owsica łąkowa (*Avenastrum pratense*), perz siny (*Agropyron intermedium*), ostrożeń panoński (*Cirsium pannonicum*) i in. Wiele z nich należy do typowych roślin stepowych. Występujące u nas gatunki stepowe należą do roślin południowo-wschodnich i wschodnich. Największa ich liczba pochodzi z Niziny Węgierskiej. Szlak wędrówek prowadził przez Morawy i Bramę Morawską. Wymieniony szlak wykorzystywały rośliny tworzące obecnie zbiorowiska ciepłolubne na terenie Górnego Śląska i Wyżyny Małopolskiej.

Na niektórych miejscach utrzymują się także gatunki roślin przywiązane do podłoża lessowego, które przeniknęły tu przez Bramę Morawską, przeważnie z południowo-wschodniej części Europy. Jedną z nich jest jaskier iliryjski (*Ranunculus illyricus*) występujący w okolicy Kietrza i Głubczyc.

Zachowane lasy mają w większości wypadków charakter remiz lub zagajników. Nieco większe kompleksy występują w północnej części oraz na południe od Rozumic. Ten ostatni jest szczególnie cenny. Jest to dobrze zachowany, naturalny las liściasty, w którym występuje wiele rzadkich obecnie roślin, m.in. masowo rośnie tu ciesznianka wiosenna (*Hacquetia epipactis*). Jest to gatunek występujący tylko w lasach liściastych, szczególnie bukowych, ograniczony swym zasięgiem do okolic podgórszych o podłożu lessowym (Michalak S., 1978, s. 10-11).

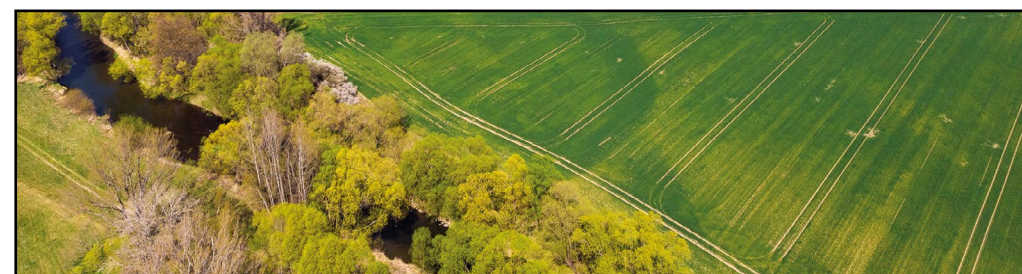
Dla doliny Odry (Kotliny Raciborskiej) źródłem do rekonstrukcji krajobrazu pierwotnego mogą być nazwy miejscowości utworzone od zbiorowisk leśnych dominujących w ich najbliższym sąsiedztwie. Jak się wydaje w tym właśnie rejonie krajobraz naturalny pozostawał najdłużej w postaci niezmienionej do czasu

wkroczenia tu trwałego osadnictwa w czasach nowożytnych. Nazwy takie jak: Dębowa, Cisek, Brzozowa, Olszowa, Dąbrowa, Lipowina wskazują na różnorodność zbiorowisk roślinnych.

Zdecydowana większość obszaru Płaskowyżu Głubczyckiego pozbawiona jest źródeł do rekonstrukcji szaty roślinnej. Z uwagi na brak specjalistycznych badań zmuszeni jesteśmy do skorzystania z ustaleń J. Kruka i L. Przywary dotyczących potencjalnej roślinności naturalnej dla specyficznego środowiska geograficznego wysoczyzn lessowych (Kruk J., Przywara L., 1983, s. 31-42). W myśl tych ustaleń wilgotne połacie dolin rzecznych porastał las olsowy (ols), na terasach nadzalewowych panował grąd niski. Stoki i krawędzie wysoczyzn lessowych porastał pierwotnie grąd typowy - bogate zbiorowisko o złożonym składzie florystycznym. Główną formacją roślinną obszaru suchych wysoczyzn był bór dębowo-sosnowy. Łagodnie nachylone zbocza o zachodniej i południowej ekspozycji na lessach porastała świetlista dąbrowa.

Według J. Kondrackiego w naturalnym środowisku wyżyn lessowych współistniały trzy podstawowe odmiany krajobrazów roślinnych (Kondracki J., 1968, rys. 8):

1. Grądowy typu *Carpinion* na zboczach wzgórz lessowych.
2. Borowy typu *Pino-Quercion* (dębowo-sosnowy) na wierzchołkach wysoczyzn lessowych.
3. Łęgowy typu *Alno-Padion* (jesionowo-olszowy) i *Alnion-glutinosae* (olszowo-wierzbowy) w okresowo zalewanych, podmokłych dolinach rzecznych.



Potencjalna roślinność naturalna płaskowyżu to grądy środkowoeuropejskie odmiany śląsko-wielkopolskiej formy niżowej. Grądy to wielogatunkowe i wielowarstwowe lasy liściaste z dominacją grabów i dębów oraz z udziałem różnych innych gatunków, m.in. lipy. Na mapach potencjalnej roślinności naturalnej Polski lasy grądowe stanowią prawie 42% powierzchni kraju. Ze względu na to, że wykształcają się na siedliskach żyznych i zasobnych w wodę, zostały w ogromnej większości zniszczone i zajęte przez grunty orne. Lasy grądowe wykształcają więcej ściółki niż lasy iglaste. Powstała pod nimi gleba ma dość grube, stale przyrastające poziomy próchniczne. Grądy były najbardziej niszczone przez człowieka właśnie ze względu na zajmowane i tworzone gleby, a więc przydatne dla rolnictwa. Tam gdzie kiedyś rosły grądy teraz są pola uprawne (Matuszkiewicz J. M., 2001).

Obszary wysoczyzn lessowych w naturalnych warunkach pierwotnego krajobrazu były środowiskiem niezwykle urozmaiconym i bogatym, wyjątkowo sprzyjającym osadnictwu. Nie wiadomo, w jakim stopniu Płaskowyż Głubczycki i Kotlina Raciborska były zalesione w momencie wkroczenia osadnictwa celtyckiego. Bez wątpliwości znaczne połacie omawianych krain uległy wylesieniu w związku z działalnością ludzi już w neolicie, a także w kolejnych następujących po sobie epokach, lecz fazy wylesienia były przegrodzone okresami odradzania się roślinności leśnej. Można przypuszczać, że w okresie trwania osadnictwa celtyckiego dominował tu krajobraz polno-leśny. Wilgotne dna dolin rzecznych, zwłaszcza Odry pokrywały liściaste lasy i zarośla łęgowe, których resztki pozostały w okolicach Raciborza i Koźła.

Obraz osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku

Górnośląska grupa kultury lateńskiej związana z osadnictwem celtyckim zajmuje wyraźnie rysujący się, zwarty obszar osadniczy obejmujący swym zasięgiem Płaskowyż Głubczycki z przylegającym do niego od wschodu i północno-wschodu fragmentem Kotliny Raciborskiej, oraz krawędzią Równiny Niemodlińskiej od północnego zachodu (mapa wklejka). Z obszarem tym związane są również punkty osadnicze położone na terenie Śląska Opawskiego, w wąskim pasie przygranicznym, który badacze czescy zaliczają do Płaskowyżu Głubczyckiego. Zasiedlony przez Celtów teren na Górnym Śląsku obejmował ok. 1600 km².

Zasięg grupy górnośląskiej, w granicach Polski i Czech, wyznacza 400 punktów osadniczych (388 + 12 cz.), z których 357 posiada dokładną lokalizację. Pozostałe przypisane są, z uwagi na brak dokładnych informacji o miejscu znaleziska, do nazw miejscowości w obrębie których miało ono miejsce. Przeprowadzenie kompleksowych badań terenowych z weryfikacją źródeł archiwalnych nie rozwiązało tego problemu. Zaginięcie archiwalnych map z naniesionymi stanowiskami archeologicznymi jest dla nas niemożliwą do naprawienia stratą.

Stanowiska (punkty osadnicze) znane z badań powierzchniowych w zdecydowanej większości mają niesprecyzowaną chronologię tzn. wiązane są ogólnie z kulturą lateńską, a tym samym z osadnictwem celtyckim. Datowanie ich oparte jest przeważnie na analizie fragmentów naczyń, głównie wykonanych z masy garncarskiej z dużą domieszką grafitu. Tylko w paru przypadkach, poza ceramiką na powierzchni, znaleziono inne zabytki datujące, jak choćby pojedyncze bransolety szklane w Krzyżowicach, gm. Głubczyce, stan. 11 (Bagniewski Z., Pazda S., 1968, s. 70), Borucinie, gm. Krzanowice, stan. 63 (Raschke G., 1930, s. 164; Woźniak Z., 1970, s. 295), czy w Wysokiej, gm. Branice, stan. 5. Tylko kilka stanowisk było przebadanych wykopaliskowo i to dzięki nim możemy wyznaczyć dość dokładne ramy czasowe pojawienia się i zaniku osadnictwa ludności celtyckiej na Górnym Śląsku. Z tego powodu niemożliwe jest przeprowadzenie głębszych rozważań nad dynamiką przemian osadniczych, zachodzących na obszarze grupy górnośląskiej, w aspekcie krótszych faz chronologicznych. Wszelkie uchwytnie zjawiska osadnicze zmuszeni jesteśmy rozpatrywać w ujęciu statycznym dla całego omawianego w opracowaniu okresu (LT B-C).

Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa silnie wyróżniający się górnośląski obszar osadnictwa celtyckiego stanowił terytorium zasiedlone przez grupę plemienną (Woźniak Z., 1970, s. 248; Godłowski K., 1980, s. 133) związaną z osadnictwem bojskim. W jego obrębie możemy wyróżnić szereg mniejszych skupisk osadniczych poprzedzielanych przestrzeniami pozbawionymi stanowisk archeologicznych związanych z kulturą lateńską.

Cały omawiany obszar osadniczy rozpada się na dwie wyraźne partie, północną i południową, rozdzielone garbem wododziałowym pomiędzy dorzeczem Psiny, a południkowo ukierunkowanymi dopływami Odry, na czele z Osobłogą, Stradunią, Ciskiem i Potokiem Dzielnicza (mapa wklejka). Z północną strefą wiążą się 123 stanowiska mające dokładną lokalizację w terenie. Generalnie są one rozmieszczone w prawie równoleżnikowym pasie rozciągającym się od górnego biegu rzeki Białej na zachodzie do Odry na wschodzie. W pasie tym stanowiska występują nieregularnie w rozproszonym układzie, grupując się w pobliżu cieków, które przecinają wyróżniony północny pas osadnictwa celtyckiego. Jedynie na krańcu wschodnim, w pobliżu Odry, widzimy liczne i wyraźnie rysujące się skupienie punktów osadniczych. Grupują się one nad rzeczką Cisek i Potokiem Dzielnicza. Stanowiska te rozmieszczone są praktycznie na całej

długości wspomnianych cieków, występują od miejscowości Cisek na północy do Brzeźnicy na południu. Do tego kompleksu stanowisk możemy zaliczyć również cztery punkty osadnicze, położone po sąsiedzku w Ostroźnicy i Pawłowiczkach, w górnym dorzeczu Olchy (Olszówki) łącznie na tym stosunkowo niedużym obszarze mamy 56 stanowisk dokładnie zlokalizowanych w terenie, a z nich 36 punktów zostało zweryfikowanych pozytywnie w czasie badań prowadzonych w ramach AZP. Na trzech osadach w Roszowickim Lesie, stan. 25, 28 oraz 29, oraz na dwóch w Łanach, stan. 17 i 24, prowadzono badania wykopaliskowe.

Z omówionym wyżej skupiskiem stanowisk łączy się też 12 enigmatycznych punktów osadniczych położonych na prawym brzegu Odry w obrębie miejscowości Kędzierzyn-Koźle, Bierawa, Grabówka, Lubieszów, Dziergowice, Budziska. Wydaje się, że jest to ślad po penetracji terenów na prawy brzeg Odry, bardziej skierowanej na zdobycie surowców, jak choćby rudy żelaza, a może też skór dzikich zwierząt, niż na chęci skolonizowania nowych terenów rolniczych. O ile ruda żelaza na tych terenach występuje w dużych ilościach, to rolniczo teren ten jest mało atrakcyjny, z uwagi na bardzo słabe piaszczyste gleby, które nawet dziś są przeznaczone głównie pod gospodarkę leśną.

Tereny położone na zachód od dorzecza Olchy, cechują się gniazdowym występowaniem punktów osadniczych w sąsiedztwie dolin rzecznych. Widać to wyraźnie nad środkowym biegiem Straduni, gdzie 8 stanowisk rozmieszczonych jest liniowo wzdłuż krawędzi doliny rzeki na gruntach miejscowości: Kazimierz, Wróblin, Naczesławice, Biedrzychowice i Zwiastowice. W skupieniu tym, na południowy zachód od Wróblina, po lewej stronie biegu Straduni wystąpiły 4 stanowiska położone blisko siebie. Średnia odległość między nimi wynosi ok. 300-400 m.

Z rzeką Stradunią wiążą się kolejne dwa nieduże skupiska, położone w górnym biegu jej prawostronnych dopływów - Grudynki i Jakubowickiego Potoku. Pierwsze tworzą stanowiska w okolicy Lisieć, a drugie związane jest z punktami osadniczymi w rejonie Grudyni Małej, Jakubowic i Grudyni Wielkiej. łącznie w obu skupieniach jest ich 11 w tym 9 ma dokładną lokalizację (mapa wklejka). W skupieniu tym zwraca uwagę liniowy układ stanowisk w Grudyni Małej. Tu również odległości między punktami są niewielkie.

Kolejne zgrupowanie stanowisk wystąpiło nad środkowym biegiem Osobłogi, w okolicy Raclawic Śląskich, Klisina, Szonowa, Dzierżysławic (10 punktów) oraz nieco dalej na północ w rejonie Mochowa, Tomic, Leśnika i Głogówka (6 punktów). Trzon pierwszego skupienia nad Stradunią tworzy 8 stanowisk położonych na prawym brzegu wspomnianej rzeki w rejonie Klisina i Szonowa. Rozmieszczone są one w niezbyt regularnym układzie na wysokiej krawędzi doliny tej rzeki. Na dwóch stanowiskach położonych nad Osobłogą prowadzono badania wykopaliskowe: w Dzierżysławicach, stan. 10 oraz w Szonowie, stan. 22.

Prawdopodobnie znad Osobłogi następowała penetracja obszarów dalej na zachód, po której zachowały się nieliczne ślady w górnym biegu Młynówki (3 stanowiska w Nowym Browińcu i jedno w Mionowie) oraz w górnym dorzeczu Białej (4 stanowiska w okolicy Prężynki). Ostatnie stanowisko ujęte w naszym opracowaniu położone jest w pobliżu Śmicza nad Śmickim Potokiem. Dalej na zachód pojedynczych śladów przebywania Celtów jest niewiele. Występują one w dużym rozproszeniu w dorzeczu Nysy Kłodzkiej i nie są ujęte w naszym katalogu, ponieważ uznano, że nie należą do zwartego osadnictwa występującego na Płaskowyżu Głubczyckim. Mogą być jedynie dowodem istnienia szlaku łączącego obszar osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku z tym, który rozwinął się na Dolnym Śląsku, na południe od Wrocławia. Pozostałości po zapuszczaniu się Celtów górnośląskich na Dolny Śląsk i w odwrotnym kierunku stwierdzone w czasie badań powierzchniowych, po skartowaniu, wyraźnie zbliżają oba te obszary. Odległość pomiędzy obiema grupami Celtów na Śląsku wynosiła ok. 35-40 km.

Południowy, znacznie większy rejon koncentracji osadnictwa celtyckiego na Płaskowyżu Głubczyckim, wyznaczają stanowiska w dorzeczu Psiny i Troi. Pomiędzy wyżej opisanym regionem północnym, a południowym widoczny jest niezasiedlony pas, o szerokości 5-10 km, przecinający równoleżnikowo Płaskowyż Głubczycki. Jest to garb wododziałowy, który rozdziela rzeki płynące bezpośrednio do Odry w kierunku północno-wschodnim (m.in. Osobłoga, Stradunia), od rzek płynących z zachodu na wschód, z lekkim odchyleniem na południe (Psina, Troja).

W rejonie południowym, związanym z dorzeczem Psiny i jej głównym dopływem Troją, mamy 156 stanowisk posiadających dokładną lokalizację. Z tej liczby 85 punktów należy do zlewni rzeki Psiny, a 71 zlokalizowanych jest w dorzeczu Troi. Osadnictwo w tym rejonie ma charakter zwarty, stanowiska są w miarę równomiernie rozmieszczone w sąsiedztwie głównych rzek i ich dopływów. Tam, gdzie na mapie w pobliżu rzek widzimy nieduże przestrzenie wolne od śladów osadniczych, musimy pamiętać o terenach obecnie zurbanizowanych. Takim przykładem może być fragment terenu, położony nad rzeką Psiną, na południe od Lasu Głubczyckiego. Ta pozorna przerwa, w górnym biegu rzeki, obejmuje powierzchnię prawie 15 km², a jest związana ze zwartą współczesną zabudową Głubczyc. Podobnych przykładów można byłoby przytoczyć znacznie więcej, może w mniejszej skali porównawczej, rzutujących na ilość (zagęszczenia) wykrywanych śladów osadniczych. Oczywiście były też inne przyczyny powstania niedużych pustek osadniczych, związane np. z ukształtowaniem terenu, czy też brakiem źródeł wody.

Stanowiska położone nad Psiną i Troją układają się wzdłuż nurtów tych rzek oraz w sąsiedztwie ich dopływów. Tworzą dwie oddzielne jednostki osadnicze związane z każdą z tych rzek. Punkty osadnicze występują praktycznie od źródeł Psiny w miejscowości Równe, do miejsca w którym Płaskowyż Głubczycki przechodzi w Kotlinę Raciborską, na wysokości Borucina i Bojanowa. W zasadzie jedyna większa przerwa (ok. 5-6 km.) wystąpiła w środkowym biegu Psiny, od Rakowa na zachodzie do Makowa na wschodzie. W środku tej wolnej od osadnictwa przestrzeni, do Psiny wpływa rzeczka Sucha i tereny nad nią, i jej dopływami, prawdopodobnie były bardziej atrakcyjne do zagospodarowania choćby z uwagi np. jakość gleb. Liczniejsze skupienie stanowisk nad Psiną zauważalne jest na wschód od Głubczyc i dalej aż do Grobnik.

Pas punktów osadniczych nad Troją i jej dopływami jest równie liczny, jak nad Psiną. Na zachodzie zaczyna się od Zubrzyc, a zanika na wschód od Kietrza. Dalej, aż do ujścia do Psiny tereny nad Troją były nie zasiedlone. Najliczniejsze skupienie stanowisk wystąpiło w rejonie Nowej Cerekwi (21 stanowisk, oznaczonych na mapie jednym dużym punktem) oraz Kietrza (12 stanowisk). Z rozkładu punktów osadniczych w terenie widać też, że chętnie zagospodarowywano tereny nad większymi dopływami Troi, Morawką oraz Glinikiem.

Najdalej na południowym-zachodzie Płaskowyżu Głubczyckiego występuje skupienie związane z rzeką Opawą i jej największym lewostronnym dopływem Ostrą. Sieć punktów osadniczych nad tą rzeką skupia się głównie po jej lewej stronie, na terytorium Polski. Łączy się z nimi grupa stanowisk położonych nad dolnym biegiem Ostrej w rejonie Pilszcza (10 stanowisk). Znane są też, stanowiska, po czeskiej stronie granicy, zlokalizowane w rejonie miasta Opava oraz miejscowości Holasovice, Rohov i Slavkov (łącznie 12 stanowisk).

Na zachodzie ze skupieniem nad Glinikiem (dopływ Troi) łączy się grupa stanowisk występujących nad Opawą w rejonie na północ od Branic. Dalej na południowy wschód wzdłuż Opawy oraz na południe od Morawki i górnego biegu Ostrej, stanowiska są luźno rozmieszczone, nie tworzą wyraźnych skupień. Być może na obraz ten wpłynął fakt, że jest to strefa przygraniczna, co utrudniało w przeszłości prowadzenie badań powierzchniowych.

Na całym omawianym przez nas obszarze występowania stanowisk kultury lateńskiej odległości między nimi w skupieniach są niewielkie i wynoszą od 100 do 800 m. Nie wiemy jednak, jak wyglądałby ten obraz w rozbiciu na fazy osadnicze. Należy przyjąć, że w okresie 300 letniego trwania osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku, osady pojawiały się i zanikały, co stwierdzono wyraźnie, m.in. na stanowisku 25, 28 oraz 29 w Roszowickim Lesie. Wydaje się, że mieszkańcy istniejących osad posiadali dostatecznie dużo wolnej przestrzeni do zagospodarowania, i nie musieli zbytnio konkurować o nią z najbliższymi sąsiadami. Nie byli też zmuszeni do zajmowania głębszych partii terenów wododziałowych, stąd widoczne są dzisiaj tzw. pustki osadnicze przedzielające omawiane wcześniej skupiska stanowisk. Wiązało się to zapewne także z niewielkim potencjałem ludzkim, jaki napłynął i osiedlił się na Górnym Śląsku na terenach pustki osadniczej.



Rzeka Cisek na wschód od Polskiej Cerekwi, 2020 r., fot. M. Bednarek

Osadnictwo na tle środowiska geograficznego

Zawsze należy pamiętać, że środowisko geograficzne jest jednością i że splot korelacji człowieka z danym środowiskiem stanowi również jedną całość (Zierhoffer A., 1962, s. 157). Korzystając z dorobku różnych nauk postaramy się w miarę możliwości splot ów rozwikłać i określić przez analizę wszystkich czynników wpływających na kształtowanie się określonych form i układów osadniczych z uwzględnieniem kreującej roli, jaką przypisuje się aktywności ludzkiej.

Ze względu na wysoce niezadowalający stan badań i brak odpowiednich rekonstrukcji przyrodniczych w odniesieniu do okresu lateńskiego na interesującej nas części Górnego Śląska, możliwość wykrycia wśród różnorodnych elementów środowiska geograficznego pełnego zespołu tych, które determinowały takie, a nie inne przestrzenne szczegółowe sytuacje osadnicze, jest wyraźnie ograniczona. Niemniej jednak biorąc za punkt wyjścia funkcje osad w szeroko pojętym aspekcie habitacji i gospodarczej eksploatacji terenu (głównie uprawy roli i chów zwierząt), można wskazać na grupę czynników określanych jako główne, które ówczesny kolonizator najprawdopodobniej musiał przede wszystkim brać pod uwagę zasiedlając określone obszary. Są to: geomorfologia (głównie rzeźba terenu), układ wód powierzchniowych, gleby oraz szata roślinna. Wybór miejsca pod zabudowę osady każdorazowo był wypadkową potrzeb wynikających z chęci zapewnienia sobie przez przybyszów optymalnych warunków bytu i zastanych warunków środowiskowych. Po zapoznaniu się z wybranymi elementami środowiska geograficznego podejmujemy próbę uchwycenia wzajemnych zależności, łączących człowieka i jego działalność osadniczą z otaczającymi go zjawiskami naturalnymi, a także ustalenia pewnych prawidłowości w zakładaniu osiedli w stosunku do warunków środowiskowych.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy Nowej Cerekwi i Rogożan, 2020 r., fot. P. Uchorzak



Dolina Dzielniczki, widok ze (stan. 7) w Łanach, 2020 r., fot. K. Spychała



Dolny bieg rzeki Straduni w okolicy wsi Mechnica, 2020 r., fot. K. Spychała

Osadnictwo na tle ukształtowania powierzchni

Rzeźba terenu jako jeden z elementów środowiska naturalnego miała swój udział w kształtowaniu mapy osadnictwa kultury lateńskiej na Górnym Śląsku. Podstawową jednostką krajobrazową regionu jest Płaskowyż Głubczycki. Ponadto w skład jego północnych i wschodnich obrzeży wchodzi fragmenty zachodniej partii Kotliny Raciborskiej, a na północnym zachodzie skrawek Równiny Niemodlińskiej. Mamy więc tu do czynienia z kilkoma strefami krajobrazowymi.

Na mapie przedstawiającej rozmieszczenie stanowisk związanych z osadnictwem celtyckim widzimy, że występują one na pewnych partiach terenu tworząc rodzaj skupisk, czy też pasów, przy jednoczesnym występowaniu obszarów pozbawionych śladów działalności osadniczej. Sytuacja ta, jak się wydaje, po części ukształtowała się na skutek oddziaływania tego czynnika środowiska geograficznego, jakim była rzeźba terenu.

Cały rozpatrywany region osadniczy dzieli się na dwie części: północną, związaną z południkowym układem dopływów Odry: Osobłogą, Stradunią, Ciskiem i Potokiem Dzielniczką na czele, i południową, obejmującą rzeki Psinę i Troję z ich rozbudowanymi dorzeczami. Między nimi występuje wyraźna strefa pozbawiona jakichkolwiek stanowisk uchwytnych w terenie. Przyczyną tego rozgraniczenia jest rozległy garb wododziałowy, ukierunkowany zasadniczo po linii wschód-zachód. Tworzą go wzniesienia o wysokościach dochodzących do ok. 290 m n.p.m. Tereny te są słabo pokryte ciekami wodnymi. Brak tu większych płaskich obszarów o niewielkich wahaniami hipsometrycznych (Ryc. 9). Ma on długość ok. 25 km i szerokość 3-5 km (ok. 100 km²). Południowa partia regionu, związana z rzeką Psiną, przedzielona jest dodatkowo dwoma mniejszymi, lecz wyraźnymi garbami wododziałowymi również pozbawionymi wyraźnych śladów trwałego osadnictwa. Pierwszy rozciąga się między dorzeczami Psiny i Troi. Ma on szerokość wahającą się od 0,5 do 3 km i długość podobną jak omówiony wyżej (razem ok. 60 km²), drugi natomiast rozdziela dorzecza Troi i Opawy i związany jest od zachodu, ze strefą przedgórską Gór Opawskich, podobnie jak i poprzedni. Ma on długość ok. 15 km i szerokość do 1,5 km (20 km²).

Mało atrakcyjna dla osadnictwa była strefa podgórska, która na prawobrzeżu Troi wciną się głębokim klinem w Płaskowyż Głubczycki. Jest to szczególnie widoczne w początkowym górnym odcinku tej rzeki.

Wspomniane przez nas formy ukształtowania powierzchni, będące wynikiem budowy geologicznej i rzutujące w dużym stopniu na układ sieci wodnej, były w badanym okresie terenami niesprzyjającymi rozwojowi osadnictwa na Płaskowyżu Głubczyckim.

Brak zdecydowanych śladów osadnictwa występuje także w dolinie Odry (Kotlinie Raciborskiej). Słabe jej zasiedlenie możemy tłumaczyć chyba tylko niskimi jej wartościami hipsometrycznymi. Bowierniska, bez zdecydowanych akcentów wysokościowych dolina Odry, nie gwarantowała bezpieczeństwa w razie powodziowych wylewów rzeki. Te osady, które posadowiono w dolinie na terasie nadzalewowej, dodatkowo usytuowane były na wyniosłościach nieznacznie wyróżniających się w płaskim terenie (np. stanowiska w Roszowickim Lesie, Roszowicach, Cisku). Przezornie lokowane były w pobliżu krawędzi wysoczyzny, co na pewno gwarantowało szybką i bezpieczną ewakuację na wypadek dużego zagrożenia powodziowego. Podobne zjawisko unikania dolin rzecznych obserwujemy też nad innymi rzekami omawianego regionu, np. Osobłogą, Psiną, Troją.

Z obserwacji wynika, że jednym z zasadniczych elementów hipsometrycznych, mających wpływ na lokalizację osadnictwa w określonej formie rzeźby terenu, była bezwzględna wysokość wzniesień oraz kąt nachylenia ich stoków w stosunku do dolin rzecznych. Regułą jest wybieranie dolnych partii stoków wzniesień łagodnie opadających w kierunku cieków wodnych (ekspozycja do 4°). Taka lokalizacja zabudowy osad osłaniała mieszkańców przed zimnymi wiatrami. Tam, gdzie było to możliwe na płaskowyżu wybierano miejsce na osadę o ekspozycji prawie niezauważalnej, jak choćby stanowiska położone na wysokiej krawędzi doliny Osobłogi (np. w Szonowie, Klisinie). W tym przypadku, wybierając krawędź prawie płaskiej wysoczyzny, zabezpieczono się przed skutkami powodzi, jakie często nawiedzały szeroką dolinę wspomnianej wyżej rzeki.

Zdarzają się też punkty osadnicze na stokach o większej ekspozycji (5-7°i więcej), lecz traktujemy je bardziej jako ślad osadnictwa związany z eksploatacją lokalnego środowiska, a nie miejsce lokowania osady. Silnie rozczłonkowanie terenu Płaskowyżu Głubczyckiego głębokimi dolinami i garbami, w połączeniu z ciekami wodnymi, sprzyjało rozwojowi liniowych układów osadniczych, co jest widoczne na północy regionu i w stopniu o wiele wyraźniejszym na południu.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy Lubotyń, 2020 r., fot. P. Uchorczak

Osadnictwo a sieć wodna

Ważną rolę wód powierzchniowych w kształtowaniu się sieci osadniczej potwierdzają liczne badania regionalne (Kruk J., 1973, s. 23; Pyrgała J., 1972, s. 70 n.). Omawiany przez nas wycinek Górnego Śląska pozbawiony jest w zasadzie wód stojących, poprzecinany jest natomiast rzekami i potokami o silnie rozbudowanych dorzeczach (mapa wklejka). Na tym terenie przybysz w okresie lateńskim miał stosunkowo duże możliwości wyboru najbardziej dogodnych miejsc, które zapewniały mu łatwy dostęp do wody i zarazem zapewniały bezpieczeństwo przed ewentualnymi powodziąmi. Woda była niezastąpionym składnikiem niezbędnym do życia codziennego, m.in. do przygotowywania posiłków, utrzymania higieny, pojenia zwierząt. Bez wody nie można było np. garbować skór, produkować ceramikę, przygotowywać glinę do uszczelniania i obmazywania drewnianych ścian budynków, wylepiać paleniska i budować pieców. Dlatego bliskość wody odgrywała ważną rolę przy wyborze miejsca pod budowę zagrody. Na mapie widać wyraźnie, że wszystkie stanowiska zlokalizowane są w niewielkiej odległości od cieków wodnych. Natomiast na partiach wysoczyzn jest ich brak. Taki uproszczony obraz punktów osadniczych w relacji do cieków nie oddaje w pełni panującą w okresie lateńskim rzeczywistość. Musimy pamiętać, że rzeki omawianego regionu należą do rzek podgórskich o niwalno-fluwialnym reżimie zasilania. Pod względem charakterystyk hydrologicznych przepływów, typowa jest bardzo wysoka amplituda między wezbraniem i niżówkami. Rzeki, które podczas suszy mogą niemal całkowicie wyschnąć, w bardzo krótkim czasie, po gwałtownym lub długotrwałym opadzie, mogą stanowić poważne zagrożenie powodziowe. Zagrożenie to tym bardziej wzrasta im więcej w dorzeczu cieków jest zwykle suchych, często wielokilometrowych dolin. Zamieniają się one w czasie nawalnego deszczu w rwące potoki powodując powódzie i podtopienia na terenach niżej położonych. Autorzy tego opracowania wielokrotnie byli świadkami takich sytuacji m.in. w Cisku, Nieznaszynie, Kietrze, Nowej Cerekwi, Włodzieninie, Dzierżysławiach. Możemy przypuszczać, że gdy Celtowie dotarli na Górny Śląsk, to stopień wylesienia tego regionu był zdecydowanie mniejszy, a istniejący drzewostan miał większe właściwości buforowe w stosunku do opadów atmosferycznych.

Celtowie przybyli na Górny Śląsk na początku IV wieku i później, w czasie wyboru miejsca pod założenie osady niewątpliwie zdawali sobie sprawę z zagrożeń powodziowych. Nie przez przypadek w czasie powodzi tysiąclecia, która miała miejsce w 1997 roku, tylko pojedyncze stanowiska znalazły się pod wodą, głównie w dolinie Odry w rejonie Raciborza oraz nad Opawą. Bardzo rzadko wybierano miejsce do założenia osady na dnie dużych dolin rzecznych. Możemy nawet stwierdzić, że unikano takich miejsc. Niewątpliwie nie odwracano się plecami do nich, lecz korzystano np. z zasobów porastającej je roślinności do prowadzenia hodowli.

Gdy spoglądamy na mapy szczegółowe obszaru zajętego pod osadnictwo celtyckie widzimy bardzo dużą ilość niewielkich, bezimiennych dopływów sąsiadujących z punktami osadniczymi. Przebywając natomiast w terenie, w bardzo wielu przypadkach, trudno było stwierdzić w ich pobliżu jakiegokolwiek istniejącego czynnego cieku wodnego. Można się było jedynie domyślać, że częściowo zasypane rowy, położone w ich sąsiedztwie, dawniej pełniły taką rolę. Z taką sytuacją spotkano się np. w Łanach, Lubotyńcu, czy też przy części stanowisk w Nowej Cerekwi. Tam, gdzie wzdłuż rowów nie było roślinności, prawdopodobnie po wykonaniu melioracji zasypało je komasując pola.

Do wyjątkowych należy osada w Nowej Cerkwi, stan. 4, położona na wyniesieniu o wysokości ok. 299 m

n.p.m., współcześnie oddalona około 700-800 m od najbliższego potencjalnego cieku. Na 21 stanowiskach położonych na gruntach Nowej Cerekwi, tylko dwa stanowiska możemy powiązać z bliskością rzeki Troi, pozostałe rozmieszczone są w okolicy jej bardzo małych dopływów, czynnych tylko w czasie wiosennych roztopów lub po większych opadach deszczu. Wydaje się, że wybierano też chętnie miejsca przy źródłach, czy też przy niewielkich oczkach wodnych, które się przy nich tworzyły (np. stan. 5 w Nowej Cerekwi).

Patrząc na układ hydrograficzny i rozmieszczenie punktów osadniczych widzimy, że skupiały się one głównie nad środkowymi i górnymi dorzeciami rzek płynących z Płaskowyżu Głubczyckiego na północny-wschód do Odry. Uwaga ta dotyczy Osobłogi, Straduni, Olszówki (Olchy), Ciska. Odmienna sytuacja występuje nad Psiną i Troją a także nad Potokiem Dzielniczką. Tam stanowiska rozkładają się prawie równomiernie na całej ich długości. Jedynie końcowy odcinek biegu Psiny przy ujściu do Odry jest ich pozbawiony, podobnie jak fragment Kotliny Raciborskiej w tym rejonie (mapa wklejka). Na taki obraz osadnictwa w tym rejonie składało się wiele czynników. My omówimy na tym etapie opracowania jedynie relacje punkt osadniczy, a ciek wodny.

Zawsze starano się o łatwy i bezpieczny dostęp do wody. Widzimy to bardzo wyraźnie analizując położenie stanowisk w relacji do rzek. Sąsiedztwo Odry niewątpliwie przyciągało przybyszów z południa, jednak mieli oni respekt przed tą największą rzeką w regionie. Dolina Odry (Kotlina Raciborska) była niezwykle rzadko zasiedlana. Znamy tylko kilka stanowisk położonych w jej obrębie, jednak z dala od nurtu rzeki. Są to osady w Cisku, Roszowickim Lesie, Roszowicach, czy też dalej na południu w rejonie Raciborza (obecnie teren przemysłowy i zabudowany).

Wybierano miejsca na założenie osady w pobliżu niewielkich dopływów głównych cieków, bardzo często wręcz w pobliżu ich źródeł. Na takie rozmieszczenie punktów osadniczych miały mniejszy wpływ preferencja konkretnych odcinków rzek, a o wyborze miejsc ich lokalizacji decydowało bardziej ukształtowanie terenu i gleby z porastającą je roślinnością. Tam, gdzie teren był mało atrakcyjny gospodarczo, np. ze względu na jego podgórski charakter, co widać wyraźnie w górnym dorzeczu Troi, pomijano go, wybierając korzystniejsze walory środowiska. Bariere osadniczą w dorzeczu Osobłogi i Straduni stanowił zasięg pokryw lessowych i lessowatych, a nie taki czy inny odcinek biegu tych rzek.

Rzeki omawianego regionu nie miały większego znaczenia użytkowego. Ich wielkość była bardzo zróżnicowana. Mamy Odrę, która stanowiła barierę do przeprawy z uwagi na szerokość koryta jak i na głębokość nurtu. Nawet nizinny charakter rzeki na odcinku od granicy państwa do Kędzierzyna-Koźla nie sprzyjał jej wykorzystaniu. Niewątpliwie miało to pośredni wpływ na małe zainteresowanie osadnictwem na prawym brzegu. Stanowiła ona barierę trudną do przebycia na co dzień i skazywała potencjalnych osadników na swego rodzaju izolacjonizm w relacjach z pobratymcami. Inne rzeki o stosunkowo dużym potencjale to Osobłoga i Opawa. Oba te cieki mają wartki nurt i duże wahania poziomu wody. Osobłoga w okresie suszy może mieć ok. 1,5 m głębokości, a w okresie wiosennych roztopów i jesiennych opadów deszczu jej nurt podnosi się o 5 m. Może dlatego w sąsiedztwie tej rzeki chętniej wybierano krawędź doliny pod założenie osady, położoną prawie 11 m nad poziom rzeki (stanowiska w Szonowie), niż tereny nisko położone, w każdej chwili narażone na zalanie wodą (np. Dzierżysławice stan. 10). Opawa, po Odrze największa rzeka w omawianym regionie, tworzyła rozległe meandry i tereny powodziowe. Widzimy, że osadnictwo unikało dolin w sąsiedztwie takich cieków, skupiając się na wyżej położonym terenie zaliczanym już do płaskowyżu Głubczyckiego. Jedynie znane stanowisko zlokalizowane w dolinie tej rzeki mamy w Boboluszkach (stan. 3).

Inne rzeki płynące przez Płaskowyż Głubczycki, takie jak Psina i jej dopływ Troja były bardziej przyjazne dla tych mieszkańców, którzy wybrali ich sąsiedztwo. Pierwsza z tych rzek przyciągała osadnictwo od samych źródeł w okolicy Gószowic i dalej wzdłuż całego biegu, płynąc przez Głubczyce, Baborów, Grobniki, Pietrowice Wielkie, aż do Borucina. Jej dopływ – Troja był również bardzo atrakcyjny pod względem osadnictwa. Potencjał obu rzek na co dzień jest niezbyt duży. Wąskie koryto, przy niskim poziomie wody płynącej w rzece nie stanowiło nigdy przeszkody przy przechodzeniu wpraw z jednego brzegu na drugi.

Interesująca jest sytuacja w dorzeczu Potoku Dzielniczka. Jest to ciek, którego koryto niewiele się różni od większego rowu melioracyjnego. Dochodzą do niego dopływy, których jest więcej niż było przed wiekami. Związane jest to z pracami melioracyjnymi, które prowadzono w dolinie Odry. Główny nurt potoku ma szerokość ok. 1-2 m. Stanowiska badane wykopaliskowo w dorzeczu tego potoku dostarczyły interesujących odkryć. Na stanowisku nr 25 oraz 29 natrafiono na rodzaj studni, z których można było pobierać wodę. W rejonie wspomnianych stanowisk pod warstwą orną (mady) występuje piaszczysto – żwirowe podłoże z wysokim poziomem wód gruntowych zawsze czystych i niezamulonych.

Wybieranie miejsc na założenie osady w pobliżu źródeł, a najchętniej w sąsiedztwie małych dopływów większych rzek, mogło wynikać nie tylko z obawy przed zagrożeniem powodziowym. Wydaje się, że kierowano się również jakością wody z której na co dzień korzystano. Przez większą część roku większymi rzekami płynie woda z ilastą zawiesiną, której gęstość wzrasta po każdym większym opadzie deszczu. Do codziennych celów spożywczych jej przydatność na pewno budziła zastrzeżenia. Należy dodać, że w zdecydowanej większości punkty osadnicze zlokalizowane są w odległości od ok. 20 do ok. 200m od cieku (źródła wody). Wyjątek stanowi osada w Nowej Cerekwi, stan. 4. Natomiast tereny pozbawione jakichkolwiek źródeł wody były pomijane w procesie osadniczym. Taka sytuacja dotyczyła niezliczonej ilości suchych dolin, czy też garbów wododzielnych.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy rzeki Opawy w rejonie Boboluszek i Wysokiej, 2020 r., fot. P. Uchorzczak



Górny bieg rzeki Psiny na wschód od Głubczyc, 2020 r., fot. K. Spychała



Rzeka Troja przepływająca przez Nową Cerekwią, 2020 r., fot. K. Spychała

Osadnictwo na tle gleb

Kolejny składnik środowiska naturalnego jakim były gleby, z oczywistych powodów zawsze wywierał znaczny wpływ na geografę osadnictwa. Niestety możemy go tu rozpatrywać w ograniczonym tylko zakresie. Z uwagi na brak rekonstrukcji pierwotnej (dla okresu lateńskiego) pokrywy glebowej badanego obszaru oraz dlatego, że zmuszeni jesteśmy do korzystania z bardzo zgeneralizowanej mapy, dającej uproszczony obraz współczesnej struktury i układu poszczególnych przyrodniczo genetycznych typów gleb (Ryc. 15). Te niedomogi nie wykluczają jednak celowości badania relacji osadnictwa i gleb. O zasięgu osadnictwa celtyckiego, rozpatrywanego w skali całego regionu górnośląskiego, zadecydowały w głównej mierze właśnie żyzne gleby wytworzone z lessów i utworów lessowatych, a zwłaszcza obszary pokryte przez czarnoziemy. Wielokrotnie było to zjawisko sygnalizowane w literaturze przedmiotu (Godłowski K., 1980, s. 132, 1983, s. 307; Woźniak Z., 1970, s. 200-208, 1981, s. 252, 255).

Na mapie przedstawiającej rozmieszczenie stanowisk celtyckich widać nieduże rejony, w obrębie całego skupiska górnośląskiego, pozbawione śladów osadnictwa (mapa wklejka). Przyczyny powstania takiego obrazu osadnictwa wyjaśniano wcześniej wskazując na ukształtowanie powierzchni, czy też sieć rzeczną. Należy też zwrócić szczególną uwagę na rozmieszczenie poszczególnych rodzajów gleb (Ryc. 15). To one odegrały podstawową rolę w wyborze omawianego regionu Górnego Śląska przez Celtów.



Krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego w okolicy Roszowickiego Lasu, 2020 r., fot. P. Uchorcza

Patrząc na mapę gleb południowej Opolszczyzny widać, że omawiany w opracowaniu region charakteryzuje się stosunkowo małą różnorodnością gleb, a zarazem bardzo dobrą ich jakością. Dominują tu gleby określane jako wytworzone z lessów i utworów lessowatych, do których zaliczamy czarnoziemy i szare gleby leśne (16 - oznaczenie na mapie gleb) oraz gleby brunatne właściwe wytworzone z utworów lessowatych (26 - j.w.). Na terenach występowania tych gleb najczęściej koncentrują się stanowiska związane z osadnictwem celtyckim. Występują też wyspowo płaty pokryte glebami brunatnymi wytworzonymi z glin zwałowych średnich i ciężkich (23 - j.w.). Właśnie te ostatnie gleby, zdecydowanie gorszej jakości, mogły być przyczyną zaistnienia wspomnianego zjawiska tzn. braku osadnictwa, które widoczne jest m.in. w górnym dorzeczu Straduni nad Gnojnikiem, w widłach jakie tworzy Stradunia z Jakubowickim Potokiem; w środkowym biegu Psiny w rejonie Rakowa i dalej na wschód do Makowa, głównie na lewym brzegu rzeki. Następnym obszarem, na którym osadnictwo jest nieobecne, bądź słabo poświadczane, jest górne dorzecze Morawki (dopływ Troi) oraz Ostrej (dopływ Opawy).

Dla regionu jako całości, widoczne bariery dla zwartego osadnictwa wyznaczała strefa słabych piasków gliniastych (wodnolodowcowych), właściwych ciągowi form kemowych w widłach Osobłogi i Odry, i dalej na wschód do podobnych widł jakie tworzy z Odrą rzeka Stradunia, nałożonych na morenę denną. Na zachód od Osobłogi kontynuacją tej bariery osadniczej były rozległe powierzchnie piasków sandrowych na Równinie Niemodlińskiej (Walczak W., 1970, s. 88-89, 1974, s. 47-49). Charakter utworów podścielających pokrywę glebową zadecydował również o zatrzymaniu się zwartego osadnictwa celtyckiego na wododziale Ścinawy Niemodlińskiej i Białej. Tak wyraźną zmianę przebiegu granicy z równoleżnikowej na południkową spowodował tam zasięg pokrywy lessowatych i lessów, które dalej ku zachodowi zastąpione zostały przez pokrywę glin pylastych, przedstawionych na mapie geomorfologicznej (Ryc. 10) łącznie z pokrywami utworów lessowatych i lessów. Podobne przyczyny, określające stopień produktywności ekosystemów, zadecydowały o nie przekraczaniu Odry, za którą z jednej strony rozciągała się strefa ubogich piasków wschodniej partii Niecki Kozielskiej (Gilewska S., Klimek K., 1967, s. 519; Klimek K., 1972, Ryc. 1), a z drugiej wyniesienia Płaskowyżu Rybnickiego, rozczłonkowanego przez wąskie i głębokie doliny na cokoły, pokryte głównie warstwą piasków słabo gliniastych i gliniastych o niewielkiej miąższości i o znikomej przydatności rolniczej (Klimek K., 1972, s. 124).

Dla osadnictwa celtyckiego charakterystyczne jest jego występowanie na terenach sprzyjających gospodarce rolnej o najżyźniejszych glebach wytworzonych na podłożu lessowym i lessowatym. Zjawisko takie widoczne jest również na Dolnym Śląsku, w Małopolsce, zaznacza się też na innych obszarach Europy Środkowej (Filip J., 1956; Meduna J., 1980; Godłowski K., 1983, s. 307).

Skupienie osadnictwa celtyckiego na Płaskowyżu Głubczyckim i części Kotliny Raciborskiej otaczają od północy i wschodu rozległe obszary, na których brak śladów osadnictwa z okresu lateńskiego, albo występują tylko bardzo nieliczne, pojedyncze znaleziska z nim związane (np. Mechnica, Kędzierzyn-Koźle). Terytoria te stanowić musiały olbrzymi zalesiony obszar, sporadycznie jedynie penetrowany przez Celtów. Wg. K. Godłowskiego mogły prowadzić tamtędy szlaki umożliwiające w fazie LT C okresu lateńskiego komunikowanie się celtyckiej enklawy na Górnym Śląsku z „przeworskimi” obszarami położonymi dalej na północ (Godłowski K., 1985, s. 113). Wydaje się jednak, że przedzieranie się przez tereny pozbawione jakiegokolwiek, czy też śladowego osadnictwa, przy jednoczesnym istnieniu bardziej dogodnego szlaku prowadzącego na Dolny Śląsk, było mało prawdopodobne.

Preferencje siedliskowe

Rozpatrując rozmieszczenie punktów osadniczych na tle konkretnych elementów środowiska geograficznego możemy wskazać na pewne prawidłowości w wyborze odpowiednich miejsc pod okupację osadniczą. O takim, a nie innym wyborze decydował nie jeden konkretny element, lecz cały ich zespół składający się na ogólnie pojęte środowisko naturalne. Trzeba o tym pamiętać wskazując na preferencje siedliskowe.

O zasięgu osadnictwa celtyckiego będącego podstawą wyznaczenia regionu górnośląskiego zdecydował charakter utworów budujących wierzchnie nawarstwienia, stanowiących zarazem podłoże glebove. Wybierano żyzne gleby wytworzone z lessów i utworów lessowatych (głównie czarnoziemy i gleby brunatne) zatrzymując się przed barierą, jaką była strefa słabych piasków gliniastych (pseudobielice) oraz obszary podgórskie. Najchętniej zajmowano tereny z pogranicza dolinno-wysoczyznowego wybierając prawie płaskie lub tylko nieznacznie eksponowane krawędzie wysoczyzn oraz stoki wzniesień łagodnie opadające w kierunku cieków wodnych. Preferowano miejsca, które zapewniały łatwy dostęp do wody i zarazem zabezpieczały przed ewentualnymi powodziami. Pomijano partie wysoczyzn pozbawione źródeł wody. Na liniowy układ stanowisk wpłynęło silne rozczłonkowanie terenu płaskowyżu przez głębokie doliny oraz występujące garby wododziałowe. Obecnie obszary, na których wystąpiło osadnictwo celtyckie są zasadniczo bezleśne, objęte prawie w całości intensywną gospodarką rolną. Pierwotnie były to tereny zajęte przez grądy, miejscami bory, a w dolinie Odry przez łągi i niekiedy olsy (Woźniak Z., 1970, s. 200). Obok wymienionych, zapewne istniały obszary trwale wylesione, porośnięte tylko murawami i krzewami kserotermicznymi.

Przybywająca na Górny Śląsk, na początku IV w p.n.e., grupa Celtów zastała tereny wyludnione. Członkowie grupy mając do dyspozycji ogromny obszar mogli spokojnie wybrać dla siebie optymalne miejsce do zagospodarowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Sytuacji osadniczej panującej na Górnym Śląsku w ogólnych zarysach odpowiada ta, która panowała na Dolnym Śląsku, w Małopolsce Zachodniej, na Morawach, czy też w Czechach. Jakość gleb wytworzonych głównie z lessów i utworów lessowatych była magnesem, który przyciągał i zatrzymywał osadnictwo celtyckie (Woźniak z., 1970, s. 195-199, 208, Meduna J., 1980, s. 41; Ludikowski K., 1964, s. 126, Waldhauser J., 1976, s. 294-314; 1984, Ryc. 7, Venclová N., 2008, s. 23-36). Ogólnie możemy odnieść to zjawisko dla całej Europy Środkowej (Filip J., 1956; Godłowski K., 1983, s. 307).

Na terenie południowej Polski i dalej na terenie Czech i Moraw spotykamy się z preferencjami, których charakterystyczną cechą jest ich wyrazistość przejawiająca się wysokim stopniem wybiórczości doborów przyrodniczych. Były one ukierunkowane na zajmowanie najbardziej produktywnych siedlisk i przestrzeni, niezbędnych do życia i działania. Ogólnie pojęta kultura Celtów i ich rozwój społeczny były na tyle mocno rozwinięte, że mogli w pełni wykorzystać walory środowiska, które świadomie wybrali i z którego przez stulecia korzystali.

Wstęp do katalogu

Katalog stanowisk został opracowany na bazie Kart Ewidencji Stanowisk Archeologicznych (KESA) wykonanych w latach 1979 – 2014 w ramach badań Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), złożonych w Wojewódzkich Urzędach Ochrony Zabytków w Katowicach i Opolu, oraz informacji zawartych w archiwach i zbiorach muzealnych (muzea w Opolu, Raciborzu, Bytomiu, Prudniku, Wrocławiu) oraz Wojewódzkim Archiwum Państwowym we Wrocławiu.

W schemacie notki katalogowej zawarto podstawowe dane dot. lokalizacji stanowiska w obrębie miejscowości oraz obszaru badawczego AZP wraz ze współzrzednymi geograficznymi uściślającymi położenie stanowiska. W związku z tym odstąpiono od podania danych lokalizacyjnych zawartych na kartach KESA oraz zrezygnowano z publikacji mapek dołączonych do tych kart. Następnym elementem jest informacja o kierowniku badań AZP. Dalej określono rodzaj i charakter znalezisk oraz przedstawiono w skrócie historię badań. Ostatnim elementem notki są informacje o archiwaliach i literaturze zawierających dane o stanowisku. Przy stanowiskach wpisanych do wojewódzkich rejestrów zabytków oznaczono numer wpisu. W przedstawionych notkach określono tylko najważniejsze informacje dot. stanowiska. Nie podano wszystkich informacji zawartych w kartach KESA, ale zostały one wykorzystane w części analitycznej przy przedstawieniu osadnictwa na omawianym terenie.

Katalog obejmuje stanowiska zlokalizowane na terenie Górnego Śląska (w obrębie Płaskowyżu Głubczyckiego, zachodniej części Kotliny Raciborskiej) w zasięgu woj. opolskiego powiaty: głubczycki, kędziersko-kozielski, wschodnia część prudnickiego, a w zasięgu woj. śląskiego zachodnia część powiatu raciborskiego oraz na terenie Śląska Opawskiego (Czechy).

Katalog składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera notki stanowisk położonych w obszarze Górnego Śląska. Liczy ona 388 notek. 278 z nich dotyczy stanowisk o potwierdzonej lokalizacji, 79 dotyczy stanowisk, których opisowe lokalizacje zawarte w archiwach nie udało się potwierdzić w terenie. Pozostałe notki dotyczą stanowisk o nieokreślonym położeniu. Zapisy archiwalne z lat 20.- 40. XX w. bardzo często tylko lakonicznie informują o lokalizacji przypadkowych odkryć, dlatego ich usytuowanie w terenie było niemożliwe. Wydaje się jednak, że część stanowisk nowo odkrytych podczas badań AZP może być tożsama z tymi zapisanymi w archiwach. Druga część to katalog stanowisk znanych z obszaru Śląska Opawskiego, liczy on 12 notek.

Katalog stanowisk na Górnym Śląsku

Skróty:

AB – Altschlesische Blätter;

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski;

IA UJ – Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego;

KA UW – Katedra Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego;

KZA – Konserwator Zabytków Archeologicznych;

MGB – Archiwum Działu Archeologii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu;

MR – Muzeum w Raciborzu;

MŚO – Archiwum Działu Archeologii Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu;

WAP – Wojewódzkie Archiwum Państwowe we Wrocławiu Wydział Samorządowy Prowincji Śląskiej;

WUOZ Katowice – Archiwum Wydziału Archeologii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach;

WUOZ Opole – Archiwum Wydziału Archeologii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

1. Babice, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 7;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: na terenie wsi, nad doliną rzeki; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) znaleziony w 1934 r. z okresu lateńskiego (nr inw. R.34:128);

Historia badań: wg informacji H. Kurtza badania prowadził lekarz Meyer w 1934 r.; powierzchniowe AZP; Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Babice; MŚO teczka *Babitz*; księga inwentarzowa t. III nr MŚO-A-N-566/1-3;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 293.

2. Babice, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 24;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09' 59.07" - E:17°54'59.62";

Znaleziska: podczas badań w 1969 r. znaleziono fragmenty naczyń z okresu lateńskiego; Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-428/76; księga inwentarzowa nr inw. KZA-3, nr inw. KZA-7953; Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 49 (jako stanowisko G); Macewicz K., Wuszkhan S., 1972, s. 89 (jako stanowisko G).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-428/76.

3. Babice, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 25;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°10' 29.33" - E:17°54'01.25";

Znaleziska: podczas badań w 1969 r. znaleziono fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-427/76; księga inwentarzowa nr inw. KZA-14a,b,c, nr inw. KZA-7956;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 49 (jako stanowisko H); Macewicz K., Wuszkhan S., 1972, s. 89 (jako stanowisko H).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-427/76.

4. Baborów, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 6;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°09' 04.34" - E:17°59'30.63"; dawna piaskownia Fessera;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Baborów; MŚO teczka *Bauerwitz*, stanowisko oznaczone było cyframi 6 i 7.

5. Baborów, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 22;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne dokonane w latach 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Baborów;

Literatura: AB, 1930/1, s. 15; AB, 1933/3, s. 58.

6. Baborów, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 23;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: w archiwum są dwie notatki o grobach lateńskich szkieletowych i ciałopalnym; Historia badań: znalezisko luźne dokonane w latach 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Baborów;

Literatura: AB, 1933/1, s. 7; AB, 1933/1, s. 21; Woźniak Z., 1970, s. 293.

7. Baborów, gmina Baborów, woj. opolskie, stanowisko 55;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°09' 08.00" - E:18°00'52.10";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7853.

8. Baborów-Jaroniów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 75**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: na południowy - zachód od miasta, w części zwanej Jaroniów; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: w 1929 r. znaleziono 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego dekorowany poziomym pasmem łuków stempelkowych;

Historia badań: znalezisko luźne w 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Baborów - Jaroniów;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 294.

9. Bernacice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09'03.33" - E:17°53'09.25";

Znaleziska: podczas badań w 1969 r. znaleziono kilkaset fragmentów naczyń m.in. z okresu lateńskiego; podczas badań AZP znaleziono 6 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-279/70; księga inwentarzowa nr inw. KZA-18a-g, nr inw. KZA-7940;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 50 (jako stanowisko D); Macewicz K., Wuszkán S., 1972, s. 90 (jako stanowisko D).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-279/70.

10. Biedrzychowice, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 32**;

AZP obszar nr 96-37, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jarosław Radkiewicz;

Lokalizacja: N:50°20'08.30" - E:17°56'43.83"; rozległe stanowisko zagrożone zabudową;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-764/87; księga inwentarzowa nr inw. KZA-2398.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-764/87.

11. Bierawa, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 19**;

AZP obszar nr 97-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: pole rolnika Kolby, na zachód od punktu wys. 178,3; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia zdobionego ornamentem grzebykowym (grube dno z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1938 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bierawa; MŚO,teczka *Reigersfeld*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-1272;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 294.

12. Bierawa, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 97-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: tzw. cmentarz szwedzki przy drodze do Koźla; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: w zbiorach rektora Korutha z Zabrze znajdowały się trzy srebrne monety celtyckie, przekazane do MGB;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 20. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bierawa; MŚO,teczka *Reigersfeld*; MGB księga inwentarzowa nr inw. 352-354:27;

Literatura: Woźniak Z., 1967, s. 215, 227; Woźniak Z., 1970, s. 294.

13. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°05'23.89" - E:17°46'24.60"; na północny - wschód od wsi, na wschód od wyniesienia 381,7 *Lehrbaumberg*;

Znaleziska: w 1929 r. m.in. znaleziono 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu zgrubiały brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bliszczycze; MŚO,teczka *Bleischwitz*, nr inw. 33:80;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 153; Woźniak Z., 1970, s. 294, tabl. XXV 9.

14. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°05'27.70" - E:17°46'29.70";

Znaleziska: w 1938 r. m.in. znaleziono 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu zdobiony grzebykowo) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe w 1938 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bliszczycze; MŚO,teczka *Bleischwitz*, nr inw. 38:414; MG nr inw. B:74:53, B:153:53, B:164:53;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 153; Woźniak Z., 1970, s. 294, tabl. XXV 9).

15. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°04'36.77" - E:17°45'35.40"; ogród i pole rolnika Josefa Grëtschela;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znalezione w latach 30. XX w.;
Historia badań: znaleziska luźne z lat 1934-1935; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bliszczycze; MŚO teczka *Bleischwitz*, s. 10,24, księga inwentarzowa t. III.

16. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°04'12.15" - E:17°45'56.46"; po zachodniej stronie drogi z Bliszczyc do Branicy, na północny-zachód od danego punktu wys. 302,6;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1938 r.;
Historia badań: znaleziska luźne z 1938 r. wg inf. archiwalnej F. Ullricha nauczyciel Werner znalazł fragmenty naczyń na polu F. Heidricha; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Bliszczycze; MŚO teczka *Bleischwitz*.

17. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 39**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°05'31.86" - E:17°44'02.34";
Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

18. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 41**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°05'36.57" - E:17°44'24.84";
Znaleziska: 9 fragmentów naczyń (w tym 3 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

19. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°05'39.27" - E:17°44'34.30";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

20. Bliszczycze, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 49**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°05'01.09" - E:17°45'08.24";
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń z dużą domieszką miki (w tym 1 wtórnie przepalony) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

21. Błaziejowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: na wschodnim i północnym stoku wzgórza nad strumykiem, miejsce zwane „Obora”; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: liczne fragmenty naczyń (w tym zgrubiałych brzegów zdobionych grzebykowo oraz z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska luźne i badania powierzchniowe Ernsta i G. Raschke w latach 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Błaziejowice; MŚO teczka *Blaseowitz*, księga inwentarzowa R.31:278, 389, 32:120, 193, 271, 34:235;
Literatura: AB, 1932, 7, s. 36, 64; AB, 1933, 8, s. 19; Woźniak Z., 1970, s. 294-295, tabl. XXV i XXVI).

22. Błaziejowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 21**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°11'10.27" - E:18°11'05.33";
Znaleziska: 12 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5395.

23. Błaziejowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°11'07.60" - E:18°10'50.63";
Znaleziska: 18 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP Błaziejowice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5399.

24. Boboluski, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°00'57.93" - E:17°48'19.46"; podmokła łąka nad Opawą na południowy-wschód od wsi,

na wschód od zabudowań młyna, po południowej stronie punktu wys. 280,5;
Znaleziska: wg inf. archiwalnych O. Hanskiego z 1932 r., G. Raschkego z 1935 r. oraz F. Urlicha z 1938 r. otrzymywali oni fragmenty ceramiki (w tym z domieszką grafitu) od mieszkańców wsi; z badań AZP - 15 fragmentów naczyń ręcznie robionych (w tym 3 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Boboluszki, księga inwentarzowa KZA; MŚO teczka *Boblowitz* nr inw. 35:181, 37:378;
Literatura: AB, 1929, 2, s. 82; AB, 1935, 6, s. 153; Woźniak Z., 1970, s. 295, tabl. XXVI 8).

25. Bogdanowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 44.89" - E:17°49'10.89";
Znaleziska: 1 grafitowy fragment naczynia z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7692.

26. Bogdanowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 36**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 13.45" - E:17°49'18.13";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe K. Spychała 1988 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Bogdanowice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3182 (jako stanowisko Z1); księga inwentarzowa nr inw. KZA-7702;
Literatura: Spychała K., 1991, s. 164 (jako stanowisko Z1).

27. Bogdanowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 20.60" - E:17°50'14.84";
Znaleziska: 12 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-436/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-60 (jako Bogdanowice R); księga inwentarzowa nr inw. KZA-7715;
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 52 (jako stanowisko R); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 91 (jako stanowisko R).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-436/77.

28. Bogdanowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 44**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 23.85" - E:17°50'40.11";
Znaleziska: 15 fragmentów naczyń i przęślik gliniany z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-286/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-55 (jako stanowisko J); księga inwentarzowa nr inw. KZA-7799;
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 51 (jako stanowisko J); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 90 (jako stanowisko J).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-286/70.

29. Boguchwałów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: przy drodze do dawnego młyna *Hoken-Mühle* (przy przysiółku Wierzbno nad potokiem Złotnik), na polu K. Steyera (za zabudowaniami); próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu, zgrubiały brzeg) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska luźne w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Boguchwałów; MŚO teczka *Hohndorf*, księga inwentarzowa 37:367;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295.

30. Boguchwałów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 21**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: na południe od wsi, po lewej stronie drogi do Suchej Psiny; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska luźne w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Boguchwałów; MŚO teczka *Hohndorf*;
Literatura: Jahn M., 1931, s. 153; Woźniak Z., 1970, s. 295.

31. Boguchwałów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 32**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 03.50" - E:17°54'16.94";
Znaleziska: kilkadziesiąt fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-895/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-90 (jako stanowisko F);
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 54 (jako stanowisko F); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 91 (jako stanowisko F).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-895/90.

32. Boguchwałów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 38**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09' 14.85" - E:17°54'35.22";

Znaleziska: kilkadziesiąt fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-893/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-75a-c (jako stanowisko E);

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 53-54 (jako stanowisko E); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 91 (jako stanowisko E).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-893/90.

33. Boguchwałów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 50**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09' 18.72" - E:17°55'03.54";

Znaleziska: kilkanaście fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-894/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-92 (jako stanowisko H);

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 54 (jako stanowisko H); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 91 (jako stanowisko H).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-894/90.

34. Bojanów, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 32**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°02' 09.43" - E:18°09'14.00";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/358/98.

35. Bojanów, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°01' 30.64" - E:18°10'29.57";

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/368/98.

36. Borucin, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: piaskownia na wzniesieniu nad bagiennym terenem, na południowy - zachód od punktu 203.8, przy przecięciu dróg; na północ od skrzyżowania dróg Bojanów - Borucin i Borucin-Bolesław; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1930 r.; powierzchniowe ks. F. Pawlar w 1940 r.; powierzchniowe B. Ginter w 1963 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Borucin; MR teczka *Streitkirch*, zbiór nr inw. MR/A/48/1-2.

37. Borucin, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 19**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°00' 10.70" - E:18°08'10.80";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/389/98.

38. Borucin, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 29**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°00' 48.79" - E:18°10'13.53";

Znaleziska: 7 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/399/98.

39. Borucin, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 63**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: prawdopodobnie na północny-wschód od wsi, na terenie bagiennym; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment szklanej bransolety (profilowana z niebieskiego szkła) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1930 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Borucin; MR teczka *Streitkirch*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295, tabl. XXVI/20.

40. Braciszów, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 100-35, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: pole H. Wilmanna położone przy moście zlokalizowanym po północnej stronie drogi gruntowej z Braciszowa do Pietrowic prowadzącej do wiatraka; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: w MŚO złożone są zabytki m.in. fragmenty naczyń z okresu lateńskiego nr inw. MŚO-A-N-578/1-3;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Braciszów; MŚO, teczka *Bratsch*, księga inwentarzowa t. III.

41. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°03'17.76" - E:17°46'41.18"; wybierzysko po dawnej cegielni Otzipka;
Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) znaleziony w 1925 r.; z badań AZP 6 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-866/89, księga inwentarzowa KZA; MŚO, teczka *Branitz*, księga inwentarzowa t. III;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295-296.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-866/89.

42. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 102-36, badania w 2014 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: N:50°03'13.24" - E:17°47'37.23"; obszar szpitala psychiatrycznego;
Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1929 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-867/89, księga inwentarzowa KZA; MŚO, teczka *Branitz*, księga inwentarzowa t. III;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-867/89.

43. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°03'07.68" - E:17°46'43.57";
Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) znaleziony w 1925 r.; z badań AZP 6 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe K. Spychała w 1988 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Branice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3184; MŚO, teczka *Branitz*, szkic lokalizacyjny;
Literatura: Spychała K., 1991, s. 164-165.

44. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 102-36, badania w 2014 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: N:50°02'56.77" - E:17°47'00.52"; „Niwa” – na zachodnim krańcu wsi, na zachód od cmentarza

ewangelickiego;
Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe w latach 1930-1931; powierzchniowe K. Spychała w 1988 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Branice, księga inwentarzowa; MŚO, teczka *Branitz*, księga inwentarzowa t. III;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295; Spychała K., 1991, s. 165.

45. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 103-35, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°03'07.68" - E:17°46'43.57";
Znaleziska: fragmenty naczyń znalezionych w 1927 r.; z badań AZP 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1927 r. wg inf. archiwalnej nauczyciela J. Schmelza odkryto fragmenty naczyń (zaginęły); powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Branice, księga inwentarzowa KZA; MŚO, teczka *Branitz*, szkic lokalizacyjny s. 24-24a.

46. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°03'52.20" - E:17°34'43.11";
Znaleziska: fragmenty naczyń znalezionych w latach 1930-1938 r. m.in. z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w., wg inf. archiwalnej F. Oehlhorn a i O. Hanskego na polu znajdowano fragmenty naczyń pradziejowych i z okresu lateńskiego; powierzchniowe A. Kudła w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Branice i A-210/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-79; MŚO teczka *Branitz*, księga inwentarzowa t. III nr inw. MŚO-A-N-016/1-53;
Literatura: Kudła A., 1968, s. 54-55.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-210/70.

47. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 102-36; stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji; pole rolnika Semmlera;
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe w 1933 r.;
Archiwum: WUOZ Opole, teczka Branice; MŚO, teczka *Branitz*;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 295.

48. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 30**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°03'57.47" - E:17°46'14.14";

Znaleziska: 13 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: inwentaryzacyjne M. Krawczyk w 2002 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole,teczka Branice (jako stanowisko L), księga inwentarzowa KZA; MŚO, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-255 (jako stanowisko L).

49. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 32**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°03'41.75" - E:17°46'34.64";

Znaleziska: 8 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

50. Branice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 34**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°04'03.77" - E:17°46'09.85";

Znaleziska: 12 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

51. Brzeźnica, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°09'02.04" - E:18°13'49.69";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Brzeźnica i A-399/75; MGB zbiory AZP;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 183 (jako stanowisko A).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. śląskiego nr A-399/75.

52. Budziska, gmina Kuźnia Raciborska, woj. śląskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'13.20" - E:18°16'17.98"; przy północno-zachodnim krańcu wsi;

weryfikacja negatywna, teren niedostępny do badań;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko dokonane przez rolników Makulik i Brzoska w latach 30. XX w. oraz przez

nauczyciela H. Wyschkona z Budzisk w 1940 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Budziska; MR teczka *Budzisk*, karty katalogowe, zbiory nr inw. A/II-97/1-3; KA UWr. – diapozytyw;

Literatura: AB 1934/5, s. 9; AB 1936/7, s. 232; AB 1941/1, s. 70; Woźniak Z., 1970, s. 296.

53. Ciermiećce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°06'50.65" - E:17°42'58.87";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

54. Ciężkowice, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 24**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'38.34" - E:18°07'55.62";

Znaleziska: 12 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. 5365.

55. Chróścielów, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 27**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°03'43.32" - E:17°53'38.94";

Znaleziska: kilkanaście fragmentów naczyń z okresu lateńskiego odkrytych w 1973 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Chróścielów, księga inwentarzowa nr inw. KZA-82 (jako stanowisko F);

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 185 (jako stanowisko F).

56. Cisek, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°16'23.42" - E:18°12'38.88"; wzgórze wśród łąk na wschód od kolonii Olszowa, na południe od wsi;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe W. Wieczorek w latach 30. XX w.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-196/68, księga inwentarzowa nr KZA-143, KZA-3402; MŚO, teczka *Czissek*, księga inwentarzowa t. III, nr inw. MŚO-A-N-108; MGB teczka Cisek; KA UWr. – diapozytyw;

Literatura: Bagniewski Z., 1968, s. 89-90; Woźniak Z., 1970, s. 296.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-196/68.

57. Cisek, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 97-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: N:50°17'07.13" - E:18°11'59.64"; tzw. „za stodołą rolnika Borusa”;

Znaleziska: liczne fragmenty naczyń pradziejowych zebrane przez uczniów w 1934 r.; 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1934 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Cisek, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5726; MŚO, teczka *Czissek*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-1295.

58. Cisek, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 97-40, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkani;

Lokalizacja: N:50°16'47.02" - E:18°11'07.34"; tzw. „piaskownia i pole Nikodema Cichonia”;

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; wykopaliskowe G. Raschke w 1939 r.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1968 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-199/68; MŚO, teczka *Czissek*, księga inwentarzowa t. III;

Literatura: Bagniewski Z., 1968, s. 89; Woźniak Z., 1970, s. 296.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-199/68.

59. Dobieszów, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 100-35, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°10'16.32" - E:17°43'13.31";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1971 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dobieszów, księga inwentarzowa nr inw. KZA-255 (jako stanowisko B), nr inw. KZA-7070;

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkani S., 1975, s. 172 (jako stanowisko B).

60. Dzbańce, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: pole rolnika J. Schindlera; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: odkrycie przypadkowe 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzbańce; MŚO, teczka *Krug*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

61. Dzielnica, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'44.42" - E:18°13'20.28";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe i wykopaliskowe w latach 30. XX w.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1969 r. (jako stanowisko C); powierzchniowe B. Czerna w 1978 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-259/70, księga inwentarzowa nr KZA-189, KZA-1723, KZA-5311; MŚO, teczka *Dzielnitz*, księga inwentarzowa t. III; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Bagniewski Z., 1969a, s. 69-70; Woźniak Z. 1970, s. 297.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-259/70.

62. Dzielów, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: północno-zachodni kraniec wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: groby - cmentarzysko z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1913 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzielów; MŚO teczka *Eiglau*;

Literatura: Altschlesien, 1926/1, s. 40; Jahn M., 1931, s. 129, tab. V/5; AB, 1941, s. 241; Woźniak Z., 1970, s. 297, tabl. XVIII/9.

63. Dziergowice, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°14'51.97" - E:18°16'40.73"; w pobliżu źródła, na północny-zachód od wsi, na granicy łąk;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-922/91, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3380a,b; MŚO, teczka *Dziergowitz (Oderwalde)*, księga inwentarzowa t. III; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-922/91.

64. Dzierżkowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 104-36, badania w 2002 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'23.37" - E:17°50'44.86";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6772.

65. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°03' 10.83" - E:17°59'03.64";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne dokonane w 1937 r.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzierżysław (jako stanowisko C), księga inwentarzowa nr inw. KZA-259, 5903; MŚO teczka *Dirschel*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-634;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297; Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 188 (jako stanowisko C).

66. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na polu Bayera po wschodniej stronie „Buschgasse”; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzierżysław; MŚO teczka *Dirschel*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

67. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na polu Hugona w pobliżu „Buschgasse”; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1937 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzierżysław; MŚO teczka *Dirschel*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

68. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na polu Leo Lexa przy „Protzers Weide”; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1937 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Dzierżysław; MŚO teczka *Dirschel*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-642;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

69. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 51**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01' 55.55" - E:18°00'18.93";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego odkryty w 1958 r.;

Historia badań: powierzchniowe M. Gedl w 1958 r. (jako Rozumice); powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4567; IA UJ zbiór zabytków z badań (jako Rozumice);

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311 (jako Rozumice); Jaskanis D. (red.), 1989, s. 106-107 (jako Rozumice).

70. Dzierżysław, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 138**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°02' 20.74" - E:17°58'39.82";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (grafitowy) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6385.

71. Dzierżysławice, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 96-36, badania w 1994 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°19' 42.15" - E:17°48'50.07";

Znaleziska: 9 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: archiwalna informacja z 1992 r. od rolnika Pawła Lozora z Dzierżysławic; powierzchniowe AZP; wykopaliskowe M. Bednarek w 1997 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-1030/96, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3992;

Literatura: Bednarek M., 1998, s. 141-157.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-1030/96.

72. Głogówek, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 40**;

AZP obszar nr 96-36, badania w 1994 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°20' 02.70" - E:17°50'39.40";

Znaleziska: 7 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-1017/96, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4016.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-1017/96.

73. Głubczyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 29**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12' 57.60" - E:17°50'16.03";

Znaleziska: 19 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-74/2009, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6579.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-74/2009.

74. Głubczyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 34**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 24.90" - E:17°49'58.87";

Znaleziska: 11 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-75/2009, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6613.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-75/2009.

75. Głubczyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 35**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 14.22" - E:17°50'10.88";

Znaleziska: 11 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-76/2009, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6612.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-76/2009.

76. Głubczyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 36**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 13.63" - E:17°50'03.02";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-80/2009, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6570.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-80/2009.

77. Gołuszowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 99-35, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11' 38.42" - E:17°46'30.22";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkrytych w 1969 r.;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-271/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-223a,b (jako stanowisko A), nr inw. KZA-7006;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 55 (jako stanowisko A); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 92 (jako stanowisko A).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-271/70.

78. Gołuszowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 99-35, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11' 28.70" - E:17°45'38.41";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-437/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-229 (jako stanowisko C);

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 55 (jako stanowisko C); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 92 (jako stanowisko C).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-437/77.

79. Gołuszowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 99-35, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11' 49.21" - E:17°46'13.52";

Znaleziska: 18 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-272/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-225a-c (jako stanowisko D), nr inw. KZA-7020;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 56 (jako stanowisko D); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 92 (jako stanowisko D).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-272/70.

80. Gościęcín, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 97-38, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Gościęcín;

Literatura: AB, 1936/2, s. 65.

81. Gościęcín, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 97-38, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: 200 m na wschód od północnej części wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 8 fragmentów naczyń (z domieszką grafitu, w tym 1 zdobiona grzebykowo, 1 fragment brzegu, 2 fragmenty z naczyń toczonych „siwych”) z okresu lateńskiego (1 jama z paleniskiem);

Historia badań: wykopaliskowe O. Hanske w 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Gościęcín; MŚO teczka *Kostenthal*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297.

82. Grabówka, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grabówka; MŚO, teczka *Sackenhoyrn*.

83. Grabówka, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°16' 50.64" - E:18°16'41.46"; we wschodniej części wsi, przy drodze do Ortowic; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w 1928 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grabówka; MŚO, teczka *Sackenhoyrn*; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 297-298.

84. Grabówka, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 97-40; stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;

Lokalizacja: przy wschodniej granicy wsi;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w 1938 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, teczka Grabówka;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298.

85. Grabówka, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 98-40, stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;

Lokalizacja: na północny-wschód od stan. 6, na zachód? od granicy z Roszowickim Lasem;

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w 1928 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grabówka;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298.

86. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 39**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12' 02.43" - E:17°52'52.30";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grobniki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-269 (jako stanowisko „i”), nr inw. KZA-6621;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 58 (jako stanowisko „i”); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 93 (jako stanowisko „i”).

87. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 41**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12' 34.28" - E:17°52'11.79";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grobniki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-258 (jako stanowisko K), nr inw. KZA-6602;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 59 (jako stanowisko K); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 93 (jako stanowisko K).

88. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 43**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11' 54.77" - E:17°51'38.19";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grobniki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-258 (jako stanowisko N), nr inw. KZA-6602;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 59 (jako stanowisko N); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 93 (jako stanowisko N).

89. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 45**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11' 16.93" - E:17°51'22.07";

Znaleziska: 12 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-70/2009, księga inwentarzowa nr inw. KZA-278 (jako stanowisko R), nr inw. KZA-6636;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 59 (jako stanowisko R); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 93 (jako stanowisko R).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-70/2009.

90. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 46**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'28.54" - E:17°51'48.36";

Znaleziska: liczne fragmenty naczyń w 1969 r.; 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego w 2003 r.;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka nr A-422/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-2263 (jako stanowisko S), nr inw. KZA-6599;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 59 (jako stanowisko S); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 93 (jako stanowisko S).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-422/70.

91. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 53**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'07.10" - E:17°52'34.59";

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe K. Macewicz, K. Spychała w 1985 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grobniki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-2261 (jako stanowisko Z₂), nr inw. KZA-6615;

Literatura: Macewicz K., Spychała K., 1987-88, s.187 (jako stanowisko Z₂).

92. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 54**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'05.36" - E:17°52'25.36";

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe K. Macewicz, K. Spychała w 1985 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grobniki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-2253 (jako stanowisko Z₃), nr inw. KZA-6592;

Literatura: Macewicz K., Spychała K., 1987-88, s. 187 (jako stanowisko Z₃).

93. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 69**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'32.77" - E:17°52'22.03";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6590.

94. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 73**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'45.11" - E:17°51'38.09";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6591.

95. Grobniki, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 74**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'46.09" - E:17°51'42.87";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6600.

96. Grudynia Mała, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 98-37, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: we wsi w ogrodzie Sojki; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1896 r. i z 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grudynia Mała; MŚO teczka *Klein Grauden*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-1363;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298.

97. Grudynia Mała, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 98-37, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: na zachód od wsi, na stoku nad strumykiem; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Fuhrmanna w 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grudynia Mała; MŚO teczka *Klein Grauden*, księga inwent-

rzowa nr inw. MŚO-A-N-130/1,2;

Literatura: AB, 1935/10, s. 46; Woźniak Z., 1970, s. 298.

98. Grudynia Mała, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 98-37, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: we wschodniej części wsi, na niewielkim stoku na południe od folwarku; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grudynia Mała; MŚO teczka *Klein Grauden*;

Literatura: AB, 1935/10, s. 151; Woźniak Z., 1970, s. 298.

99. Grudynia Mała, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 20**;

AZP obszar nr 98-37, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Wiesław Piszczalowski;

Lokalizacja: N:50°14'51.65" - E:17°57'22.03";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1625.

100. Grudynia Wielka, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 98-37, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkan;

Lokalizacja: pole za parkiem dworskim, po wschodniej stronie centrum wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grudynia Wielka; MŚO teczka *Gross Grauden*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-132;

Literatura: AB, 1934/9, s. 37; Woźniak Z., 1970, s. 298.

101. Grzegorzowice, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: na północ od wsi, na południowy zachód od drogi do Sławikowa, pole rolnika Figury obok punktu 235,0; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne w 1933 r.; ratownicze Ullrich, A. Müller w 1939 r. powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MR teczka *Gregorsdorf*, zbiory nr inw. MR-A-II/74/1-23, 25-28, 34,

MR-A-II/75/1, MR-A-II/75/78.

102. Grzegorzowice, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: na północ od wsi, na terenie byłego obozu R.A.D.; (Reichsarbeitsdienst - RAD; niem. *Sluzba Pracy Rzeszy*); próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment brzegu naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: wykopaliskowe H. Kurtza, A. Müllera w 1939 r. powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MR teczka *Gregorsdorf*, zbiory nr inw. MR-A-II/74/32, 33, 35, MR-A-II/73;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298.

103. Grzegorzowice, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: w ogrodzie Gansa lub Jana Jenisa koło drogi do Ciechowic; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: znalezisko luźne w 1942 r. powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MR teczka *Gregorsdorf*, zbiory nr inw. MR-A-II/75/3-6, MR-A-II/76/1-2;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298.

104. Grzędzin, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'32.62" - E:18°06'40.43";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znaleziono w 1973 r.;

Historia badań: powierzchniowe K. Bykowski, J. Burdukiewicz w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grzędzin, księga inwentarzowa nr inw. KZA-247 (jako stanowisko A);

Literatura: Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 190 (jako stanowisko A).

105. Grzędzin, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'09.38" - E:18°07'28.94";

Znaleziska: 19 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe K. Bykowski, J. Burdukiewicz w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Grzędzin, księga inwentarzowa nr inw. KZA-282 (jako stanowisko C), nr inw. KZA-5403;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 190 (jako stanowisko C).

106. Grzędzin, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'13.43" - E:18°07'11.91";

Znaleziska: 18 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5372.

107. Jabłonka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'19.94" - E:17°53'22.54";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znalezione w 1972 r.; 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego z badań AZP;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczką Jabłonka, księga inwentarzowa nr inw. KZA-261 (jako stanowisko A), nr inw. KZA-6369;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1975, s. 174 (jako stanowisko A).

108. Jakubowice, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 98-37, stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;

Kierownik badań:

Lokalizacja: pole po zachodniej stronie wsi Grudynia Wielka, niedaleko kościoła;

Znaleziska: duża ilość fragmentów naczyń (w tym z domieszką grafitu i ze zgrubiałymi brzegami) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w 1935 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, teczką Jakubowice;

Literatura: AB, 1934/9, s. 37; Woźniak Z., 1970, s. 298.

108a. Kazimierz, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 31**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Andrzej Dwilewicz;

Lokalizacja: N:50°18'02.67" - E:17°53'33.38";

Znaleziska: fragmenty naczyń z późnego okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczką Kazimierz, A-442/77 (jako stanowisko F); księga inwentarzowa nr inw. KZA-307;

Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 65-66 (jako stanowisko F).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-442/77.

109. Kędzierzyn-Koźle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 96-39, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Wiesław Piszczatowski;

Lokalizacja: N:50°20'17.64" - E:18°10'18.15"; obręb Kłodnicy;

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1375.

110. Kędzierzyn-Koźle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 77**;

AZP obszar nr 96-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji; obręb Kuźniczka;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe w okresie międzywojennym; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczką miejscowości.

111. Kędzierzyn-Koźle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 82**;

AZP obszar nr 96-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji; obręb Lenartowice;

Znaleziska: 19 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski, K. Bykowski, J. Burdukiewicz w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-422 (jako Lenartowice stanowisko B);

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 196, poz. 153 (jako Lenartowice stanowisko B).

112. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'24.74" - E:17°59'52.61";

Znaleziska: groby z okresu lateńskiego;

Historia badań: wykopaliskowe G. Raschke w latach 1930-1942; wykopaliskowe M. Gedl w latach 1956-1983; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczką Kietrz i A-35/65; MŚO teczką *Katscher*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-672/1-5; IA UJ zbiór zabytków z badań;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 298; Gedl M., 1978, s. 9-72; Gedl M., 1985, s. 50-60 (tam dalsza literatura); Jaskanis D. (red.), 1989, s. 31-32; Bednarek M., 2007, s. 303n.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-35/65.

113. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'55.81" - E:17°59'48.90"; obecnie teren stadionu;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: wykopaliskowe G. Raschke w 1933 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz; MŚO teczka *Katscher*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-034/1-116;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 299.

114. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 19**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05'00.39" - E:17°59'42.55"; teren przy dawnej cegielni Meissnera, obecnie teren częściowo zabudowany wzdłuż ul. Górskiej (daw. część Kietrza – *Katscher-Ehrenberg*) a ul. Raciborską (daw. część Kietrza – *Katscher-Langenu*);

Znaleziska: odkryto 4 (?) groby szkieletowe wraz z wyposażeniem z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe wykopaliskowe R. Stöckel w latach 1877-1883, 1889-1890; wykopaliskowe G. Raschke w 1932 r.; powierzchniowe AZP; teren niedostępny do przeprowadzenia prospekcji terenowej;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz; MŚO teczka *Katscher*;

Literatura: Seger H., 1896, s. 412n; Jahn M., 1931, s. 70-72, s. 151n, ryc. 21:1-2, 30; AB, 1933, s. 21; Woźniak Z., 1960, s. 135n; Woźniak Z., 1970, s. 299, tabl. XVIII/3-4 (jako Kietrz-Łęgi stanowisko 1).

115. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'40.20" - E:18°01'07.66";

Znaleziska: obiekty osadnicze, fragmenty naczyń z okresu lateńskiego z lat. 70. XX w.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r.; powierzchniowe M. Parczewski w 1975 r.; wykopaliskowe w latach 1978-1986 prowadzili W. Blajer, K. Macewicz, K. Spychała, S. Wuszkan, S. Łęczycki, J. Romanow, R. Piwko; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz i A-654/84, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4371; MŚO księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-126;

Literatura: Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 190 (jako Kietrz stanowisko D).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-654/84.

116. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'26.49" - E:18°01'37.90";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego; podczas badań AZP znaleziono 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r. (jako stanowisko E); powierzchniowe M. Parczewski w 1975 r. (jako stanowisko D); powierzchniowe W. Blajer w 1979 r. (jako stanowisko Z); powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4360, 338, 1760-1761, 1766;

Literatura: Wuszkan S., 1981, s. 114 (jako stanowisko Z).

117. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 72**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'38.72" - E:18°01'35.52";

Znaleziska: 9 fragmentów naczyń (w tym 3 z domieszką grafitu i 3 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe M. Parczewski w 1975 r.; nadzór archeologiczny w latach 1985-1987; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4340;

118. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 77**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05'19.70" - E:17°58'42.07";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znalezionych w 1973 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r.; wykopaliskowe B. Czerska, R. Piwko w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5948.

119. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 78**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'06.60" - E:17°58'52.08";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znalezione w 1973 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-339 (jako stanowisko M), KZA-5946;

Literatura: Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 191 (jako stanowisko M).

120. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 126**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: przy drodze do wsi Księżę Pole; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: przęślik z domieszką grafitu wykonany z fragmentu naczynia z okresu lateńskiego (zaginął) odkryty w 1926 r.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1926 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kietrz;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 299.

121. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 153**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1998 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05' 31.32" - E:18°00'17.40";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe M. Gedl w 1998 r.;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5173.

122. Kietrz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 164**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05' 36.10" - E:17°58'46.58";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg toczony) z okresu lateńskiego?;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7451.

123. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: N:50°18' 42.35" - E:17°49'00.28"; na polu rolnika Hampfa leżącym na południe od wzgórza cmentarnego;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1939 r.; archiwalna informacja G. Raschkego o badaniach powierzchniowych w latach 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino; MŚO teczka *Kleine Gläsen*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-687/1-4; WAP teczka *Gläsen* nr 720;
Literatura: AB, 1939/3, s. 123.

124. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: na polu rolnika von Eicke; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: 22 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1926 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino; MŚO teczka *Kleine Gläsen*; WAP teczka *Gläsen* nr 720.

125. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: na północ od wsi, na terasie Osobłogi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej

w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń z późnego okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1924 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino;
Literatura: Altschlesien, t. II, z.1, s. 66; Jahn M., Leipzig, 1931, s. 150; Woźniak Z., 1970, s. 299.

125a. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: N:50°18' 31.45" - E:17°48'04.89";
Znaleziska: fragmenty naczyń z późnego okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski, G. Domański w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino, A-948/92 (jako stanowisko B); księga inwentarzowa nr inw. KZA-3545;
Literatura: Bagniewski Z., Domański G., 1969, s. 67 (jako stanowisko B); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 94, poz. 76 (jako stanowisko B).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-948/92.

126. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 24**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: N:50°18' 16.91" - E:17°47'41.84";
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino, księga inwentarzowa nr inw. KZA-444 (jako stanowisko C);
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 67 (jako stanowisko C); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 94 (jako stanowisko C).

127. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: N:50°18' 10.34" - E:17°47'27.96";
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino, księga inwentarzowa nr inw. KZA-512 (jako stanowisko D);
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 67-68 (jako stanowisko D); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 94 (jako stanowisko D).

128. Klisino, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 30**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°18'37.75" - E:17°48'51.16";

Znaleziska: 11 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Richthofen w 1925 i 1926 r.; powierzchniowe G. Raschke w 1939 r.;

powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Klisino i A-943/92, księga inwentarzowa nr inw. KZA-438 (jako Klisinko stanowisko C), nr inw. KZA-3546; MŚO teczka *Kleine Gläsen*; WAP teczka *Gläsen* nr 720;

Literatura: AB, 1939/3, s. 123; Woźniak Z., 1970, s. 299-300;

Bagniewski Z., 1969, s. 67 (jako Klisinko stanowisko C); Macewicz K., Wuszkán S., 1972, s. 94 (jako Klisinko stanowisko C).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-943/92.

129. Kobylice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 97-39, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkán;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z 1932 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kobylice; MŚO teczka *Kobelwitz*, księga inwentarzowa dawny nr inw. 32:78.

130. Kornice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°05'25.87" - E:18°05'52.88";

Znaleziska: grób szkieletowy, fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe w okresie międzywojennym; powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1967 r.; wykopaliskowe J. Chochorowski w latach 1976-78; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Kornice i A-95/68 (jako stanowisko B); MR nr inw. 41:16; IA UJ zbiory;

Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1967, s. 41 (jako stanowisko B); Macewicz K., 1970, s. 224 (jako stanowisko B); Chochorowski J., 1986, s. 97-103;

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. śląskiego nr A-95/68.

131. Kornice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 101-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°05'59.53" - E:18°05'27.96";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkryte w 1974 r.;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków i A-416/75 (jako stanowisko Maków C); MGB zbiory AZP;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 201 (jako stanowisko Maków C).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. śląskiego nr A-416/75.

132. Koza, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°11'05.36" - E:18°03'56.12";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7852.

133. Kozłówki, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05'33.44" - E:17°58'23.22";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego znalezione w latach 30. i 40. XX w.;

Historia badań: luźne odkrycia w latach 1926-1941; sondażowe K. Spychała w 1977 r.; powierzchniowe K. Spychała 1990 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kozłówki, księga inwentarzowa nr inw. KZA-181, KZA-345 (jako stanowisko A);

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 300.

134. Kozłówki, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'07.86" - E:17°57'14.06"; piaskownia koło folwarku Konstanzenhof (obecnie ruiny);

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1926 r.;

Historia badań: znalezisko luźne O. Hanske w 1926 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Kozłówki; MŚO teczka *Kösling*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 300 (jako Kozłówki stanowisko 1).

135. Krasne Pole, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 101-34, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°07'13.82" - E:17°38'58.96";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

136. Krowiarki, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°08'18.46" - E:18°04'46.36";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w. i w 1967 r.;

Historia badań: powierzchniowe w latach 1933-1937; powierzchniowe A. Kudła w 1966 r.; powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1967 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Krowiarki i nr Kl-II/680/a/A-96/68 (jako stanowisko A); MGB zbiory AZP nr inw. MGB/AZP/7/99; MR teczka *Preussisch Krawarn*, zbiory;

137. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°01'36.75" - E:18°07'04.21";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: powierzchniowe w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Krzanowice A-1333; MGB zbiór nr inw. B.643:58; MR teczka *Kranstädt*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 300.

138. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 36**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°02'16.35" - E:18°07'44.73";

Znaleziska: 21 fragmentów naczyń (w tym 15 z domieszką grafitu i 4 „siwe”) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/263/98.

139. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 58**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°01'38.76" - E:18°06'40.90";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/285/98.

140. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 79**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°00'22.83" - E:18°06'52.14";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/306/98.

141. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 118**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°00'22.31" - E:18°07'59.03";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/345/98.

142. Krzanowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 119**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°00'15.39" - E:18°07'50.11";

Znaleziska: 13 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiór nr inw. MGB/AZP/346/98.

143. Krzyżanowice, gmina Krzyżanowice, woj. śląskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 104-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Mirosław Furmanek;

Lokalizacja: N:49°59'04.10" - E:18°16'36.24";

Znaleziska: 19 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Krzyżanowice.

144. Krzyżkowice, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 97-34, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Karol Bykowski;

Lokalizacja: około 400 m na północ od wsi tuż przy drodze do Skrzypca; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: znalezisko luźne z 1928 r.: A. Maruschke przekazał zabytek do Muzeum w Raciborzu (dawny nr inw. R:1921:28); powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Krzyżkowice; Muzeum w Prudniku (jako stanowisko Krzyżkowice 4), karta katalogowa, księga inwentarzowa;

Literatura: Maruschke A., 1928, s. 43.

145. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 100-35, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°10'03.55" - E:17°46'54.08";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego odkryty w 1968 r.;

Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-459/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-397 (jako stanowisko K);
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z. 1968, s. 72-73 (jako stanowisko K).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-459/77.

146. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°10' 22.12" - E:17°47'30.57";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1968 r.;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-451/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-385 (jako stanowisko E), nr inw. KZA-7722;
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 71 (jako stanowisko E).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-451/77.

147. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°10' 39.51" - E:17°47'39.74";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego (z domieszką grafitu) odkryte w 1968 r.;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-441/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-394 (jako stanowisko L);
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 73 (jako stanowisko L).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-441/77.

148. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°10' 34.22" - E:17°48'07.76";
Znaleziska: fragmenty bransolety szklanej koloru niebieskiego zdobioną żółtą linią z okresu lateńskiego odkryte w 1968 r.;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-233/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-383 (jako stanowisko A);
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 70 (jako stanowisko A).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-233/70.

149. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09' 53.93" - E:17°47'31.15";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7728.

150. Krzyżowice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°10' 19.50" - E:17°47'17.16";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 brzeg fasetowany) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Krzyżowice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-384 (jako stanowisko G), nr inw. KZA-7724;
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 71-72 (jako stanowisko G).

151. Księżę Pole, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1998 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°07' 36.10" - E:17°59'10.99"; żwirownia nad rzeką Troją (obecnie teren zalesiony);
Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego odkryty w latach 30. XX w.;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 1932-1933; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Knispel*;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 300.

152. Księżę Pole, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 38**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°06' 44.57" - E:17°58'09.44";
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP w 2002 r.;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7254.

153. Księżę Pole, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 40**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°06' 58.57" - E:17°58'03.54";
Znaleziska: 7 fragmentów naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego (?);
Historia badań: powierzchniowe AZP w 2002 r.;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7258.

154. Kuźnia Raciborska, gmina Kuźnia Raciborska, woj. śląskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 99-41, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne w 1905 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Katowice, karta AZP; MR teczka *Ratiborhammer*.

155. Leśnik, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 95-36, badania w 1986 r.;
Kierownik badań: Karol Bykowski;
Lokalizacja: przy drodze do Głogówka w zachodnim kącie wsi (tzw. *Pauliner Wiese*), na stoku starego koryta rzeki Osobłogi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne G. Raschkego z 1938 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Hegerswalde*; Muzeum w Prudniku karta katalogowa, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/106;
Literatura: AB, 1938, s. 199; Szadkowska L., 1978, s. 33; Bykowski K., 1989, s. 171.

156. Lewice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko nr 6**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: N:50°06'06.81" - E:17°48'06.63";
Znaleziska: w latach 1968 i 1981 znaleziono fragmenty naczyń m.in. z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski i S. Pazda w 1968 r., powierzchniowe W. Blajer w 1981 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, stanowisko oznaczone było literami N i O we wsi Lewice;
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 77 (jako Lewice stanowisko N).

157. Lewice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 31**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°06'30.60" - E:17°46'22.24"; na północny-wschód od „Plaffen Lehne”, na wschód od poziomic 320;
Znaleziska: z badań AZP 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: wg inf. archiwalnej G. Raschkego znalezisko luźne nauczyciela Hoffrichtera z 1931 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Lewice, księga inwentarzowa KZA; MŚO teczka *Lowitz*.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-150/2012.

158. Ligota Książęca, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;
Lokalizacja: N:50°09'19.43" - E:18°14'01.82";
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1975 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Ligota Książęca; MGB zbiory AZP;
Literatura: Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 197 (jako stanowisko B).

159. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: na polu rolnika Patrona, około 200-300 m na wschód od stawu wiejskiego; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 20. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Ligota Mała; MŚO teczka *Klein Ellguth*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-174;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 300-301.

160. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: obok pola dworskiego, na polu rolnika Pupy, koło łąk; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: 9 fragmentów naczyń (9 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Klein Ellguth*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-176/1-16;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301.

161. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: na polu rolnika F. Jahna obok domu; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1930 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Klein Ellguth*, księga inwentarzowa nr inw. R.30:720;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301.

162. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1930 r. przekazane G. Raschkemu przez nauczyciela Vespera; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Klein Ellguth*.

163. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 20**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: na polu obok domu rolnika Wolleka; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1929 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Klein Ellguth*, księga inwentarzowa nr inw. R.30:717;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301 (jako stanowisko 7).

164. Ligota Mała, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°13'55.19" - E:18°05'51.83";
Znaleziska: 21 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5344.

165. Ligota Wielka, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 98-38, badania w 1982 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°16'37.98" - E:18°03'04.69"; na północny-wschód od wsi, przy drodze polnej, wzniesienie 211, 4 na południe od wzniesienia 208,8;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 20. XX w. dokonane podczas osuszania pól; wykopaliskowe Hausche'go w 1931 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP teczka Ligota Wielka; MŚO teczka *Ellguth Gross*, księga inwentarzowa; Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu nr inw. 3348;
Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 301.

166. Lisięcice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 98-36, badania w 1996 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w. dokonane na polu Heine i Franzke; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Leisnitz*, księga inwentarzowa t. III;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301.

167. Lisięcice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 98-36, badania w 1996 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: pola rolników Aloisa, Schimlera, Findlera i położone obok; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Leisnitz*, księga inwentarzowa t. III nr inw. MŚO-A-N-712/3,4;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301.

168. Lisięcice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 98-36, badania w 1996 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 1934 i 1939; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Leisnitz*, księga inwentarzowa t. III nr inw. MŚO-A-N-713/1-7;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301.

169. Lisięcice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 98-36, badania w 1996 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: pole rolnika Juliusa Friede; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1937 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Lisięcice; MŚO teczka *Leisnitz*, księga inwentarzowa t. III nr inw. MŚO-A-N-715/2;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 301-302.

170. Lisięcice, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 98-36, badania w 1996 r.;
Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;
Lokalizacja: na południowy - zachód od punktu 230,2; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1935 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Lisięcice; MŚO teczka *Leisnitz*, księga inwentarzowa t. III nr inw. MŚO-A-N-724/1,2;

Literatura: AB, 1938, s. 36; Woźniak Z., 1970, s. 302.

171. Lubieszów, gmina Bierawa, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°15' 19.83" - E:18°16'17.36";

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. v. Richthofena w 1928 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Lubieszów, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3394; MŚO, teczka

Libischau, księga inwentarzowa t. III, nr inw. MŚO-A-N-190; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302, tabl. XXVI/15.

172. Lubotyń, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 32**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°03' 59.61" - E:17°57'57.40";

Znaleziska: 11 fragmentów naczyń (w tym 1 brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5733.

173. Lubotyń, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 49**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°03' 15.82" - E:17°56'22.11";

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym 2 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5793.

174. Lubotyń, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 50**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°02' 52.49" - E:17°57'07.34";

Znaleziska: 244 fragmenty naczyń (w tym 16 brzegów) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP; M. Bednarek w latach 2010-2013 prowadził inspekcje z ramienia

Urzędu Konserwatorskiego w Opolu stwierdzając na powierzchni nieliczne ułamki naczyń grafitowych;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5797.

175. Ludmierzyce, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01' 39.66" - E:17°55'00.49";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu), 1 fragment naczynia wykonanego przy użyciu koła garncarskiego z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6389.

176. Ludmierzyce, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01' 48.82" - E:17°54'59.22";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6398.

177. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 10.87" - E:18°11'05.27";

Znaleziska: fragment zgrubiałego brzegu naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkrytego w 1928 r.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1928 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany; KA UW. diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302.

178. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 15.57" - E:18°12'10.69";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu w tym 1 zdobiona grzebykowo) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 1927 i 1937; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5307; MŚO teczka

„Powiat Koźle”, księga inwentarzowa nr inw. 2196:27; KA UW. diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302.

179. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13' 07.17" - E:18°12'22.85";

Znaleziska: 20 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w. nauczyciela Tittko; powierzchniowe AZP; wykopaliskowe

M. Bednarek w 2000 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5302; MŚO teczka „Powiat Koźle”; KA UW. diapozytyw z lokalizacją; MGB karta i księga inwentarzowa nr inw. B.488:58; Literatura: Jahn M., 1931, s. 153; Woźniak Z., 1970, s. 302, tab. XXVI, (tam dalsza literatura).

180. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'36.33" - E:18°11'59.88";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkryte w 1927 r.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1927 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany; KA UW. diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302.

181. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'42.63" - E:18°11'11.98";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego z lat 30. XX w.;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany; MŚO teczka „Powiat Koźle”, księga inwentarzowa nr inw. 31:271; KA UW. diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302.

182. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'13.62" - E:18°14'07.15";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1927 r.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1927 r.; powierzchniowe AZP; wykopaliskowe M. Bednarek w 1999 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany; MŚO teczka „Powiat Koźle”; KA UW. diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302.

183. Łany, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 24**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'13.90" - E:18°12'25.04";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe z lat 30. XX w.; powierzchniowe B. Czerska w 1978 r.; wykopaliskowe B.

Czerska w 1978-1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Łany (jako stanowisko G); KA UW. diapozytyw;

Literatura: Czerska B., 1983, s. 57-93 (tam dalsza literatura).

184. Łęg, gmina Nędza, woj. śląskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: żwirownia zlokalizowana około 2 km na północny-zachód od Raciborza, około 1 km na zachód od drogi Racibórz-Markowice; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: garnuszek z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne dokonane podczas eksploatacji kruszywa w 1966 r., notatka A. Kudła z 1966 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Łęg;

Literatura: Kudła A., 1966, s. 51; Macewicz K., 1970, s. 221.

185. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 9a**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na zachód od stanowiska 9; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków; MR teczka *Makau*, zbiory;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302 (jako stanowisko 9b).

186. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°07'06.42" - E:18°03'56.10";

Znaleziska: fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1934 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków; MGB zbiory AZP nr inw. MGB/AZP/23/99; MR teczka *Makau*, zbiory;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302 (jako stanowisko 15).

187. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (część denna z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków; MR teczka *Makau*, zbiory;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 302 (jako stanowisko 22).

188. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na północ od folwarku w Tłustomostach, na stoku opadającym w dolinę rzeki; (być może jest częścią stanowiska 15?); próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1932 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków; MR teczka *Makau*, zbiory nr inw. 622;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303 (jako stanowisko 26).

189. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 38**;

AZP obszar nr 101-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°06'26.90" - E:18°05'54.89";

Znaleziska: fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1975 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Maków; MGB zbiory AZP; IA zbiory z badań w 1975 r.;

Literatura: Macewicz K., Wuszkun S., 1985, s. 202 (jako stanowisko Z).

190. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 41**;

AZP obszar nr 101-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°06'37.87" - E:18°05'48.42";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP.

191. Maków, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 85**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06'38.22" - E:18°05'20.73";

Znaleziska: fragment naczyń (zdobiony z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP nr inw. MGB/AZP/57/99.

192. Mechnica, gmina Reńska Wieś, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 95-38, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jarosław Radkiewicz;

Lokalizacja: piaskownia w pobliżu przysiółka Borki, na wzniesieniu „Sandberg” w dolinie Odry, przy szosie; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe w 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Mechnica; MŚO teczka *Mechnitz*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-218;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303 (jako stanowisko 2).

193. Mechnica, gmina Reńska Wieś, woj. opolskie, **stanowisko 31**;

AZP obszar nr 95-38, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jarosław Radkiewicz;

Lokalizacja: N:50°24'15.51" - E:18°04'30.24";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-738/87, księga inwentarzowa KZA;

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-738/87.

194. Michałkowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°04'02.32" - E:17°46'23.10";

Znaleziska: 29 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

195. Michałkowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°04'08.66" - E:17°46'39.98";

Znaleziska: 14 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

196. Michałkowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 102-35, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°04'06.79" - E:17°46'16.33"; na polach przy źródle między Branicami a Bliszczycami;

Znaleziska: 14 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne, informacja Lehmana z 1927 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA; MŚO teczka *Branitz*, s. 23;

Literatura: AB, 1927/6, s. 91.

197. Miejsce Odrzańskie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: na polu rolnika Franitza położone za parkiem braci Wilczek; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: znalezisko luźne Holletzek w 1932 r. i Tittko w 1942 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miejsce Odrzańskie; MŚO teczka *Mistitz*, księga inwentarzowa nr inw. 32:265, R.192:32, 42:41;

Literatura: AB, 1932/5, s. 93; AB, 1942/1, s. 19; Woźniak Z., 1970, s. 303.

198. Miejsce Odrzańskie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne Tittko w latach 30. XX. w. i w 1942 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miejsce Odrzańskie; MŚO teczka *Mistitz*, księga inwentarzowa;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303.

199. Miejsce Odrzańskie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: plac sportowy; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne Tittko w latach 30. i 40. XX. w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miejsce Odrzańskie; MŚO teczka *Mistitz*, księga inwentarzowa;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303.

200. Miejsce Odrzańskie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne Stanek w 1935 r. i Tittko w 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miejsce Odrzańskie; MŚO teczka *Mistitz*, księga inwentarzowa;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303.

201. Miejsce Odrzańskie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne rolnika Woitek w 1935 r. i w 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miejsce Odrzańskie; MŚO teczka *Mistitz*, księga inwentarzowa;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 303-304.

202. Mionów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 96-35, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: N:50°22' 05.73" - E:17°46'42.79";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkrytych w 1977 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski, A. Starzyński w 1977 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Mionów, księga inwentarzowa nr inw. KZA-519 (jako stanowisko D);

Literatura: Wuszkhan S., 1983, s. 114 (jako stanowisko D).

203. Mochów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 96-36, badania w 1994 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°22' 04.83" - E:17°49'53.47"; na północ od wsi, między szosą do Leśnik i Błazejowic Dolnych;

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1931 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Mochów;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 154; Woźniak Z., 1970, s. 304.

204. Mochów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 96-36, badania w 1994 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: na zachodnim krańcu obszaru wsi, koło wsi Dzierżysławice, nad korytem rzeki Osobłogi, przy szosie Dzierżysławice-Głogówek; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (grafitowy z ornamentem grzebykowym) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1938 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Mochów;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 304 (jako stanowisko 1).

205. Mochów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 96-36, badania w 1994 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: w ogrodzie przy domu nr 2; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum

podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne w 1885 r. wg inf. A. Maruschke z 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Mochów;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 304 (jako stanowisko 4?).

206. Naczęsławice, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1981 r.;

Kierownik badań: Andrzej Dwilewicz;

Lokalizacja: N:50°18'31.23" - E:17°56'17.10";

Znaleziska: 8 fragmentów naczyń (w tym 1 grafitowy) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA1671.

207. Nasiedle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°03'05.40" - E:17°54'00.72";

Znaleziska: 10 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nasiedle, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5788.

208. Nasiedle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: w rowie melioracyjnym 18 m na północ od strumienia; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nasiedle, księga inwentarzowa KZA.

209. Nasiedle, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°02'41.21" - E:17°53'39.85";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe K. Macewicz, E. Matuszczyk, S. Wuszkan w 1983 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nasiedle, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1696, 1698 (jako stanowisko A i B); KZA-5771;

Literatura: Macewicz K., Spychała K., Wuszkan S., 1985, s. 129-130 (jako stanowisko A i B).

210. Niekazanice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°02'31.74" - E:17°52'11.11";

Znaleziska: 7 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu, 1 zdobiony metopą) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

211. Niekazanice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°02'28.97" - E:17°51'23.81";

Znaleziska: 9 fragmentów naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego oraz fragment kamienia szlifierskiego z mułowca - fylit;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

212. Niekazanice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°02'31.11" - E:17°51'06.72";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

213. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'20.75" - E:17°56'16.13";

Znaleziska: grób szkieletowy, obiekty osadnicze, odkryto m.in. monety, przedmioty metalowe, fragmenty szklanych bransolet, fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 70. XIX w.; wykopaliskowe B. v. Richthofen, G. Raschke w latach 1925-1938; wykopaliskowe B. Czerska w latach 1957 – 1973; powierzchniowe M. Gedl w 1961 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP w 2000 r.; wykopaliskowe M. Bednarek w latach 2008-2020; Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-116/2011; księga inwentarzowa nr inw. KZA-1313, KZA-5891; MŚO teczka *Altstett*, księga inwentarzowa MŚO-A-N-743/1-9; Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu zbiór przedwojenny: bransolety szklane;

Literatura: Richthofen B.,v., 1926, s. 190-191, tabl. XXII/13-16, XXIV/3, XXV/1, ryc. 5; 1926a, s. 68; 1927, s. 8-9, tabl. 5/1,3-12.; 1928, s. 25; 1929, s. 150; Paret D., 1929, s. 30-53; Jahn M., 1931, s. 152; Jahn M., 1933, s. 61; Petersen E., 1935, s. 140, ryc. 272; Czerska B., 1958, s. 26-31; 1959, s. 27-70; 1959a, s. 25-68; 1960, s. 7-12; 1963, s. 289-311; 1963a, s. 136-143; 1964, s. 124-131; Filip J., 1956; Pescheck Ch., 1970,

s. 223-232; Woźniak Z., 1970, s. 304 - 306, tabl. XVIII, XX – XXIV; Czerska B., 1971, s. 26-32; Čižmář M., 1975, s. 117-144; Czerska B., 1976, s. 95-137; Gedl M., 1984, s. 157-186; Woźniak Z., 1992, s. 9-17; Bednarek M., 1993a, s. 495-506; Råker J., 2006; Bednarek M., 2009, s. 6-13; 2010, s. 85-92; 2011, s. 113-120; Bednarek M., Molenda G., 2011, s. 121-126; (tam dalsza literatura).

214. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 57.27" - E:17°55'21.27";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; powierzchniowe S. Wuszkan w 1979 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP; powierzchniowe M. Bednarek w latach 2010-2013 zweryfikował stanowisko stwierdzając na powierzchni skupisko ceramiki grafitowej oraz wykonanej przy użyciu koła garncarskiego tzw. siwej.

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia; księga inwentarzowa nr inw. KZA-561, 2169, 3466, 5879, 5889; MŚO teczka *Altstett*, księga inwentarzowa MŚO-A-N-44 (jako stanowisko *Altstett* nr 5, *Bieskau* nr 19); Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 305-306; Wuszkan S., 1983, s. 118.

215. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 14.63" - E:17°56'21.46";

Znaleziska: 9 fragmentów naczyń (w tym 1 brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; powierzchniowe S. Wuszkan w 1979 r.; W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia (jako stanowisko K); księga inwentarzowa nr inw. KZA-5886; MŚO teczka *Altstett*, księga inwentarzowa MŚO-A-N-44/1-14 (jako stanowisko *Bieskau* nr 6); Literatura: Jahn M. 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 306; Wuszkan S., 1983, s. 118.

216. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 06.22" - E:17°56'02.07";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1979 r.;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 30. XX w.; powierzchniowe S. Wuszkan w 1979 r.; W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia; MŚO teczka *Altstett*, księga inwentarzowa MŚO-A-N-44/1-14 (jako stanowisko *Bieskau* nr 7 i „f”).

217. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 08.20" - E:17°57'09.29";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 30. XX w.; powierzchniowe S. Wuszkan w 1979 r.; W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 8 i „d”);

Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 306.

218. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 22.37" - E:17°56'42.72";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 20. i 30. XX w.;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1311 (jako stanowisko Z), KZA-5885; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 9), księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-096/1-6;

Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 119 (jako stanowisko Z).

219. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 12.95" - E:17°55'29.82"; na południe od wsi, na wschód od punktu wysokościowego 274,5;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego, bransoleta szklana;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; wykopaliskowe O. Hanske w 1934 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1317, KZA-5863; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 12), księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-747/1-9; Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 306.

220. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 53.95" - E:17°55'43.83"; ogród Jerziny i jego okolica, na wschód od drogi do Gniewkowic;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego, fragment bransolety szklanej;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; powierzchniowe K. Macewicz w 1973 r.; wykopaliskowe E. Kunawicz - Kosińska w latach 1973 -1986; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczki nr A-383/73 i A-324/71 (jako stanowisko F i G), księga inwentarzowa nr inw. KZA-501, 539, 1310, 7291; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko nr 17 i 22);

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 306; Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 158-160;
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-383/73 i A-324/71.

221. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 19**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 57.57" - E:17°55'35.10";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego, fragment bransolety szklanej;

Historia badań: znaleziska luźne od lat 20. i 30. XX w.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia (jako stanowisko P), księga inwentarzowa nr inw. KZA-561, 2169, 3466, 5858; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 19 i „c”);

Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 119 (jako stanowisko P).

222. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: wzniesienie przy północno-zachodnim wylocie ze wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment bransolety szklanej z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1940 r.; wykopaliskowe Neuberta w 1938 r.; sondażowe M. Gedl w 1962 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia.

223. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 28**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 47.90" - E:17°54'59.75";

Znaleziska: kilkadziesiąt fragmentów naczyń (w tym 3 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP; powierzchniowe M. Bednarek w 2008 r.: znaleziono fragment bransolety z brązu;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-20/2003 (jako stanowisko W), księga inwentarzowa nr inw. KZA-5890; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko nr 28);

Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 119 (jako stanowisko W).

224. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 30**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 24.86" - E:17°56'54.41";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1907-1908 r., odkryte podczas budowy linii kolejowej; z lat 30. XX w.;

powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7290; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 5 i „m”), księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-094/1-15.

225. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 34**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 50.14" - E:17°55'10.49";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 2 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne H. Lindner w 1932 i 1934 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia (jako stanowisko O), księga inwentarzowa nr inw. KZA-1301, 3465, 5882; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko nr 4);

Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 117-118 (jako stanowisko O).

226. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 46**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°05' 40.71" - E:17°57'03.92";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1972 r.;

Historia badań: znalezisko luźne z 1936 r.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1304, 7215 (jako stanowisko E); MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 18 i „m”);

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, s. 176 (jako stanowisko E).

227. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 50**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04' 55.65" - E:17°55'40.45";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowa Cerekwia (jako stanowisko M), księga inwentarzowa nr inw. KZA-1315, 5865; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 22);

Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 117 (jako stanowisko M).

228. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 60**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06' 45.32" - E:17°55'11.23";

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe S. Wuszkan w 1980 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nowa Cerekwia, księga inwentarzowa nr inw. KZA-511, 7216 (jako stanowisko B);
Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, s. 176 (jako stanowisko B).

229. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 66**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05'09.16" - E:17°55'56.55";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe W. Blajer w 1979 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nowa Cerekwia (jako stanowisko "i"), księga inwentarzowa nr inw. KZA-1300, 5864, 5871; MŚO teczka *Altstett* (jako stanowisko *Bieskau* nr 11);
Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 116 (jako stanowisko „i”).

230. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 75**;

AZP obszar nr 102-37, badania w 2000 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°04'35.48" - E:17°56'52.02";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5884.

231. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 104**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05'37.94" - E:17°56'50.92";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7413.

232. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 117**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05'55.16" - E:17°56'12.98";
Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego?;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7404.

233. Nowa Cerekwia, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 128**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°05'53.25" - E:17°56'38.33";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7349.

234. Nowa Wieś Głubczycka, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09'30.67" - E:17°51'09.75"; na zachód od wsi, od strony Bogdanowic;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;
Historia badań: znalezisko luźne w 1925 r. na polu A. Grünera znaleziono fragmenty naczyń z okresu lateńskiego; powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-369/73, księga inwentarzowa nr inw. KZA-563 (jako Nowa Wieś Głubczycka B); księga inwentarzowa nr inw. KZA-7670; MŚO teczka *Neudorf*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-045/1-3;
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 61 (jako stanowisko B); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 95 (jako stanowisko B).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-369/73.

235. Nowa Wieś Głubczycka, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09'24.64" - E:17°51'58.85";
Znaleziska: 51 fragmentów naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-387/73, księga inwentarzowa nr inw. KZA-brak (jako stanowisko E); księga inwentarzowa nr inw. KZA-7665;
Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 62 (jako stanowisko E); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 95 (jako stanowisko E).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-387/73.

236. Nowa Wieś Głubczycka, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°09'21.52" - E:17°52'13.73";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Nowa Wieś Głubczycka, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7673.

237. Nowy Browiniec, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 96-35, badania w 2004 r.;
Kierownik badań: Klemens Macewicz;
Lokalizacja: N:50°20' 15.39" - E:17°43'25.56";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1928 r. na polu rolnika Franza Urbanka; powierzchniowe Z. Bagniewski, A. Starzyński w 1977 r.; powierzchniowe AZP
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Nowy Browiniec, księga inwentarzowa nr inw. KZA-594, KZA-6722; MŚO, teczka *Deutsch Probnitz*; Muzeum w Prudniku, zbiory, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/20;
Literatura: Maruschke A., 1929, s. 44, lit. f; Wuszkan S., 1983, s. 121-122 (jako stanowisko B).

238. Nowy Browiniec, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 96-35, badania w 2004 r.;
Kierownik badań: Klemens Macewicz;
Lokalizacja: N:50°20' 27.38" - E:17°44'27.76";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1927 r. na polu na południe od wsi; powierzchniowe Z. Bagniewski, A. Starzyński w 1977 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczki A-494/78 i Nowy Browiniec, księga inwentarzowa nr inw. KZA-590, KZA-6696; MŚO, teczka *Deutsch Probnitz*;
Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 123 (jako stanowisko G).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-494/78.

239. Nowy Browiniec, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 24**;

AZP obszar nr 96-35, badania w 2004 r.;
Kierownik badań: Klemens Macewicz;
Lokalizacja: N:50°20' 57.78" - E:17°44'49.46";
Znaleziska: 21 fragmentów naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski, A. Starzyński w 1977 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-490/78, księga inwentarzowa nr inw. KZA-603, KZA-6718;
Literatura: Wuszkan S., 1983, s. 124 (jako stanowisko N).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-490/78.

240. Nowy Rożnów, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 100-36, badania w 2008 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°10' 14.49" - E:17°49'59.38";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7681.

241. Olszynka, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 96-35, badania w 2004 r.;
Kierownik badań: Klemens Macewicz;
Lokalizacja: N:50°20' 25.09" - E:17°41'18.43"; około 120 m na zachód od południowego krańca wsi, za szkołą;
Znaleziska: fragment dna naczynia z okresu laterńskiego odkryte w 1937 r.;
Historia badań: znalezisko luźne z 1937 r.; powierzchniowe K. Macewicz w 2004 r.;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Olszynka; MŚO, teczka *Ellsnig*; Muzeum w Prudniku, zbiory, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/116/1-6;
Literatura: AB, 1939/2, s. 83; Woźniak Z., 1970, s. 307.

242. Ostroźnica, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 98-38, badania w 1982 r.;
Kierownik badań: Krzysztof Spychała;
Lokalizacja: na wschód od Pawłowiczek; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragment naczynia z okresu laterńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z 1930 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Ostroźnica;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 307.

243. Ostroźnica, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 98-38, badania w 1982 r.;
Kierownik badań: Krzysztof Spychała;
Lokalizacja: na wschód od głównej ulicy w Pawłowiczkach (*Gnadenfeld*), pomiędzy ulicą a potokiem Erlenbach, na polu Erlenfeld; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 20. XX w.; powierzchniowe H. Gosławska w 1972 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Ostroźnica, księga inwentarzowa nr inw. KZA-678 (jako Pawłowiczki stanowisko C); MŚO, teczka *Pawlowitz*;
Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, s. 180 (jako Pawłowiczki stanowisko C).

244. Pawłowiczki, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 98-38, badania w 1982 r.;
Kierownik badań: Krzysztof Spychała;
Lokalizacja: na południowy zachód od środka wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu laterńskiego;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 20. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Pawłowiczki; MŚO, teczka *Pawlowitz*;
Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 307.

245. Pawłowiczki, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 98-38, badania w 1982 r.;

Kierownik badań: Krzysztof Spychała;

Lokalizacja: na wschód od południowego krańca wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką z grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pawłowiczki; MŚO,teczka *Pawłowicz*;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 307.

246. Pawłów, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 101-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°06' 23.87" - E:18°07'49.67"; teren cmentarza;

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z lat 1929, 1934, 1936; powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pawłów; MGB zbiory AZP; MR teczka *Pawłau*, zbiory;

Literatura: AB 1936, s. 165, AB 1937, s. 67; Woźniak Z., 1970, s. 307 (jako stanowisko 8); Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 207 (jako stanowisko B).

247. Pawłów, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 101-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°06' 22.05" - E:18°07'54.17"; pola na wschód od cmentarza;

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z 1929 r.; powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pawłów; MGB zbiory AZP; MR teczka *Pawłau*, zbiory - nr wpł. 443;

Literatura: AB 1936, s. 165, AB 1937, s. 67; Woźniak Z., 1970, s. 307 (jako stanowisko 9); Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 207 (jako stanowisko B).

248. Pietraszyn, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu: zgrubiały brzeg i fragmenty brzuśców) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe z 1935, 1935-1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pietraszyn; MR teczka *Kleine Peterwitz*, zbiór nr inw. 32:137, 35:407, 36:51;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 307.

249. Pietraszyn, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 20**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°03' 21.00" - E:18°05'32.31";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1975 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pietraszyn; MGB zbiory AZP;

Literatura: Macewicz K., Wuszkan S., 1985, s. 208 (jako stanowisko C).

250. Pietraszyn, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 24**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°02' 44.65" - E:18°08'05.85";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP.

251. Pietraszyn, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (?) z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1933 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pietraszyn; MR teczka *Kleine Peterwitz*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 307.

252. Pietraszyn, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 43**;

AZP obszar nr 103-39, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: pole rolnika Newrzella; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe przed 1937 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Pietraszyn; MR teczka *Kleine Peterwitz*, zbiór nr inw. R.37:213;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 307.

253. Pietrowice Głubczyckie, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 101-34, badania w 2011 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°07' 29.72" - E:17°40'37.87";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

254. Pietrowice Wielkie, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°04'00.79" - E:18°06'36.04"; piaskownia Schiwonia na wzgórzu na południe od wsi;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe i sondażowe m.in. G. Raschke w latach 1930 - 1942; wykopaliskowe

J. Bukowska –Gedigowa w latach 1957-1964; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Pietrowice Wielkie; MR teczka *Gross Peterwitz*, zbiory nr wpływu 443;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 307.

255. Pietrowice Wielkie, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06'08.04" - E:18°05'07.98";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego (AZP); 22 fragmenty naczyń kultury lateńskiej oraz ozdoby stroju (badania powierzchniowe i wykopaliskowe);

Historia badań: powierzchniowe G. Raschke w 1930 r.; powierzchniowe AZP; wykopaliskowe Muzeum Śląskie w Katowicach w 2012 r. kierownik badań J. Soida; powierzchniowe J. Soida w 2014 r.;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Pietrowice Wielkie; MGB zbiory AZP nr inw. MGB/AZP/68/99;

MR teczka *Gross Peterwitz*, zbiory; Muzeum Śląskie w Katowicach;

Literatura: Raschke G., 1931, s. 51, ryc. 1; Soida J., 2014, s. 94-100.

256. Pietrowice Wielkie, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°03'50.19" - E:18°05'58.86";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1931 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Pietrowice Wielkie; WAP teczka *Gross Peterwitz*; MGB zbiory AZP.

257. Pietrowice Wielkie, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 44**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'31.32" - E:18°03'38.08";

Znaleziska: 32 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego (w tym 2 brzegi);

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP nr inw. MG/AZP/19/98.

258. Pietrowice Wielkie, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 47**;

AZP obszar nr 102-38, badania w 1996 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°04'19.53" - E:18°04'13.59";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP nr inw. MG/AZP/22/98.

259. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: pole Brunona Alkera, przy południowym krańcu wsi, koło wiatraka; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1929 r. dokonane podczas prac melioracyjnych; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Pilszcz; MŚO teczka *Piltsch*;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 154; Woźniak Z., 1970, s. 308.

260. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1937 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Pilszcz; MŚO teczka *Piltsch*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308.

261. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 21**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°00'59.18" - E:17°55'36.49";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe M. Krawczyk, K. Spychała w 1992 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-450/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-653, 4061, 6263;

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkani S., 1975, s. 176 (jako stanowisko B).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-450/77.

262. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°00'27.24" - E:17°55'03.02";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 3 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-653, 6305;

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, s. 176 (jako stanowisko D).

263. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 27**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'42.73" - E:17°55'17.72";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6305.

264. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 28**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'40.89" - E:17°55'31.45";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (brzegi z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-26/2004, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6148.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-26/2004.

265. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 48**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'29.19" - E:17°54'32.03";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6175.

266. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 56**;

AZP obszar nr 104-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'32.49" - E:17°54'17.73";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6161.

267. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 68**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'06.59" - E:17°55'27.81";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6304.

268. Pilszcz, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 84**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°00'33.88" - E:17°55'12.32";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Pilszcz, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6276.

269. Podlesie, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 99-40, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'02.00" - E:18°13'13.62"; na północ od folwarku, przy północno-wschodnim krańcu wsi, na stoku;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Podlesie; MŚO teczka *Unterwalden*, księga inwentarzowa; KA UW. – diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: AB, 1932/4, s. 65; AB, 1933/3, s. 57; AB, 1928/1; Woźniak Z., 1970, s. 308.

270. Polska Cerekiew (Miłowice), gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie;

AZP obszar nr 100-39, stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP

Lokalizacja: obręb Miłowice: stok wzgórza na północ od łąk na rzekę Cisek, na północny-wschód od przysiółka Gniewów, na południe od drogi Polska Cerekiew-Jaborowice;

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1933 r.;

Archiwum: WUOZ Opole,teczka miejscowości;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 304 (jako Miłowice stanowisko 3).

271. Polska Cerekiew, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'00.42" - E:18°07'17.66";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego odkryty w 1932 r.;

Historia badań: badania powierzchniowe Wieczorek w 1932 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Polska Cerekiew; MŚO teczka *Gross Neukirch*, księga inwenta-

rzowa nr inw. MŚO-A-N-290/1-6 (dawny: R.32:476);

Literatura: AB, 1932/5, s. 65; Woźniak Z., 1970, s. 308.

272. Polska Cerekiew, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'08.48" - E:18°07'06.56"; na zachód od drogi wiodącej z Polskiej Cerekwii w kierunku południowym, koło folwarku;

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego odkryty w 1932 r.;

Historia badań: badania powierzchniowe Wieczorek w 1932 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Polska Cerekiew; MŚO teczka *Gross Neukirch*;

Literatura: AB, 1932/5, s. 65; Woźniak Z., 1970, s. 308.

273. Polska Cerekiew, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°13'39.59" - E:18°08'03.96";

Znaleziska: 33 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne w 1936 r.; powierzchniowe AZP; wykopaliskowe M. Bednarek w 2012 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Polska Cerekiew, księga inwentarzowa nr inw. 5347; MŚO

teczka *Gross Neukirch*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-293/1-3 (dawny: 36:392);

Literatura: Bednarek M., 2012, s. 149-154.

274. Polska Cerekiew, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 30**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: na południe od linii kolejowej, w pobliżu stacji kolejowej; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: badania powierzchniowe Wieczorek w 1932 r. i 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Miłowice; MŚO teczka *Millowitz* (dawny nr inw. R.32:355);

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 304 (jako Miłowice 1a).

275. Ponięćce, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 100-39, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°10'46.30" - E:18°10'44.73";

Znaleziska: fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP; MGB zbiory AZP.

276. Ponięćce, gmina Rudnik woj. śląskie, **stanowisko D**;

AZP obszar nr 100-39, stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski, K. Bykowski, J. Burdukiewicz w 1974 r.;

Archiwum: WUOZ Katowice?;

Literatura: Macewicz K., Wuszkun S., 1985, s. 211 (jako stanowisko D).

277. Posucice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 102-36, badania w 2014 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: na południe od wsi Wódka, po zachodniej stronie szosy prowadzącej do Opawy; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment misy brązowej z okresu lateńskiego?;

Historia badań: znalezisko przypadkowe wg inf. archiwalnej dr. Focka z 1938 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Possnitz*;

Literatura: AB, 1933,1; AB, 1938,6.

278. Prężynka, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 96-34, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Mirosław Furmanek;

Lokalizacja: pole rolnika Becka położone na wschód od wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: paciorek z jasnozielonego szkła z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe z 1942 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Prężynka; MŚO, teczka *Klein Pramsen*; Muzeum w Prudniku, zbiory, karty katalogowe, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/130, 136;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308.

279. Prężynka, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 96-34, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Mirosław Furmanek;

Lokalizacja: pole dworskie na północ/północny-wschód od wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. i 40. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Prężynka; MŚO, teczka *Klein Pramsen*; Muzeum w Prudniku, zbiory, karty katalogowe, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/136, 139.

280. Prężynka, gmina Lubrza, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 96-34, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Mirosław Furmanek;

Lokalizacja: piaskownia przy północnym krańcu wsi, na stoku terasy nad podmokłymi łąkami; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne nauczyciela H. Wyschkona w 1937 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Prężynka; MŚO,teczka *Klein Pramsen*; Muzeum w Prudniku, zbiory, karty katalogowe, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/139, 141;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308.

281. Prężynka, gmina Lubrza, woj. opolskie, stanowisko 16;

AZP obszar nr 96-34, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Mirosław Furmanek;

Lokalizacja: N:50°21' 53.68" - E:17°37'38.50"; na północno-wschodnim krańcu wsi, koło kapliczki;

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego odkryty w latach 30. XX w.;

Historia badań: znalezisko luźne nauczyciela H. Wyschkona w 1937 i 1938 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Prężynka, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6689; MŚO,teczka *Klein Pramsen*; Muzeum w Prudniku, zbiory, karty katalogowe, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/140, 144;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308.

282. Racibórz - Miedonia, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 40;

AZP obszar nr 101-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°07' 32.65" - E:18°12'36.38";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkryty w 1974 r.;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Miedonia; IA UJ zbiory; MGB zbiory AZP nr inw. MGB/AZP/26/2001;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 205 (jako stanowisko Miedonia C).

283. Racibórz, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 108;

AZP obszar nr 102-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: przybliżona N:50°05' 10.20" - E:18°13'45.65"; na brzegu Odry, koło cukrowni, koło cegielni;

Znaleziska: grób ciałopalny (?) z okresu lateńskiego;

Historia badań: ratownicze Stöckel w 1889 r. (wg inf. G. Raschke); powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MGB teczka Racibórz;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308.

284. Racibórz, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 113;

AZP obszar nr 102-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: N:50°05' 00.01" - E:18°11'33.50"; piaszczyste wzgórze koło starej cegielni i kościoła pw. Matki Bożej; Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką z grafitu) z okresu lateńskiego odkryte w latach 20. i 30. XX w.;

Historia badań: ratownicze Stöckel w 1889 r. (wg inf. G. Raschke); powierzchniowe w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe M. Gedl w 1956 i 1959 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MGB teczka miejscowości; MR teczka Ocice; WAP Wrocław; MŚO teczka miejscowości;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 308-309 (jako Ocice 1 i bez numeru jako „Matka Boża”).

285. Racibórz, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 317;

AZP obszar nr 101-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: na brzegu Odry, koło cukrowni (dawna Samoje Zender); próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: cmentarzysko (?) z okresu lateńskiego; grób ciałopalny(?) toczony naczyń z dwoma wałkami u nasady szyjki i kulistym brzuścu: złożone w Muzeum we Wrocławiu, zaginęło;

Historia badań: ratownicze Stöckel w 1889 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MGB teczka Racibórz;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 68 n, 147, tabl.10/1; Woźniak Z., 1960, s. 135n; Woźniak Z., 1970, s. 308.

286. Racibórz - Ocice, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 342;

AZP obszar nr 101-40, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe F. Kucza w 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MGB teczka Racibórz (jako Ocice 3 nowe); MR nr wpływu zabytków 36:144;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 70, 75-76, 147, ryc. 69; AB, 1936, s. 165; AB, 1937, s. 67; Woźniak Z., 1970, s. 306-307 (jako Ocice 3 nowe).

287. Racibórz - Ocice, gmina Racibórz, woj. śląskie, stanowisko 362;

AZP obszar nr 101-40, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: na granicy Ocic i Raciborza, między cegielnią a drogą do Studziennej; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: wykopaliskowe Richtera w 1909 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MGB teczka Racibórz;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 70, 75-76, 147, ryc. 69; AB, 1936, s. 165; AB, 1937, s. 67; Woźniak Z., 1970, s. 306 (jako Ocice).

288. Racibórz - Płonia, gmina Racibórz, woj. śląskie, **stanowisko 395**;

AZP obszar nr 102-40, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;

Lokalizacja: dawna żwirownia Klugego w pobliżu Odry; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (ze zgrubiałym brzegiem) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne w 1931 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Racibórz; MR księga inwentarzowa i zbiór; MGB nr inw. B.701:53;

Literatura: AB, 1932, s. 68; Woźniak Z., 1970, s. 309 (jako Płonia 3).

289. Raclawice Śląskie, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°19'19.40" - E:17°47'54.90";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3535.

290. Radoszowy, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 18 (13)**;

AZP obszar nr 99-38, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°12'14.05" - E:18°02'17.46";

Znaleziska: fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe K. Bykowski w 1973 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-2187;

Literatura: Macewicz K., Wuszkán S., 1985, s. 212 (jako stanowisko 3/E).

291. Radoszowy, gmina Pawłowiczki, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 99-38, badania w 2000 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09'21.52" - E:18°52'13.73";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5534.

292. Raków, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko nr 55**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°09'17.38" - E:18°01'36.42";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (wylew) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7731.

293. Raków, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko nr 94**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°09'20.95" - E:18°00'21.45";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7860.

294. Roszowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°14'46.12" - E:18°12'35.41";

Znaleziska: 6 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego, fragment osełki, 8 fragmentów żużli dymarskich;

Historia badań: powierzchniowe W. Wieczorek w latach 1930-1940; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-925/91, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3411; MŚO teczka *Gräfenstein*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-340; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 309.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-925/91.

295. Roszowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°14'55.71" - E:18°13'03.48";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: znaleziska luźne z lat 1931-1936; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Roszowice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3411; MŚO teczka *Gräfenstein*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-344; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 309.

296. Roszowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°14'37.21" - E:18°12'39.86";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1933-1939; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Roszowice; MŚO teczka *Gräfenstein*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-361; MGB teczka Roszowice; KA UW. – diapozytyw;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 310.

297. Roszowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 27**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°14'15.07" - E:18°12'09.76";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1933 r.;

Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z 1933 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP; MŚO teczka *Gräfenstein*; KA UWr. – diapozytyw.

298. Roszowicki Las, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°15'16.12" - E:18°11'53.48";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego B1-C1;

Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1932-1940; wykopaliskowe B. Czerska w 1981 r.; wykopaliskowe M. Bednarek w latach 1986-1990; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Roszowicki Las, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3485; MŚO teczka *Eichrode*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-341,342; KA UWr. – diapozytyw, zbiór zabytków z badań 1986-1988;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 310-311 (jako Roszowicki Las stan. 6); Czerska B., 1982, s. 41-44 (jako Roszowicki Las stan. 6); Bednarek M., 1987, s. 66-69; 1988, s. 65-68; 1990, s. 201-205; 1993b, s. 105-138; Danuta Jaskanis (red.), 1991, s. 23 (jako Roszowicki Las stanowisko G/6); Bednarek M., 2012b, s. 1611.

299. Roszowicki Las, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 28**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°15'18.51" - E:18°11'55.71";

Znaleziska: 17 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego C1;

Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1935-1937; wykopaliskowe M. Bednarek w 1990 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-927/91, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3388; MŚO teczka *Eichrode*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-347 (jako stanowisko 11); MGB teczka Roszowice (jako stanowisko 11); KA UWr. – diapozytyw, zbiór zabytków z badań 1990 r.;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 309-310 (jako Roszowice stan. 11); Bednarek M., 1990, s. 201-205; 1993, s. 195-198.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-927/91.

300. Roszowicki Las, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 29**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°15'22.13" - E:18°11'49.97";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1935-1938; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-1136/2000, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3486; MŚO teczka *Eichrode*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-347 (jako stanowisko 22); KA UWr. – diapozytyw;

Literatura: Bednarek M., 2004, s. 161-175.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-1136/2000.

301. Rozkochów, gmina Walce, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 96-37, badania w 1983 r.;

Kierownik badań: Karol Bykowski;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: paciory z zielonego szkła z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne w 1939 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Rozkochów; MŚO, teczka *Rosnochau*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 310.

302. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'06.25" - E:17°58'36.37";

Znaleziska: paciory szklane z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne w latach 1929-1935; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Rozumice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6352; MŚO teczka *Rösnitz*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-794;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311, tabl. XXVI/16.

303. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na północny-wschód od wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń i przęślik z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne w latach 1934-1936; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Rozumice; MŚO teczka *Rösnitz*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-795;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311.

304. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 28**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: koło źródeł Psiny, pola rolników E. Fuchsa i Grittnera; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne w latach 1933-1934; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Rozumice; MŚO teczka *Rösnitz*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311, tabl. XXV/26,41, XXVI/10.

305. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 29**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'44.94" - E:17°57'32.34"; żwirownia na wzgórzu „Hollenberg” na północny-zachód od wsi;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne w latach 1932-1934; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Rozumice; MŚO teczka *Rösnitz*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-060.

306. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 50**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'33.26" - E:17°59'37.12";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4585.

307. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 117**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'59.22" - E:17°58'57.33";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6332.

308. Rozumice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 120**;

AZP obszar nr 103-37, badania w 2001 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01'26.78" - E:17°57'53.63";

Znaleziska: 6 fragmentów naczyń (w tym 2 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6332.

309. Równe, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 100-35, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°10'36.86" - E:17°43'05.28";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1971 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1971 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-584/80, księga inwentarzowa nr inw. KZA-748.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-584/80.

310. Równe, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 99-35, badania w 2003 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'42.87" - E:17°43'49.87";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1971 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1971 r.; powierzchniowe AZP

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-448/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-752, 7000;

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkán S., 1975, s. 177 (jako stanowisko C).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-448/77.

311. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: na zachód od wsi, na wschód od granicy z Pietraszynem; na południe od drogi Samborowice Zauditz (obecnie Sudice - Czechy), na południe od kaplicy, na skrzyżowaniu dróg; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe i ratownicze (O. Hanske, J. Cebulka, G. Raschke) w latach 20. i 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice, karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*, zbiór inwentarzowy nr wpł. 443, nr inw. 36:513, 38:222.

312. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: na wschód w kierunku Troi; okolice młyna Pieli, na wschodnim brzegu Troi, na południowy - wschód od wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu i „siwa”) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne w 1932 i 1933 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311.

313. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 8**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: na północ od stanowiska 7 i młyna Piel; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z lat 1932-1934; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*, księga inwentarzowa nr wpł. 443, nr inw. 33:71, 33:123;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311-312.

314. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°03'26.38" - E:18°06'21.94";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;

Historia badań: ratownicze w 1933 r.; powierzchniowe w 1936 r.; powierzchniowe A. Kudła w 1966 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice (jako stanowisko 1); MR teczka *Schammerau*, zbiór inwentarzowy nr wpł. 443; MGB zbiory AZP;

Literatura: Kudła A., 1966, s. 49; Woźniak Z., 1970, s. 311 (jako stanowisko 1).

315. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°03'05.73" - E:18°08'15.58";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe A. Kudła w 1966 r.; powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice A-387/74 (jako stanowisko B); IA UJ zbiory; MGB zbiory AZP;

Literatura: Kudła A., 1966, s. 49; Macewicz K., 1970, s. 221; Macewicz K., Wuszkhan S., 1985, s. 214 (jako stanowisko B);

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. śląskiego nr A-387/74.

316. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°03'28.09" - E:18°07'15.81";

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego odkryte w 1974 r.;

Historia badań: powierzchniowe A. Kudła w 1966 r.; powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice (jako stanowisko C); IA UJ zbiory; MGB zbiory AZP;

Literatura: Macewicz K., Wuszkhan S., 1985, s.214 (jako stanowisko C).

317. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: N:50°03'50.19" - E:18°05'58.86";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe J. Chochorowski w 1974 r.; powierzchniowe AZP; powierzchniowe J. Soida w 2014-2015 r.;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice A-414/75 (jako stanowisko F); MŚO zbiory nr inw. 33:214, 37:246; MR teczka *Schammerau*; MGB zbiory AZP; Muzeum Śląskie w Katowicach zbiór;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311-312 (jako 1); Chochorowski J., 1980, mapa 1 (jako stanowisko 1/D);

Macewicz K., Wuszkhan S., 1985, s. 214 (jako stanowisko F).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. śląskiego nr A-414/75.

318. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (?) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*;

Literatura: AB, 1937/5-6, s. 168; AB, 1937/7-8, s. 204.

319. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 43**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: piaszczynisko na polu rolnika Trojańskiego, 1 km na zachód od wsi, 300-350m na południowy - zachód od szosy, przy zakręcie drogi polnej; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: grób szkieletowy (?), fragmenty naczyń oraz karbowana bransoleta z brązu z okresu lateńskiego odkryte w 1927 r.;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w 1927 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*, nr inw. 30:640;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 311 (bez numeru).

320. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 44**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: cmentarzysko szkieletowe z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1927 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*;
Literatura: AB, 1933/1, s. 7; Filip J., 1956, s. 69.

321. Samborowice, gmina Pietrowice Wielkie, woj. śląskie, **stanowisko 45**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;
Kierownik badań: Joanna Domańska;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragmenty naczyń (?) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska przypadkowe z terenu Samborowic; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Samborowice; MR teczka *Schammerau*;
Literatura: AB, 1933/3, s. 60; AB, 1933/5, s. 95; AB, 1934/5, s. 92.

322. Sławików, gmina Rudnik, woj. śląskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 100-40, badania w 1985 r.;
Kierownik badań: Elżbieta Noworyta;
Lokalizacja: na północ od „wałów szwedzkich”;
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym zgrubiły brzeg) z okresu lateńskiego odkryte w latach 1931-1932;
Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Katowice, karta AZP, teczka Sławików; MR teczka *Slawikau (Bergkirch)*;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312.

323. Stebłów, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 98-40, badania w 1990 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°14'58.08" - E:18°12'44.39"; przysiółek Buczynica;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w.;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1932-1935; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Stebłów; MŚO teczka *Stöblau*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-387; MGB teczka Stebłów; KA UWr. – diapozytyw;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312 (jako Stebłów).

324. Stebłów, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 98-39, badania w 1999 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°15'32.02" - E:18°11'23.97";
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z 1932 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Stebłów; MŚO teczka *Stöblau*; KA UWr. – diapozytyw;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312 (jako Stebłów).

325. Stebłów, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 98-39, badania w 1998 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe W. Wieczorka z lat 1933-1937; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Stebłów; MŚO teczka *Stöblau*, księga inwentarzowa nr inw. MŚO-A-N-393;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312 (jako Stebłów).

326. Sucha Psina, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°07'05.49" - E:17°55'59.72";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 4 z domieszką z grafitu, 1 fragment siwy toczony) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe M. Krawczyk, K. Spychała w 1990 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczki Sucha Psina i A-906/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3195 (jako stanowisko A), KZA-7388.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-906/90.

327. Sucha Psina, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°07'19.80" - E:17°56'02.19";
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1990 r.;
Historia badań: powierzchniowe M. Krawczyk, K. Spychała w 1990 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczki Sucha Psina i A-905/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-3197 (jako stanowisko D).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-905/90.

328. Sucha Psina, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;
Lokalizacja: N:50°06'55.34" - E:17°57'01.11";
Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7384.

329. Sucha Psina, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 51**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;
Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°08'00.68" - E:17°55'02.49";

Znaleziska: 8 fragmentów naczyń (z domieszką grafitu w tym 3 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7398.

330. Sucha Psina, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 58**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°07'19.39" - E:17°56'09.00";

Znaleziska: 18 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu, 2 brzegi) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7399.

331. Sukowice, gmina Cisek, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 98-39, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°16'13.66" - E:18°10'36.68";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska luźne z lat 30. tych XX w.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-246/70, księga inwentarzowa nr inw. KZA-812, KZA-4924;

MŚO teczka *Suckowitz*; KA UW. – diapozytyw z lokalizacją;

Literatura: AB, 1932/4, s.65; Bagniewski Z., 1969a, s.74 (jako stanowisko A); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 98 (jako stanowisko A).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-246/70.

332. Sułków, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09'52.45" - E:17°56'11.16";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Sułków, A-891/90 (jako stanowisko D), księga inwentarzowa nr inw. KZA-7948;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 63 (jako stanowisko D); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 96 (jako stanowisko D).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-891/90.

333. Sułków, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°10'16.00" - E:17°55'47.23";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.;

Historia badań: powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Sułków, A-899/90, księga inwentarzowa nr inw. KZA-874a,b,c (jako stanowisko F);

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 64 (jako stanowisko F); Macewicz K., Wuszkan S., 1972, s. 96 (jako stanowisko F).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-899/90.

334. Sułków, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 100-37, badania w 2009 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°09'41.44" - E:17°56'03.01";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w 1969 r.; podczas badań AZP nie znaleziono śladów związanych z hutnictwem żelaza;

Historia badań: powierzchniowe z lat 30. XX w.; powierzchniowe B. Czerska, Z. Bagniewski w 1969 r.; wykopaliskowe B. Czerska w 1969-1970 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Sułków, A-207/69, księga inwentarzowa (jako stanowisko E); MŚO teczka *Zülkowitz*, księga inwentarzowa t. IV nr inw. MŚO-A-94/1-102;

Literatura: Bagniewski Z., 1969, s. 64 (jako stanowisko E); Czerska B., 1972, s. 3-79; Bednarek M., 2012c, s. 1799.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-207/69.

335. Szczyty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko nr 2**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°10'47.22" - E:18°02'47.22"; na terenie zabudowań folwarku, po zachodniej stronie wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: kilka fragmentów naczyń (z domieszką grafitu, 1z naczynia ręcznie lepionego ze zgrubiałą krawędzią) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1934 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Szczyty; MŚO teczka *Maxwaldau*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312.

336. Szczyty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko nr 8**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: na wschód od stanowiska nr 5 i lasu, koło szosy Szczyty-Baborów; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: odkrycie przypadkowe dokonane w 1934 r. przez mieszkańca wsi; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Szczyty; MŚO teczka *Maxwaldau*.

337. Szczyty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko nr 10**;

AZP obszar nr 100-38, badania w 2008 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym zdobione z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko powierzchniowe dokonane w 1934 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Szczyty; MŚO teczka *Maxwaldau*;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 152; Woźniak Z., 1970, s. 313.

338. Szonów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe A. Arndta w 1924 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Szonów;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 313.

339. Szonów, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 22**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°19' 03.88" - E:17°49'04.47";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe w 1924 r.; powierzchniowe B. Czarska, Z. Bagniewski w 1969 r.; wykopaliskowe M. Bednarek w latach 2004-2005; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Szonów i A-947/92, księga inwentarzowa nr inw. KZA-805 (jako stanowisko H), KZA-3530;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 313; Bagniewski Z., 1969, s. 66 (jako stanowisko H).

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-947/92.

340. Ściborzyce Wielkie, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 6**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: ogród Wilhelma Proske (lub Wallaschka) w pobliżu młyna; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: groby szkieletowe z okresu lateńskiego odkryte w 1932 r.;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne w latach 1932-1936; wykopaliskowe G. Raschke w 1932 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Ściborzyce Wielkie; MŚO teczka *Steuberwitz*, księga inwent-

rzowa nr inw. MŚO-A-N-066;

Literatura: AB, 1933/8, s. 22, 58; AB, 1837/12, s. 65, 167; Woźniak Z., 1970, s. 313 (jako stanowisko 4);

Chochorowski J., 1980, s. 78.

341. Ściborzyce Wielkie, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 25**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01' 48.12" - E:18°01'16.45";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4634.

342. Ściborzyce Wielkie, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 34**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°01' 16.20" - E:18°02'34.11";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4629.

343. Ściborzyce Wielkie, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 53**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°00' 46.26" - E:18°01'59.20";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4633.

344. Ściborzyce Wielkie, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 54**;

AZP obszar nr 103-38, badania w 1998 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°00' 247.44" - E:18°01'46.01";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (brzeg z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4612.

345. Śmicz, gmina Biała, woj. opolskie, **stanowisko 18**;

AZP obszar nr 95-34, badania w 2004 r.;

Kierownik badań: Sylwia Wuszkán;

Lokalizacja: pole rolnika F. Mazura, przy szosie, 2 km na północ od wsi; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Śmicz; MŚO,teczka *Schmitsch*; Muzeum w Prudniku, zbiory, karty katalogowe, księga inwentarzowa nr inw. MP/A/224;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 312.

346. Tłustomosty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: na południowy - wschód od stacji kolejowej, koło drogi do Kietrza; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znaleziska luźne z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Tłustomosty; MŚO teczka *Stolzmütz*.

347. Tłustomosty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 38**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06' 41.01" - E:18°02'49.46";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Tłustomosty, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5207.

348. Tłustomosty, gmina Baborów, woj. opolskie, **stanowisko 59**;

AZP obszar nr 101-38, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°07' 01.28" - E:18°02'36.53";

Znaleziska: 1 fragment brzegu naczynia z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Tłustomosty, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5218.

349. Tomice, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 1**;

AZP obszar nr 97-36, badania w 1991 r.;

Kierownik badań: Ewa Matuszczyk;

Lokalizacja: N:50°19' 27.04" - E:17°50'07.38"; na wzgórzu koło granicy z Szonowem i Głogówkiem, między młynem a dużą Piaśnicą, na wschód od drogi polnej;

Znaleziska: fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe - informacja G. Raschkego z 1932 r.; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1969 r. (jako stanowisko A); powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Głogowiec, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1049, KZA-3467, KZA-3576; MŚO,teczka *Glöglischen*, księga inwentarzowa t.III; KA UW. - diapozytyw;

Literatura: Maruschke A., 1929, s. 17, s. 43; Jahn M., 1931, s. 151; Woźniak Z., 1970, s. 297 (jako Głogowiec).

350. Tworków, gmina Krzyżanowice, woj. śląskie, **stanowisko 11**;

AZP obszar nr 103-40, badania w 1983 r.;

Kierownik badań: Jerzy Gołubkow;

Lokalizacja: przy drodze ze stacji kolejowej do pałacu, na południe od stacji; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczynia z okresu lateńskiego (?);

Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1930 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP,teczka Tworków; MR teczka *Tworkau*, zbiory nr inw. MR-A/II/26;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 313.

351. Wiechowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 104-36, badania w 2002 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: pole w pobliżu kościoła; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragment dna dużego naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znalezisko B.v. Richthofena w 1925 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Wiechowice; MŚO teczka *Wehen*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 313.

352. Wiechowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 10**;

AZP obszar nr 104-36, badania w 2002 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: brak danych o miejscu lokalizacji;

Znaleziska: liczne fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe znalezisko w latach 20. XX w.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Wiechowice; MŚO teczka *Wehen*;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 154; Woźniak Z., 1970, s. 313.

353. Wiechowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 26**;

AZP obszar nr 104-36, badania w 2002 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59' 28.19" - E:17°52'12.40";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6783.

354. Wiechowice, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 31**;

AZP obszar nr 104-36, badania w 2002 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:49°59'13.56" - E:17°52'06.63";

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-6780.

355. Witosławice, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 14**;

AZP obszar nr 99-39, badania w 1999 r.;

Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°11'39.25" - E:18°07'27.05";

Znaleziska: 7 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-5373.

356. Włodzienin, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko nr 23**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: na zachód od stanowiska nr 2 (niem. *Kleine Schanze*); próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń m.in. z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko przypadkowe dokonane w 1934 r. przez Nagela mieszkańca wsi; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Włodzienin; MŚO teczka *Bladen*.

357. Włodzienin, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko nr 41**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°06'52.30" - E:17°51'55.99";

Znaleziska: ułamki naczyń z okresu lateńskiego znaleziono w części południowej stanowiska w 1972 r.;

Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1981 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Włodzienin (jako stanowisko R);

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkán S., 1975, s. 178 (jako stanowisko R).

358. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 15**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: pole rolnika F. Bayera położone po zachodniej stronie wsi, przy granicy z Włodzieninem; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (toczonego z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1936 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wojnowice; MŚO teczka *Wanowitz*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 314.

359. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 30**;

AZP obszar nr 101-37, stanowisko nie zostało ujęte w katalogu AZP;

Lokalizacja: na południe od wsi, na północny-wschód od cypla wzgórza położonego między dwoma źródłami;

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu – zgrubiały brzeg) z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko luźne z 1937 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, teczka Wojnowice; MŚO teczka *Wanowitz*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 314.

360. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 41**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06'10.18" - E:17°53'20.79";

Znaleziska: 4 fragmenty naczyń (w tym 2 z domieszką grafitu i fragment dna) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wojnowice, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7210.

361. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 42**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06'18.51" - E:17°53'22.33";

Znaleziska: 74 fragmenty naczyń (w tym 8 brzegów i 6 fragmentów przydennych) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7463.

362. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 44**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°06'06.40" - E:17°53'02.09";

Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7457.

363. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 48**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°07'08.67" - E:17°53'07.18";

Znaleziska: 7 fragmentów naczyń (w tym 1 brzeg) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7462.

364. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 49**;

AZP obszar nr 101-37, badania w 2006 r.;

Kierownik badań: Marek Gedl;

Lokalizacja: N:50°07'05.88" - E:17°53'02.84";

Znaleziska: 1 fragment naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego?;

Historia badań: powierzchniowe M. Gedl w 2006 r.;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-7458.

365. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 70**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: krawędź północno-wschodnia N:50°07'27.87" - E:17°52'49.61";

krawędź południowo-zachodnia N:50°07'13.19" - E:17°52'38.02";

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego odkryte w latach 30. XX w. i w 1972 r.; podczas badań

AZP znaleziono 6 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego (w tym 1 brzeg);

Historia badań: powierzchniowe w okresie międzywojennym; powierzchniowe Z. Bagniewski w 1972 r.;

powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wojnowice (jako stanowisko B), księga inwentarzowa KZA;

Literatura: Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, s. 178 (jako stanowisko B).

366. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 74**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°06'54.20" - E:17°53'58.54";

Podczas inspekcji konserwatorskiej K. Spychała w 2015 r. stwierdził nieściśłość lokalizacji archiwalnego stanowiska F z lokalizacją stanowiska nr 74 podaną na karcie KESA. Stanowisko archiwalne położone jest na zachodnim stoku doliny, a nie po jej stronie wschodniej. W trakcie opracowania przyjęto współrzędne stanowiska archiwalnego (F).

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego.

Historia badań: powierzchniowe K. Macewicz, S. Wuszkan, E. Matuszczyk w 1983 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wojnowice, księga inwentarzowa KZA;

Literatura: Macewicz K., Spychała K., S. Wuszkan S., 1985 Opole, s. 131-132 (jako stanowisko F).

367. Wojnowice, gmina Kietrz, woj. opolskie, **stanowisko 91**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;

Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;

Lokalizacja: N:50°06'47.02" - E:17°52'08.51";

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym 3 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego odkryte w 1983 r.;

Historia badań: powierzchniowe w okresie międzywojennym; powierzchniowe K. Macewicz, S. Wuszkan,

E. Matuszczyk w 1983 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wojnowice, księga inwentarzowa;

Literatura: Macewicz K., Spychała K., Wuszkan S., 1985, s. 132 (jako stanowisko G).

368. Wojnowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: N:50°03'46.68" - E:18°08'25.90";

Znaleziska: 1 fragment naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znaleziska przypadkowe w latach 30. XX w.; powierzchniowe J. K. Kozłowski w 1964 r.;

powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Wojnowice (jako Wojnowice A); MR teczka *Weihendorf*,

nr inw. wpl. 443; IA UJ zbiór;

Literatura: AB, 1930, s. 47; AB, 1936, s. 166; Woźniak Z., 1970, s. 314.

369. Wojnowice, gmina Krzanowice, woj. śląskie, **stanowisko 36**;

AZP obszar nr 102-39, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Joanna Domańska;

Lokalizacja: w okolicy stacji kolejowej Wojnowice; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Historia badań: znalezisko O. Hanske z 1929 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Katowice karta AZP, teczka Wojnowice; MR teczka *Weihendorf*;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 314.

370. Wróblin, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 2**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1985 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: N:50°18'22.64" - E:17°54'52.20"; pole rolnika Kolassy;

Znaleziska: 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego.

Historia badań: powierzchniowe w 1928 r.; powierzchniowe AZP;

Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Wróblin A-761/87, księga inwentarzowa nr inw. KZA-2124;

MŚO teczka *Fröbel*, księga inwentarzowa, t. III;

Literatura: Jahn M., 1931, s. 154; Maruschke A., 1929, s. 17, 43; Woźniak Z., 1970, s. 314.

Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-761/87.

371. Wróblin, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1984 r.;

Kierownik badań: Klemens Macewicz;

Lokalizacja: na południe od drogi wiodącej przez wieś; próba weryfikacji stanowiska w lokalizacji wskazanej w archiwum podczas badań AZP dała wynik negatywny;

Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe w latach 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Wróblin;
Literatura: AB, 1928/6, s. 99; Maruschke A., 1929, s. 43.

372. Wróblin, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 13**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1981 r.;
Kierownik badań: Andrzej Dwilewicz;
Lokalizacja: N:50°18' 27.02" - E:17°55'05.28";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego.
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1639.

373. Wróblin, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 97-37, badania w 1981 r.;
Kierownik badań: Andrzej Dwilewicz;
Lokalizacja: N:50°18' 34.88" - E:17°55'02.96";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego.
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka A-655/84, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1653.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-655/84.

374. Wysoka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 4**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°01' 08.56" - E:17°48'58.92"; pola przy wybierzysku położone na zachód od folwarku;
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska luźne nauczyciela Schimke z 1925 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Wysoka, księga inwentarzowa KZA; MŚO teczka *Weissak*.

375. Wysoka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 5**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°00' 57.60" - E:17°48'31.26";
Znaleziska: 47 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego, fragment bransolety szklanej;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

376. Wysoka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;

Lokalizacja: N:50°00' 57.18" - E:17°49'01.13";

Znaleziska: 5 fragmentów naczyń z okresu lateńskiego faza C;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

377. Wysoka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 16**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°01' 18.15" - E:17°50'00.14";
Znaleziska: 5 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa KZA.

378. Wysoka, gmina Branice, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 103-36, badania w 2013 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°02' 10.86" - E:17°50'26.14";
Znaleziska: 2 fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP,teczka Wysoka, księga inwentarzowa KZA.

379. Zakrzów, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 17**;

AZP obszar nr 98-39, badania w 1998 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°14' 52.75" - E:18°08'32.75";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4956.

380. Zakrzów, gmina Polska Cerekiew, woj. opolskie, **stanowisko 23**;

AZP obszar nr 98-39, badania w 1998 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°14' 30.87" - E:18°08'06.09";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, księga inwentarzowa nr inw. KZA-4962.

381. Zawiszce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 20**;

AZP obszar nr 99-36, badania w 2003 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°13' 16.00" - E:17°50'09.58";

Znaleziska: 6 fragmentów naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-169/68 (jako stanowisko B), księga inwentarzowa nr inw. KZA-1250 (jako stanowisko B), KZA-6635;
Literatura: Bagniewski Z., 1968a, s. 52 (jako stanowisko B).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-169/68.

382. Zubrzyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 7**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: cześć zachodnia N:50°07' 33.02" - E:17°48'08.54";
cześć wschodnia N:50°07' 24.53" - E:17°49'06.87";
Znaleziska: w okresie międzywojennym i badaniach powojennych znaleziono m.in. fragmenty naczyń (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego. Podczas badań AZP w części zachodniej stanowiska (dawne stanowisko N) znaleziono 2 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe w okresie międzywojennym; powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe M. Parczewski w 1978 r.; powierzchniowe W. Blajer w 1981 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Zubrzyce A-217/70, księga inwentarzowa KZA (jako stanowisko Zubrzyce N i O), MŚO teczka *Sauerwitz* (jako stanowisko nr 4 i 5);
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 86 (jako Zubrzyce stanowiska N i O).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-217/70.

383. Zubrzyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 9**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: N:50°08' 00.13" - E:17°47'05.33";
Znaleziska: 1 fragment (z domieszką grafitu) naczynia lateńskiego odkryty w 1968 r.;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Zubrzyce, księga inwentarzowa (jako stanowisko K);
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 85 (jako stanowisko K).

384. Zubrzyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 12**;

AZP obszar nr 101-36, badania w 2012 r.;
Kierownik badań: Marta Połtowicz-Bobak;
Lokalizacja: N:50°07' 34.71" - E:17°47'47.60"; położone na granicy z Włodzieninem;
Znaleziska: kilka fragmentów naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znalezisko przypadkowe w 1931 r.; powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Zubrzyce, księga inwentarzowa KZA (jako stanowisko M);
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 314; Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 85-86 (jako stanowisko M).

385. Zubrzyce, gmina Głubczyce, woj. opolskie, **stanowisko 31**;

AZP obszar nr 101-35, badania w 2010 r.;
Kierownik badań: Marek Bednarek;
Lokalizacja: N:50°07' 58.79" - E:17°46'51.61";
Znaleziska: 3 fragmenty naczyń (w tym 1 z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: powierzchniowe S. Pazda, Z. Bagniewski w 1968 r.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka Zubrzyce A-446/77, księga inwentarzowa nr inw. KZA-1290 (jako stanowisko J), księga inwentarzowa KZA;
Literatura: Pazda S., Bagniewski Z., 1968, s. 85 (jako stanowisko J); Wuszkan S., Macewicz K., 1970, s. 248, poz. 25 (jako stanowisko J).
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-446/77.

386. Zwiastowice, gmina Głogówek, woj. opolskie, **stanowisko 3**;

AZP obszar nr 96-37, badania w 1985 r.;
Kierownik badań: Jarosław Radkiewicz;
Lokalizacja: N:50°20' 08.17" - E:17°57'33.03";
Znaleziska: 1 fragment naczynia (z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;
Historia badań: znaleziska powierzchniowe z lat 30. XX w.; powierzchniowe AZP;
Archiwum: WUOZ Opole, karta AZP, teczka A-716/86; księga inwentarzowa nr inw. KZA-2424; MŚO teczka *Schwesterwitz*; Muzeum w Prudniku karty i księga inwentarzowa nr inw. MP/A/284/1-6;
Literatura: AB, 1931/5, s. 82; AB, 1933/1, s. 22.
Stanowisko wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-716/86.

Katalog stanowisk na Śląsku Opawskim

1. Holasovice 1, (niem. *Kreuzendorf*); okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona, na prawym brzegu rzeki Opawy, w pobliżu Boboluszek, gm. Branice;
Znaleziska: 4 fragmenty naczyń z okresu lateńskiego (zgrubiałe brzegi z domieszką grafitu);
Badania: znalezisko dokonane w 1922 r.;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory; MGB teczka miejscowości;
Literatura: Richthofen B., 1926, s.190; Karger W., 1922, s. 25; Woźniak Z., 1970, s. 314-315, tabl. XXV/1-4;
Meduna J., 1980, s. 87; Čižmářová J., 2004, s. 180.

2. Holasovice 2, (niem. *Kreuzendorf*); okres Opava;

Lokalizacja: na wyniesieniu pkt. 271,7, około 1,5 km na południowy - wschód od wsi, na prawym brzegu rzeki Opawy, w pobliżu Boboluszek, gm. Branice;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko dokonane w latach 80. XX w.;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory;
Literatura: Pavelčík J., 1986, s. 95-96; Čižmářová J., 2004, s. 180.

3. Opava (niem. *Troppau*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; na prawym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: skarb złotych monet celtyckich?;
Badania: znalezisko przypadkowe;
Archiwum: Muzeum Opava;
Literatura: Radoměský P., 1955, nr 178; Woźniak Z., 1970, s. 315.

4. Opava – Malé Hoštice (niem. *Klein Hoschütz*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; obecnie dzielnica Opawy, położona na wschód od miasta, na lewym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: liczne fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu i zgrubiałe brzegi) z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko przypadkowe z lat 30 .XX w. i z 1940 r.;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory;
Literatura: Jahn M., 1931, s. 154; AB, 1940, s. 142; Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 165;
Čižmářová J., 2004, s. 229.

5. Opava – Jaktar (niem. *Jaktar*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; obecnie dzielnica Opawy, położona na zachód od centrum miasta, na prawym brzegu rzeki Velká dopływu Opawy;
Znaleziska: skarb złotych monet celtyckich?;
Badania: znalezisko przypadkowe;
Archiwum: Muzeum Opava;

Literatura: Radoměský P., 1955, nr 179; Woźniak Z., 1970, s. 315.

6. Opava – Kateřinky (niem. *Kathrein*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; obecnie dzielnica Opawy, położona na północ od centrum miasta, na lewym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu i zdobionych grzebykowo) z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko przypadkowe z lat powojennych, w 1972 r. Z. Zavadil przekazał do urzędu archeologicznego w Brnie fragmenty naczyń;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory; wg informacji dr V. Šikulovej;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 222-223; Čižmářová J., 2004, s. 267.

7. Opava – Kylešovice (niem. *Gilschwitz*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; obecnie dzielnica Opawy, położona na południe od centrum miasta, na lewym brzegu rzeki Moravice dopływu Opawy;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu i zdobionych grzebykowo) z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko przypadkowe;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory; wg informacji dr V. Šikulovej;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 223; Čižmářová J., 2004, s. 267.

8. Opava – Palhanec (niem. *Palhanetz*), okres Opava;

Lokalizacja: określona „U Kříže”; obecnie dzielnica Opawy, położona na północ od centrum miasta, na prawym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu i zdobionych grzebykowo) z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko przypadkowe z lat 50. XX w.; w 1973 r. przeprowadzono badania ratownicze przy brzegu rzeki znajdując fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory; wg informacji ustnej dr V. Šikulovej;
Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 229; Čižmářová J., 2004, s. 267.

9. Opava – Vávrovce 1 (niem. *Wawrowitz*), okres Opava;

Lokalizacja: przy południowo-wschodnim skraju wsi Vávrovce, ogród pana Vavrly; obecnie dzielnica Opawy, położona na północny-zachód od centrum miasta, na lewym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;
Badania: znalezisko przypadkowe z lat 20. XX w.;
Archiwum: Muzeum Opava zbiory;
Literatura: Richthofen B., 1926, s. 190; Král J., 1959, s. 178; Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 305; Čižmářová J., 2004, s. 333.

10. Opava – Vávrovce 2 (niem. *Wawrowitz*), okres Opava;

Lokalizacja: ogród Valčíkova w Vávrovce; obecnie dzielnica Opawy, położona na północny-zachód od centrum miasta, na lewym brzegu rzeki Opawy;
Znaleziska: fragmenty naczyń z okresu lateńskiego;

Badania: wykopaliska V. Sikulovej w 1959 r. odkryła celtycki grób ciałopalny: spalone kości złożone były w urnie przykrytej misą;

Archiwum: Muzeum Opava zbiory;

Literatura: Čižmářová J., 2004, s. 333.

11. Rohov (niem. *Rohow*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; w północnej części okresu Opava, pomiędzy Ściborzycami Wielkimi a Krzanowicami;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Badania: znalezisko przypadkowe;

Archiwum: Muzeum Opava zbiory; wg informacji dr V. Šikulovej;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 265; Čižmářová J., 2004, s. 297.

12. Slavkov (niem. *Schlakau*), okres Opava;

Lokalizacja: bliżej nieokreślona; na południowy - zachód od Opawy, nad rzeką Hvozdanice dopływem Moravice;

Znaleziska: fragmenty naczyń (w tym z domieszką grafitu) z okresu lateńskiego;

Badania: znalezisko przypadkowe;

Archiwum: Muzeum Opava zbiory; wg informacji dr V. Šikulovej;

Literatura: Woźniak Z., 1970, s. 315; Meduna J., 1980, s. 274; Čižmářová J., 2004, s. 304.

Literatura:

Skróty:

NfDV - Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit;

OIK - Opolski Informator Konserwatorski;

ORM - Opolski Rocznik Muzealny;

ŚSA - Śląskie Sprawozdania Archeologiczne;

TBO - Terenowe Badania Archeologiczne na Opolszczyźnie;

Altschlesische Blätter, R.3: 1928 – R.17:1942;

Badora K., 2003, III. Walory fizyczno-geograficzne, [w:] Spałek K., (red.), Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Głubczyce, Krasiejów, s. 13-48.

Badora K., 2007, Regionalizacja fizycznogeograficzna Płaskowyżu Głubczyckiego, [w:] J. Lis, M. Mazur (red.) Przyrodnicze wartości polsko-czeskiego pogranicza jako wspólne dziedzictwo Unii Europejskiej. Centrum Studiów nad Bioróżnorodnością, Opole, s. 177-189.

Badora K., Nitra J., 2018, Problemy regionalizacji fizycznogeograficznej pogranicza gór, wyżyn i nizin na przykładzie Płaskowyżu Głubczyckiego i Kotliny Raciborskiej, [w:] M. Kistowski, U. Myga-Piątek, J. Solon, (red.), Studia nad regionalizacją fizycznogeograficzną Polski, Prace Geograficzne nr 266, Warszawa, s. 97-108.

Bagniewski Z., 1968, Sprawozdanie z badań powierzchniowych w powiecie Koźle [w:] TBO Rok 1968, Opole, s. 87-91.

Bagniewski Z., 1968a, Sprawozdanie z badań weryfikacyjnych i powierzchniowych we wsiach Biernatów Mały, Lisięcice i Zawiszycy w pow. głubczyckim [w:] TBO Rok 1968, Opole, s. 50-54.

Bagniewski Z., 1969, Sprawozdanie z badań powierzchniowych na terenie powiatu głubczyckiego [w:] TBO Rok 1969, Opole, s. 47-64.

Bagniewski Z., 1969a, Wyniki badań powierzchniowych w powiecie kozielskim [w:] TBO Rok 1969, Opole, s. 69-74.

Bagniewski Z., Domański G., 1969, Sprawozdanie z badań powierzchniowych w powiecie Głubczyce [w:] TBO Rok 1969, Opole, s. 64-69.

Baraniecki L., 1968, Rozwój krajobrazu południowej części międzyrzecza Nysy Kłodzkiej i Osobłogi, [w:] Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny, t. 1, Opole, s. 16-40.

Bednarek M., 1986, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na osadzie z okresu lateńskiego w Roszowickim Lesie, gmina Cisek, woj. opolskie, przeprowadzonych w 1986 r. [w:] ŚSA, t. XXIX, Wrocław, s. 66-69.

Bednarek M., 1988, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na stanowisku nr 6 w Roszowickim Lesie, gmina Cisek, woj. opolskie w 1987 r. [w:] ŚSA, t. XXX, Wrocław, s. 65-68.

Bednarek M., 1990, Wyniki badań wykopaliskowych na stanowiskach 6 i 11 w Roszowickim Lesie, gmina Cisek, woj. opolskie, w 1988 roku [w:] ŚSA, t. XXXI, Wrocław, s. 201-205.

Bednarek M., 1993, Osada kultury lateńskiej na stan. 11 w Roszowickim Lesie, gm. Cisek, woj. opolskie – wyniki badań z lat 1990–1991 [w:] ŚSA, t. 34, Wrocław, s. 195–198.

Bednarek M., 1993, Celtycki grób ciałopalny z czworobocznym obiektem rowkowym w Nowej Cerekwi, gm. Kietrz, woj. opolskie [w:] ŚSA, t. 35, Wrocław, s. 495–506.

Bednarek M., 1993, Osada kultury lateńskiej w Roszowickim Lesie, stan. 6, gm. Cisek, woj. opolskie [w:] *Studia Archeologiczne*, t. 24, Wrocław, s. 105-138.

Bednarek M., 1996, Die Latènekultur in Oberschlesien im Lichte der neusten Forschungen. [w:] Z. Woźniak (red.) *Kontakte längs der Bernsteinstrasse (zwischen Caput Adriae und den Ostseegebieten) in der Zeit um Christi Geburt*, Kraków, s. 267-272.

Bednarek M., 1998, Rozpoznawcze badania wykopaliskowe na wielokulturowym stanowisku nr 10 w Dzierżysławicach, gm. Głogówek, w 1997 roku [w:] *ŚSA*, t. 4, Wrocław, s. 141-157.

Bednarek M., 1999, Kultura lateńska na tle sytuacji kulturowej Górnego Śląska [w:] *Studia Archeologiczne*, t. 31, Wrocław, s. 117-127.

Bednarek M., 2004, Osada z okresu lateńskiego na stanowisku nr 29 w Roszowickim Lesie, gm. Cisek, pow. Kędzierzyn - Koźle [w:] *ŚSA*, t. 45, Wrocław, s. 161-175.

Bednarek M., 2005, Relations between Silesia and the area of Bohemia and Moravia in the La Tène period in the light of recent research, [w:] *Východoslovenský pravek*, t. VII, Nitra, s. 184-187.

Bednarek M., 2005, La Tène settlement in Upper Silesia: An outline, [w:] H. Dobrzańska, W. Megaw, P. Poleska (red.), *Celts on the Margin. Studies in European Cultural Interaction 7th Century BC - 1st Century AD*, Kraków, s. 179-185.

Bednarek M., 2007, Funeral rite of the La Tène Culture in Upper Silesia, [w:] E. Droberjar, O. Chvojka (red.), *Archeologie Barbarů 2006, Archeologické výzkumy v Jižních Čechách, Supplementum 3, České Budějovice*, s. 303-350.

Bednarek M., 2009, Nowa Cerekwia - celtyckie numizmatyczne El Dorado na Górnym Śląsku [w:] *Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne*, Nr 2(38), Wrocław, s. 6-13.

Bednarek M., 2010, Celtycka osada w Nowej Cerekwi - historia odkryć archeologicznych. Część I - badania do 1945 roku [w:] *OIK*, Opole, s. 85-92;

Bednarek M., 2011, Celtycka osada w Nowej Cerekwi - historia odkryć archeologicznych. Część II - badania w latach 1957-73 [w:] *OIK*, Opole, s. 113-120.

Bednarek M., 2012, Wstępne wyniki badań na osadzie hutniczej z okresu wpływów rzymskich w Polskiej Cerekwi, gmina loco [w:] *OIK*, Opole, s. 149-154.

Bednarek M., 2012a, Nowa Cerekwia [w:] Suzanne Siebers, Otto H. Urban, Peter C. Ramsel (red) *Lexikon zur keltischen Archeologie L-Z*, Wien, s. 1390.

Bednarek M., 2012b, Roszowicki Las [w:] Suzanne Siebers, Otto H. Urban, Peter C. Ramsel (red) *Lexikon zur keltischen Archeologie L-Z*, Wien, s. 1611.

Bednarek M., 2012c, Sułków [w:] Suzanne Siebers, Otto H. Urban, Peter C. Ramsel (red) *Lexikon zur keltischen Archeologie L-Z*, Wien, s. 1799.

Bednarek M., 2014, Okres lateński [w:] E. Tomczak (red.) *Archeologia Górny Śląsk*, Katowice, s. 111-127.

Bednarek M., Molenda G., 2011, Olbijska moneta typu „Borysthenoi” znaleziona na stanowisku nr 4 w miejscowości Nowa Cerekwia, gm. Kietrz [w:] *OIK*, Opole, s. 121-126.

Buczek K., 1960, Ziemia polska przed tysiącem lat: zarys geograficzno-historyczny, Kraków.

Bykowski K., 1989, Obszar 95-36 [w:] *OIK*, Opole, s. 167-183;

Chochorowska E., Chochorowski J., 1980, Badania wykopaliskowe na wielokulturowym stanowisku nr 11 w Kornicach, woj. Katowice [w:] *Sprawozdania Archeologiczne*, t. XXXII, Kraków, s. 271-279.

Chochorowski J., 1980, Ze studiów nad osadnictwem kultury lateńskiej w dorzeczu Cyny i Troi [w:]

Archeologia Polski, t. 24, Warszawa-Wrocław, z. 1, s. 67-86.

Chochorowski J., 1986, Grób celtycki ze stanowiska 11 w Kornicach, woj. Katowice [w:] *Silesia Antiqua*, t. 28, Wrocław, s. 97-103.

Czerska B., 1958, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Nowej Cerekwi, pow. Głubczyce w 1958 roku [w:] *ŚSA*, Wrocław, t. I, s. 26-31.

Czerska B., 1959, Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na terenie osady z okresu późnolateńskiego w Nowej Cerekwi, pow. Głubczyce w 1959 roku [w:] *ŚSA*, t. II, Wrocław, s. 27-70.

Czerska B., 1959a, Osada z okresu późnolateńskiego koło Nowej Cerekwi w powiecie Głubczyce [w:] *Archeologia Śląska*, tom III, Wrocław, s. 25-68.

Czerska B., 1960, Z badań wykopaliskowych na późnolateńskiej osadzie kultury celtyckiej w Nowej Cerekwi, pow. Głubczyce w 1960 r. [w:] *ŚSA*, t. III, Wrocław, s. 7-12.

Czerska B., 1963, Wyniki badań późnolateńskiej osady kultury celtyckiej koło Nowej Cerekwi, pow. Głubczyce w latach 1958-1960 [w:] *Wiadomości Archeologiczne*, t. XXIX, z. 3, Wrocław, s. 289-311.

Czerska B., 1963a, Badania archeologiczne późnolateńskiej osady celtyckiej pod Nową Cerekwią, pow. Głubczyce, w 1961 r. [w:] *Sprawozdania Archeologiczne*, t. 15, Wrocław, s. 136-143.

Czerska B., 1964, Sprawozdanie z badań osady celtyckiej w Nowej Cerekwi, pow. Głubczyce, w 1962 roku [w:] *Sprawozdania Archeologiczne*, t. 16, Wrocław, s. 124-131.

Czerska B., 1969, Nowe stanowiska kultury celtyckiej odkryte w 1969 roku na terenie powiatu głubczyckiego [w:] *ŚSA*, t. 12: Wrocław, s. 23-25.

Czerska B., 1971, Badania weryfikacyjne i powierzchniowe w Nowej Cerekwi w powiecie głubczyckim w 1971 roku [w:] *ŚSA*, t. 14, Wrocław, s. 26-32.

Czerska B., 1972, Celtycki ośrodek hutniczy w Sułkowie w powiecie Głubczyce [w:] *Studia Archeologiczne*, t. 5, Wrocław, s. 3-79.

Czerska B., 1976, Osada celtycka koło wsi Nowa Cerekwia w powiecie głubczyckim, w świetle najnowszych badań [w:] *Studia Archeologiczne*, t. 7, Wrocław, s. 95-137.

Czerska B., 1982, Sprawozdanie z badań archeologicznych w rejonie wsi Roszowicki Las, gmina Cisek [w:] *ŚSA*, t. XXIII, Wrocław, s. 41-44 (jako Roszowicki Las stan. 6).

Czerska B., 1983, Osada celtycka z okresu późnolateńskiego w Łanach, gm. Cisek [w:] *Studia Archeologiczne*, t. 13, Wrocław, s. 57-93.

Czerwiński J., 1968, Rola środowiska geograficznego w morfogenezie południowej Opolszczyzny, [w:] *Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny*, t.1, Opole, s. 41-53.

Dobrzański B. (red.), 1972, Polska mapa gleb. Podziałka 1:500 000, Warszawa.

Čižmář M., 1975, Relativní chronologie keltských pohřebišť na Moravě [w:] *Památky archeologické*, t. LXIX, Praha, s. 117-144.

Čižmář M., 2002, Keltské oppidum Staré Hradisko. Archeologické památky střední Moravy 4, Olomouc.

Čižmářová J., 2004, *Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku*, Praha.

Filip J., 1956, *Keltové ve střední Evropě*, Praha.

Gedl M., 1978, Gräber der Latènekultur in Kietrz, Bezirk Opole [w:] *Prace Archeologiczne*, t. 26, Kraków, s. 9-72.

Gedl M., 1984, Obiekty rowkowe na cmentarzyskach z okresu lateńskiego i wczesnego okresu wpływów rzymskich w południowej Polsce [w:] *Przegląd Archeologiczny*, t. 32, Kraków, s. 157-186.

Gerhard R., 1989, Der Glasschmuck aus dem Oppidum von Manching. Die Ausgrabungen in Manching, t.11, Stuttgart.

Gedl M., 1985, Kietrz, gm. loco. Stan. 1 [w:] OIK, Opole, s. 50-60.

Gilewska S., Klimek K., 1967, Czwartorzęd Wyżyny Śląskiej [w:] Czwartorzęd Polski, Warszawa, s. 498-527.

Godłowski K., 1969, Kultura przeworska na Górnym Śląsku, Katowice-Kraków.

Godłowski K., 1980, Przemiany zasiedlenia na Wyżynie Głubczyckiej i w dorzeczu Liswarty w okresie lateńskim, rzymskim i początkach wczesnego średniowiecza [w:] Archeologia Polski, t. 25, Warszawa, s. 131-166.

Godłowski K., 1983, Przemiany osadnicze na Dolnym Śląsku i sąsiadujących z nim terenach w I w. p.n.e. [w:] Przemiany ludnościowe i kulturowe I tysiąclecia p.n.e. na ziemiach między Odrą a Dnieprem, Materiały do polsko-radzieckiego sympozjum paleodemograficznego, 6-9 grudnia 1977, Wrocław, s. 293-323.

Hess M., 1968, Próba rekonstrukcji klimatu w holocenie na terenie Polski południowej [w:] Folia Quaternaria, t. 29, Kraków, s. 21n.

Jahn A., 1968, Wysoczyzna Głubczycka [w:] Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny, t.1, Opole, s. 5-15.

Jahn M., 1931, Die Kelten in Schlesien, Leipzig.

Jahn M., 1933, Die älteste Miinze aus Oberschlesien [w:] Aus Oberschlesiens Urzeit, Oppeln, z.20, s. 61n.

Jankuhn H., 2004, Wprowadzenie do archeologii osadnictwa, Poznań.

Jaskanis D., 1989 (red.), Katalog Archeologicznych Zbiorów Pozamuzealnych Zeszyt 2 Kolekcja Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawa.

Jaskanis D., 1991, (red.), Katalog Archeologicznych Zbiorów Pozamuzealnych Zeszyt 7 Kolekcja Katedry Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Warszawa.

Kida J., 1996, Niektóre cechy rzeźby lessowej Opolszczyzny. Acta Universitatis Vratislaviensis 1808, Prace Instytutu Geograficznego, Seria A, t. VIII, s. 43-61.

Klimek K., 1972, Kotlina Raciborsko – Oświęcimska [w:] Klimaszewski M. (red.) Geomorfologia Polski, t.1, Warszawa, s. 116-136.

Klimek K., Starkel L., 1972, Kotliny Podkarpackie, [w:] Klimaszewski M. (red.) Geomorfologia Polski, t.1, Warszawa, s. 137-166.

Komar T., 1968, Charakterystyka sieci rzecznej województwa opolskiego, [w:] Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny, t.1, Opole, s. 158-204.

Kondracki J., 1977, Regiony fizyczno-geograficzne Polski, Warszawa.

Kondracki J., 1994, Geografia Polski. Mezoregiony fizycznogeograficzne, Warszawa.

Kondracki J., 2000, Geografia regionalna Polski, wyd. II poprawione, Warszawa.

Kondracki J., Richling A., 1994, Mapa 53.3. Regiony fizycznogeograficzne, [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa.

Kostrowicki J., 1968, Środowisko geograficzne Polski, Warszawa.

Král J., 1959, Přehled Výzkumů, Brno, s. 178n.

Kruk J., 1973, Studia nad neolitem wyżyn lessowych, Wrocław.

Kruk J., Przywara L., 1983, Roślinność potencjalna jako metoda rekonstrukcji naturalnych warunków rozwoju społeczności pradziejowych [w:] Archeologia Polski, t. 28, z. 1, s. 19-50.

Kudła A., 1966, Sprawozdanie z archeologicznych badań poszukiwawczych na terenie powiatu raciborskiego [w:] TnO Rok 1965/66, Opole, s. 49-51.

Kudła A., 1968, Badania weryfikacyjne i poszukiwawcze na terenie części powiatu głubczyckiego [w:] TnO Rok 1968, Opole, s. 54-57.

Lazar J., 1976, Gleboznawstwo z podstawami geologii, Warszawa.

Lewandowski J., 1988, Plejstocen środkowy w strefie doliny górnej Odry: Brama Morawska-Kotlina Raciborska (próba syntezy) [w:] Przegląd Geologiczny, t.36, nr 8, s. 465-474.

Licznar M., 1976, Właściwości i geneza niektórych gleb czarnoziemnych Płaskowyżu Głubczyckiego, Roczniki Gleboznawcze t. XXVII, nr 4, s. 107-155.

Ludikovský K., 1964, Dílny na moravských nížinných keltských sídlišťích [w:] Archeologické studijní materiály, t. I, s. 126-134.

Macewicz K., 1970, Sprawozdanie z archeologicznych prac konserwatorskich na Opolszczyźnie w latach 1966, 1967 [w:] ORM, t. IV, Opole, s. 217-226.

Macewicz K., Wuszkan S., 1972, Terenowa działalność konserwatora zabytków archeologicznych na Opolszczyźnie w 1969 roku [w:] ORM, t. V, Opole, s. 87-102.

Macewicz K., Tomczak E., Wuszkan S., 1975, Konserwatorskie badania archeologiczne na terenie województwa opolskiego w latach 1970-1972 [w:] ORM, t. VI, Opole, s. 115-192.

Macewicz K., Wuszkan S., 1985, Archeologiczne prace konserwatorskie na Opolszczyźnie w latach 1973-1976 [w:] ORM, t. VIII, Opole, s. 111-220.

Macewicz K., Spychała K., Wuszkan S., 1985, Nowe Odkrycia 1983 r. [w:] OIK, Opole, s. 124-132.

Macewicz K., Spychała K., 1987-1988, Badania powierzchniowe na terenie wsi Grobniki, Królowe i Zawiszyce [w:] OIK 1987-88, Opole, s. 186-192.

Marks L., 2016, Zmiany klimatu w holocenie [w:] Przegląd Geologiczny, t. 64, nr 1. s. 59-65.

Maruschke A., 1928, Die ur- und frühgeschichtliche Besiedlung des Kreises Neustadt OS [w:] Aus Oberschlesiens Urzeit, Braslau, H.2, s. 43.

Maruschke A., 1929, Die ur- und frühgeschichtliche Besiedlung des Kreises Neustadt OS [w:] Aus Oberschlesiens Urzeit, H.2, Breslau, s. 44.

Matuszkiewicz J. M., 2001, Zespoły leśne Polski, Warszawa.

Meduna J., 1980, Die latènezeitlichen Siedlungen und Gräberfelder in Mähren (Katalog) [w:] Fontes Archaeologiae Moraviae, t. XI, Brno.

Michalak S., 1978, Środowisko naturalne Ziemi Głubczyckiej [w:] Ziemia Głubczycka, Opole, s. 9-12).

Mierzwiński A., 1992, Zasiedlenie Opolszczyzny od starszej epoki brązu po wczesny okres lateński, Wrocław.

Paret D., 1929, Der Grafit im vorgeschichtlichen Europa [w:] Zeitschrift Sudeta, t. V, s. 30-53.

Pavelčík J., 1986, Pravěké lokality u Holasovic (okr. Opava) [w:] Přehled výzkumů, s. 95-96.

Pawlak J., 2008, Podział fizyczno-geograficzny, [w:] W. Pawlak, J. Pawlak (red.), Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego, Wrocław, s. 25-26.

Pazda S., Bagniewski Z., 1967, Sprawozdanie z badań powierzchniowych w pow. Racibórz [w:] TnO Rok 1967, Opole, s. 39-41.

Pazda S., Bagniewski Z., 1968, Wyniki badań powierzchniowych w powiecie głubczyckim [w:] TnO Rok 1968, Opole, s. 57-87.

Persowski F., 1964, Uwagi o metodach i zakresie badań osadniczych. Warszawa.

Peschek Ch., 1970, Kelten in Schlesien [w:] Schlesien, H. 4., s. 223-232.

Petersen E., 1935. Schlesien von der Eiszeit bis ins Mittelalter. Berlin-Leipzig, s. 140, ryc. 272.

Pyrgała J., 1972, Mikroregion osadniczy między Wisłą a dolną Wkrą w okresie rzymskim, Wrocław.

Radoměřský P., 1955, Nález keltských mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [w:] Nález mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha, t. I, nr 179.

Räker J., 2006, Chronik von Deutsch Neukirch/Bieskau (Altstett) im Kreis Leobschiitz O/S, Soest (Niemcy – Nadrenia Północna-Westfalia).

Raschke G., 1931, Urgeschichte des Dorfes Gr. Peterwitz. Kr. Ratibor [w:] Ratiborer Heimatbote, s. 51, ryc. 1.

Reinecke P., 1902. Zur Kenntniss der La Tène-Denkmal der Zone nordwärt Alpen. In: Festschrift zur Feier des 50-jährigen Bestehens des Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz, s. 53-109.

Richthofen B., 1926, Neue Ergebnisse der Vorgeschichtsforschung in Oberschlesien. [w:] Altschlesien t.I, s. 190-191, tabl. XXII/13-16, XXIV/3, XXV/1, ryc. 5.

Richthofen B., 1926a, Neuordnung der Denkmalpflege für Vor- und Frühgeschichte und neue Funde in Oberschlesien im Jahre 1925 [w:] NfDV, z. 4, s. 68.

Richthofen B., 1927, Einführung in die ur- und frugeschichtliche Abteilung des Museum Ratibor, s. 8-9, tabl.5/1,3-12.

Richthofen B., 1928, Neue oberschlesische Funde in den Jahren 1926 und 1927 [w:] NfDV, z.2, s. 25.

Richthofen B., 1929, Zum Stand der Ur und Frühgeschichtsforschung in Oberschlesien [w:] NfDV, z.10, s. 150.

Schmuck A., 1968, Warunki termiczne i opadowe w województwie opolskim, [w:] Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny, t. 1, Opole, s. 205-239.

Seger H., 1896, Schlesische Funde der vorrömischen Eisenzeit [w:] Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift“ Bd. 6, s. 401-458.

Soida J., 2014, Sprawozdanie z badań archeologicznych na osadach z okresu lateńskiego i rzymskiego w Pietrowicach Wielkich (stanowisko 11), województwo śląskie [w:] Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2011-2012, Katowice, s. 94-100.

Spychała K., 1991, Wyniki innych badań powierzchniowych i weryfikacyjnych [w:] OIK, Opole, s. 162-169.

Stankowski W., 1976, Rozwój środowiska fizyczno-geograficznego Polski, Warszawa.

Starkel L., 1977, Paleogeografia holocenu, Warszawa.

Starkel L., 1982, (red.) Przeglądowa mapa geomorfologiczna Polski. 1:500 000, Warszawa.

Straszewicz L., 1970, Śląsk Opolski. Zarys geografii gospodarczej, Katowice.

Szczepankiewicz S., 1968, Rzeźba doliny Odry na Opolszczyźnie, [w:] Studia geograficzno-fizyczne z obszaru Opolszczyzny, t.1, Opole.

Szczepankiewicz S., 1972, Nizina Śląska, [w:] Geomorfologia Polski, t.2, Warszawa, s. 224-239.

Środoń A., 1972, Roślinność Polski w czwartorzędzie, [w:] Szafer W., Zarzycki K., (red.), Szata roślinna Polski, Warszawa, s. 527-569.

Ščukin M. B., Eremenko V.E., 1991, Zur frage der Datierung keltischer Altertümer in Transkarpatengebiet der Ukraine und einige Probleme der Latène Chronologie. [w:] Acta Archeologica Carpatica, t. XXX, s. 115-140.

Tomczak E., 2014. Zarys archeologii do 1944 roku.[w:] Archeologia Górny Śląsk, red. E. Tomczak. Katowice, s. 243-298.

Tyszkiewicz J., 1976, Nauki historyczne i przyrodnicze w badaniach lasów na ziemiach polskich, [w:]

Ziemia i ludzie dawnej Polski, Wrocław, seria A, nr 179, s. 7-36.

Ugla H., 1983, Gleboznawstwo rolnicze, Warszawa.

Venclová N. (red), 2008, Archeologie pravěkých Čech / 7, Doba laténská, Praha.

Walanus A, Nalepka D., 2005. Wiek rzeczywisty granic chronozon wyznaczonych w latach radiowęglowych [w:] Botanical. Guidebooks, 28, s. 313-321.

Walczak W., 1970, Dolny Śląsk. Cz.2: Obszar przedsudecki, Warszawa, s. 153-155.

Waldhauser J., 1987, Keltische Gräberfelder in Böhmen [w:] Bericht der Römisch-Germanischen Kommission, t. 68, s. 27-182.

Woźniak Z., 1960, Chronologia celtyckich cmentarzysk w Polsce [w:] Wiadomości Archeologiczne, t. 26, Warszawa, z.3-4, s. 119-140.

Woźniak Z., 1967, Monety celtyckie z ziem polskich [w:] Wiadomości Numizmatyczne, R. 11, Warszawa, s. 215-227.

Woźniak Z., 1970, Osadnictwo celtyckie w Polsce, Wrocław.

Woźniak Z., 1979, Starsza faza kultury lateńskiej w Polsce i jej oddziaływanie, [w:] J. Dąbrowski, Z. Rajewski (red.), Prahistoria ziem polskich, t. 4, Wrocław, s. 209-230.

Woźniak Z., 1981, Młodsza faza kultury lateńskiej (celtyckiej) i grupa tyniecka, [w:] J. Wielowiejski (red.), Prahistoria ziem polskich, t. 5, Wrocław, s. 248-263.

Woźniak Z., 1986, Stan i potrzeby badań nad kulturą lateńską w Polsce, [w:] K. Godłowski, R. Madyda-Legutko (red.) Stan i potrzeby badań nad młodszym okresem przedrzymskim i okresem wpływów rzymskich w Polsce, Kraków, s. 11-24.

Woźniak Z., 1992, Zur Chronologie der keltischen Siedlungsmaterialien aus Schlesien und Kleinpolen [w:] K. Godłowski, R. Madyda-Legutko (red.), Problem der relativen und absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter, s. 9-17, Kraków.

Wuszkán S., Macewicz K., 1970, Wykaz stanowisk badanych z kredytów Konserwatora Zabytków Archeologicznych na terenie woj. opolskiego w 1968 roku [w:] Silesia Antiqua, t.12, Wrocław, s. 248, poz. 25.

Wuszkán S., 1981, Nowe odkrycia (1977-1979) [w:] OIK, Opole, s. 87-128.

Wuszkán S., 1983, Nowe Odkrycia 1977-1979 [w:] OIK Opole, s. 111-204.

Zierhoffer A., 1962, Geografia Powszechna, t. I, Warszawa.

https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html?gpmmap=gp0&actions=acShowServices_KATASTER

<http://mapy.amzp.pl/tk25.cgi?48,61,67,81>

Celtic settlement in Upper Silesia

At the turn of the 6th and 5th c. BC the La Tène culture associated with a Celtic population developed across much of Europe. Its consolidation and rapid evolution during the 5th century was followed by a major expansion of the La Tène culture and settlement. The 4th century has been called the Gallic (Celtic) century, age of military ascendancy of Celtic tribes which occupied a territory ranging from modern France in the west to the Carpathian Basin in the east. In this period also two regions of Silesia were occupied. The first one included the area to the south of Wrocław, between the Bystrzyca and Oława Rivers, and the second one- the Głubczyce Plateau and a part of the Racibórz Basin, on the left bank of the Odra River.

Celts arrived in Upper Silesia by way of the Moravian Pass from the area of today's Bohemia dominated then by the tribe of the Boii. Coming and settling in this region, they deliberately chose this place for permanent residence. What were they driven by? The character of soil formations building the top layers, serving at the same time as the soil substrate, decided upon the range of the settlement, being the basis for designation of the Upper Silesian region.

Fertile soils derived from loess and the loess formations (mainly chernozems and brown soils) were chosen and the area of the slightly loamy sand and the foothill zones were the barriers before they stopped.

The areas on the borderline of valleys and uplands were occupied most eagerly, flat or slightly exposed upland edges and the slopes of the hills, gently sloping towards the watercourses were chosen. The sites with easy access to water and, at the same time, not likely to become flooded were preferred.

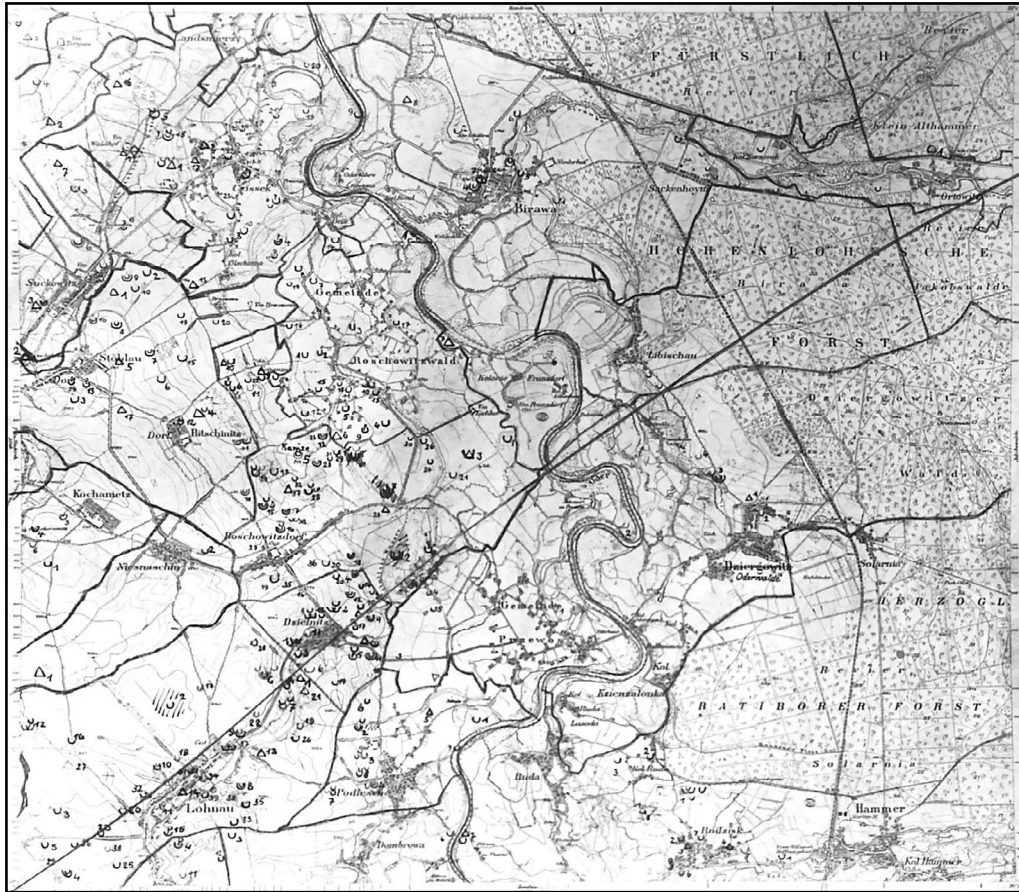
Small and very small tributaries of the major rivers flowing in the region were very popular. Parts of uplands without any sources of water were omitted. Intense fragmentation of the plateau terrain by the deep valleys and watershed humps had an impact on the linear system of the sites. Nowadays, the areas in which the Celtic settlement appeared are generally unwooded and almost completely under intensive agriculture. Initially they were covered mostly by oak-hornbeam forests, some mixed forests and in the valley of the Odra River- riparian forests and some alder carrs. There were also permanently deforested areas covered by the xerothermic grasslands and bushes.

Celtic presence in Upper Silesia is documented by 388 archaeological sites (12 sites located on the Bohemian side of the border were also taken into consideration in this study). These are recorded in an area of c. 1600 km². In Głubczyce Upland settlements were mostly small, often consisting of a single homestead, with a single dwelling and outbuildings. Such settlements are known as e.g. from Roszowicki Las and Łany (distr. Kędzierzyn-Koźle) and Szonów (distr. Prudnik). Only the settlement at Nowa Cerekwia (distr. Głubczyce) differs by being much larger and located on a larger elevation. It included over 20 homesteads datable from the beginning of the 4th c. to 120/115 BC, being built in different phases of its development. The settlement is assumed to be a centre of power, production and trade of interregional importance (as indicated by finds of over 300 silver and gold coins).

The dominant role in the economy of Celts was played by agriculture. The association of the richest soils and their settlements is not random. This is confirmed further by finds of farming implements – iron fittings of primitive ploughs, sickles and half-scythes. Crops included wheat, barley, millet, rye and oats, as well as peas, vetch and buckwheat. Cattle was the main species of livestock reared, followed by pig, sheep and goat, with chickens and geese the preferred domestic fowl. The daily diet was supplemented

occasionally by hunting red deer, wild boar, aurochs and roe deer.

Archaeological features associated with pottery production and iron working were identified in settlements investigated by excavation. Production of bronze ornaments is also confirmed. A striking manifestation of Celtic presence in Upper Silesia is the funerary rite. The largest number of graves is known from the graveyard at Kietrz (37); other locations (Baborów and Dzielów in district Głubczyce, Kornice and Samborowice in district Racibórz) produced isolated finds. Analysis of grave deposits has shed some light on the system of beliefs and on the complexity of mortuary practices. From the very beginning of Celtic settlement we find burial by inhumation, in coffins, extended and supine, with arms resting along the body. The buried individuals were fully dressed, including ornaments; some graves included weapons as well. Another form of burial was urned cremation – the cremated remains were placed in vessel and buried in a shallow pit. Some of the urns were additionally covered with bowls. Finally, there are also cist graves in which the cremated remains were placed with the grave goods directly in a pit. The number of objects deposited in all three grave types depended on the wealth of the buried individual and as such, on his or her social rank and gender. Female graves contain the greatest number of ornaments, mostly fibulae but no weapons. Celtic settlement in Upper Silesia continued until c. 120/115 BC. After it declined, the area became desolate until c. the mid-1st century AD. One possible explanation is the passing through the region of Cymbri and Teutones from Jutland on their way to southern of Europe.



Diapozytyw mapy Messtichblatt Birawa nr 3349. (zbiory IA UW.)

Mapa archiwalna w skali 1:2500 w formie diapozytywu wykonanego na szkle, z naniesionymi znakami lokalizacji stanowisk archeologicznych, które zostały odkryte w okresie międzywojennym. Dużą część stanowisk zaznaczono na niej na podstawie poszukiwań i informacji nauczyciela z Roszowic Wilhelma Wiczorka. Dzięki tej mapie, oprócz stanowisk z innych epok archeologicznych, można dokładnie zlokalizować stanowiska celtyckie, m.in. w Cisku, Roszowickim Lesie, Roszowicach, Łanach, Dzielnicy, Steblowie, Bierawie, Budziskach. Oryginały map Messtichblatt terenu Górnego Śląska zaginęły w czasie II wojny światowej.



M. Bednarek nad Potokiem Dzielniczka, 2020 r., fot. K. Spychała



Starorzecze Osobłogi - zakole na południe od Dzierżysławic, 2020 r., fot. K. Spychała

Spis treści:

Przedmowa	3
Wstęp	4
Historia badań	6
Zarys historii i obraz osadnictwa celtyckiego	12
Środowisko geograficzne	30
Budowa geologiczna i ukształtowanie powierzchni	32
Hydrografia	36
Klimat	42
Gleby	44
Szata roślinna	46
Obraz osadnictwa celtyckiego na Górnym Śląsku	48
Osadnictwo na tle środowiska geograficznego	52
Osadnictwo na tle ukształtowania powierzchni	54
Osadnictwo a sieć wodna	56
Osadnictwo na tle gleb	60
Preferencje siedliskowe	62
Wstęp do katalogu	63
Katalog stanowisk na Górnym Śląsku	64 -157
Katalog stanowisk na Śląsku Opawskim	158 -160
Literatura	161-167
Celtic settlement in Upper Silesia	168 -169
Spis treści	172

Mapa wklejka: Stanowiska celtyckie na Górnym Śląsku (na podkładzie siatki arkuszy AZP).



Dr Marek Bednarek,

archeolog, celtolog, absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego (1981). W latach 1983-2010 pracownik IA UWr. (2002-2005 wicedyrektor). Od 1984 do 2020 r. prowadził badania wykopaliskowe na wielu osadach celtyckich

na Śląsku. Odkrywca setek nowych stanowisk w ramach akcji AZP, w tym związanych z kulturą lateńską. Popularyzator archeologii i ochrony zabytków na Opolszczyźnie. Autor ok. 85 publikacji, głównie związanych z osadnictwem i kulturą Celtów.



Mgr Krzysztof Spychała,

archeolog, absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego (1976). Długoletni pracownik (1976-2017) opolskich służb konserwatorskich i instytucji ochrony dóbr kultury. Organizator, uczestnik i kierownik licznych ekspedycji archeologicznych na terenie woj. opolskiego. Popularyzator

idei ochrony zabytków archeologicznych. Od 2018 roku specjalista w Narodowym Instytucie Dziedzictwa Oddział Terenowy w Opolu.



Narodowy
Instytut
Dziedzictwa